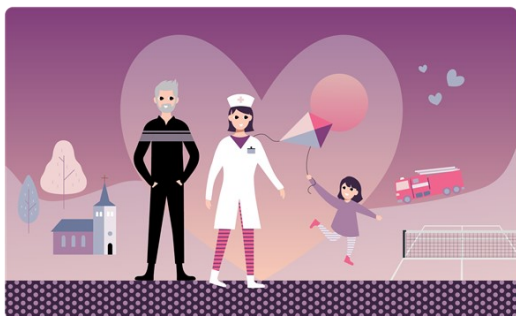

PROGRAMMABEGROTING 2027

Meerjarenraming 2028 t/m 2030

📍 Sociale leefomgeving

📍 Sociaal domein

📍 Fysieke leefomgeving

📍 Natuur · duurzaamheid · recreatie

📍 Bestuur en organisatie

Gemeente Mook en Middelaar

PROGRAMMABEGROTING 2027

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
1 Programmaplan	5
1.1 Programma Sociale leefomgeving	6
1.2 Programma Sociaal Domein	9
1.3 Programma Fysieke leefomgeving	11
1.4 Programma Natuur, duurzaamheid en recreatie	14
1.5 Programma Bestuur en organisatie	17
1.6 Overzicht van de algemene dekkingsmiddelen	20
1.7 Overzicht van de kosten van overhead	22
1.8 Bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting	23
1.9 Bedrag voor onvoorzien	24
2 Paragrafen	25
2.1 Paragraaf Lokale heffingen	26
2.2 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing	35
2.3 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	39
2.4 Paragraaf Financiering	46
2.5 Paragraaf Bedrijfsvoering	50
2.6 Paragraaf Verbonden partijen	53
2.7 Paragraaf Grondbeleid	55
2.8 Paragraaf Openbaarheid	57
2.9 Paragraaf Informatieveiligheid	58
3 Overzicht van baten en lasten en toelichting	59
3.1 Overzicht van baten en lasten	60
3.2 Financieel overzicht	61
3.3 Begrotingsevenwicht	71
3.4 Overzicht incidentele baten en lasten	73
3.5 Uitgangspunten en analyse ramingen	75
3.6 Overzicht structurele mutaties reserves	76
4 Uiteenzetting van de financiële positie en toelichting	77
4.1 Financiële gevolgen bestaand en nieuw beleid	78
4.2 Geprognosticeerde balans	83
4.3 Emu-saldo	84
4.4 Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen	85
4.5 Investerings	87
4.6 Financiering	89
4.7 Stand en verloop reserves	90
4.8 Stand en verloop voorzieningen	93
4.9 Uitgangspunten en analyse financiële positie	96
5 Overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld	97
5.1 Overzicht van baten en lasten per taakveld	98
6 Vaststellingsbesluit	101
6.1 Vaststellingsbesluit	102
7 Bijlagen	103
Bijlage 1 Beleidsindicatoren	104
Bijlage 2 Risico's	118
Bijlage 3 Verbonden partijen	122
Bijlage 4 Verdeling taakvelden over programma's	136
Bijlage 5 Begrippenlijst	138

Voorwoord

Voor u ligt de Programmabegroting 2027 van de gemeente Mook en Middelaar. In deze begroting geven wij aan wat we in 2027 willen bereiken, wat we daarvoor gaan doen en welke financiële middelen daarvoor beschikbaar zijn.

Het jaar 2027 is het eerste volledige begrotingsjaar van de nieuwe bestuursperiode. Het coalitieakkoord Samen verantwoord vooruit vormt daarbij het bestuurlijke vertrekpunt. De ambities en keuzes die daaruit voortkomen, zullen gedurende deze bestuursperiode hun vertaling krijgen in de begroting en andere documenten van de planning- en controlcyclus. Het behouden en versterken van onze leefbaarheid staat daarbij centraal en vergt investeringen in bijvoorbeeld onderwijshuisvesting en de energietransitie

De financiële positie van onze gemeente vraagt de komende jaren nadrukkelijk aandacht. De financiële ruimte staat onder druk en het meerjarenperspectief laat zien dat keuzes nodig zijn om ook op langere termijn een structureel sluitende begroting te behouden. Daarbij hebben we niet alleen te maken met onze eigen ambities en beleidskeuzes, maar ook met ontwikkelingen waarop we als gemeente beperkt invloed hebben, zoals een dalende uitkering uit het gemeentefonds en de stijgende kosten in de jeugdzorg.

Tegelijkertijd blijven we werken aan de opgaven voor onze gemeente en onze inwoners. Daarbij nemen we onze verantwoordelijkheid voor een goede balans tussen ambities, uitvoerbaarheid en financiële mogelijkheden. Het uitgangspunt blijft een gezonde financiële positie, zodat Mook en Middelaar ook op langere termijn in staat is haar taken uit te voeren en in te spelen op nieuwe ontwikkelingen. De hoge belasting van de ambtelijke organisatie vanwege toenemende (wettelijke) taken en complexiteit wegen wij hierin mee.

Het begrotingssaldo voor 2027 bedraagt € 0, voor de jaren 2028 tot 2030 negatief € 1,3, € 1,7 en € 2,6 miljoen. Een deel van het meerjarige negatieve bedrag heeft te maken met een daling van de bijdrage uit het gemeentefonds van ongeveer € 1 miljoen vanaf 2028.

Met deze Programmabegroting 2027 leggen we de basis voor het eerste volledige begrotingsjaar van deze bestuursperiode. Het jaar 2027 gebruiken wij ook om samen met uw raad te kijken hoe we de financiële tekorten voor de komende jaren het hoofd kunnen bieden. Hiervoor zal begin 2027 een procesvoorstel worden gedaan. Samen met onze inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en regionale partners blijven we werken aan een vitaal, sociaal en duurzaam Mook en Middelaar.

1 Programmaplan

Wettelijk kader

Artikel 8 BBV.

Toelichting

Deze programmabegroting bestaat uit de volgende vijf programma's:

1. Sociale leefomgeving;
2. Sociaal Domein;
3. Fysieke leefomgeving;
4. Natuur, duurzaamheid en recreatie; en
5. Bestuur en organisatie.

Naast de vijf programma's zijn in het programmaplan ook opgenomen:

- het overzicht van de algemene dekkingsmiddelen;
- het overzicht van de kosten van overhead;
- het bedrag voor de heffing voor de Vennootschapsbelasting; en
- het bedrag voor onvoorzien.

Per programma is een kernboodschap aangegeven en wat we in 2027 willen bereiken.

De financiële consequenties van het bestaande en eventuele nieuwe beleid vindt u niet terug in het programmaplan, maar is vermeld in onderdeel '4.1 Overzicht van baten en lasten'. De analyses tussen enerzijds de begrotingsjaren 2026 en 2027 en anderzijds tussen de realisatie over 2025 en begroting van 2027 vindt u terug in onderdeel '4.2 Financieel overzicht.'

1.1 Programma Sociale leefomgeving

Kernboodschap: Sociale basis versterken

In 2027 werken we aan een sterke, veilige en inclusieve sociale leefomgeving waarin inwoners kunnen meedoen, zich kunnen ontwikkelen en zo lang mogelijk zelfstandig kunnen leven. We investeren in een sterke sociale basis met vitale verenigingen, toegankelijke voorzieningen, ontmoeting en informele netwerken. Preventie, gezondheid en vroegsignalering helpen om problemen te voorkomen en ondersteuning dichtbij te organiseren.

We zorgen voor betrouwbare en toegankelijke dienstverlening en blijven werken aan een veilige en weerbare gemeente. Ook zetten we ons in voor kansengelijkheid, met aandacht voor goed onderwijs, het voorkomen van onderwijsachterstanden en passende onderwijshuisvesting. Met de verdere ontwikkeling van het bibliotheekwerk versterken we ontmoeting, ontwikkeling en participatie. Zo bouwen we samen met inwoners, maatschappelijke organisaties en regionale partners aan een leefomgeving waarin mensen naar elkaar omzien en iedereen zo veel mogelijk kan meedoen.

📍 Sociale leefomgeving

Wat gaan we daarvoor doen?

Burgerzaken

In 2027 ligt de focus van Burgerzaken op betrouwbare, veilige en toegankelijke dienstverlening aan inwoners, waarbij ontwikkelingen op het gebied van digitalisering, gegevensbeheer en identiteitsvaststelling steeds meer invloed hebben op de uitvoering. De kwaliteit en actualiteit van de Basisregistratie Personen (BRP) blijven daarbij essentieel, evenals de verdere digitalisering van de dienstverlening en gegevensuitwisseling.

Een belangrijke ontwikkeling is de invoering van het nieuwe reisdocumentenstelsel (ReIS), waarvoor aanpassing van werkprocessen en voorbereiding van medewerkers nodig zijn. Daarnaast vindt in het voorjaar van 2027 een piek in aanvragen reisdocumenten plaats in het kader van de 'reisdocumentenpiek'. Daarbij staan we voor de uitdaging dat medewerkers met specialistische kennis van burgerzaken bij alle gemeenten gewild zijn.

De Provinciale Staten- en waterschapsverkiezingen in 2027 vragen extra inzet en een zorgvuldige voorbereiding van het verkiezingsproces. Wij zijn hiervoor met voorbereidingen gestart.

Veiligheid

In de gemeente Mook en Middelaar bevorderen we veilig wonen, werken en recreëren. Met de vaststelling van het Integraal Veiligheidsbeleid 2025-2028 hebben wij onszelf doelen gesteld op het gebied van integrale veiligheid voor de komende vier jaar. Zo blijven wij werken aan het verstevigen van de samenwerking met het Zorg & Veiligheidshuis Noord-Limburg zodat we beter regie kunnen voeren op de complexe zorg en veiligheidscasus in onze gemeente. Wij hebben continu aandacht voor de aanpak van ondermijning met het implementeren van de Limburgse norm en onze actieve deelname in de regio op het gebied van veiligheid (Regio Deal). Wij participeren in het ACT! Interventieteam. Wij bevorderen de meldingsbereidheid van onze inwoners door het promoten van contactmogelijkheden zoals Meld Misdaad Anoniem. Ook zoeken wij de samenwerking op met omliggende gemeenten in zowel Noord-Limburg als Gelderland-Zuid. Het thema (maatschappelijke) weerbaarheid blijft prioriteit

krijgen. We maken plannen om onszelf en onze inwoners weerbaar te maken tegen allerlei dreigingen, zoals cybercriminaliteit of langdurige stroomuitval. Op het gebied van maatschappelijke onrust ontwikkelen we een lokaal beeld om signalen in een vroeg stadium te herkennen en op die manier vroegtijdig te interveniëren. In samenwerking met de brandweer en veiligheidsregio bereiden we ons voor op mogelijke crisissituaties (zoals hoogwater of natuurbranden) door kennis uit te breiden, het juiste netwerk te creëren en preventieve maatregelen te treffen.

Verenigingen en organisaties (financieel) ondersteunen

Verenigingen zijn onmisbaar voor een vitale samenleving. Voor het versterken van de sociale basis ondersteunen wij ook in 2027 verenigingen en organisaties. Daarin hebben wij bijzondere aandacht voor verenigingen en organisaties die sociale samenhang of gezond leven stimuleren of een rol spelen in de ondersteuning aan kwetsbare inwoners.

Preventieve gezondheid en sport

Afgelopen jaren voerden we het Integraal Preventieplan uit, gericht op sport, bewegen, gezondheid en preventie, samen met lokale en regionale partners. Vanaf 2027 wordt dit voortgezet binnen het nieuwe AZWA-akkoord (Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord). Voor de periode 2027 t/m 2030 zorgen we met een regionale werkagenda voor een stevige basis waarin we ons inzetten op een breed gebied van preventieve gezondheid met als hoofddoel de zorg betaalbaar en toegankelijk te houden voor onze inwoners in de toekomst.

We stimuleren een gezonde en actieve leefstijl en zorgen voor een beweegvriendelijke leefomgeving. We blijven sportverenigingen en sport- en beweeginitiatieven ondersteunen en zetten in op toegankelijke sport- en beweegmogelijkheden voor jong en oud. In lijn met het coalitieakkoord verkennen we samen met de voetbalvereniging Eendracht de mogelijkheden voor een extra trapveld. Daarmee willen we jongeren meer mogelijkheden bieden om laagdrempelig en in de openbare ruimte te sporten en elkaar te ontmoeten.

Vitaal ouder worden

Wij zetten ons in voor een samenleving waarin inwoners gezond, zelfstandig en met passende ondersteuning ouder kunnen worden. Daarbij bouwen we voort op bestaande voorzieningen en initiatieven. Zo stimuleren we voorzorgcirkels, werken we samen aan de ketenaanpak valpreventie en ondersteunen we mantelzorgers en vrijwilligers. We blijven inzetten op ontmoeting, verbinding en informele steun in de leefomgeving van onze inwoners, zodat inwoners langer naar elkaar om kunnen blijven zien. Zorg en ondersteuning organiseren we zoveel mogelijk dichtbij, passend bij de situatie van inwoners en met oog voor maatwerk.

We werken toe naar een dementievriendelijke gemeente. Binnen de regionale werkagenda ketenaanpak dementie zetten we in op versterking van de samenwerking en verkennen we welke interventies mogelijk en passend zijn, en gaan we daarmee aan de slag.

De verdere invulling en omvang van deze inzet is mede afhankelijk van de middelen die wij vanuit het AZWA, zowel regionaal als lokaal, ontvangen.

Onderwijsachterstanden voorkomen en bestrijden

In 2027 blijven we uitvoering geven aan het onderwijsachterstandenbeleid binnen de wettelijke kaders. We zorgen voor voldoende en gespreid aanbod van voor- en vroegschoolse educatie (vve) en zetten in op een goede doorgaande leerlijn, ouderparticipatie en taal- en leesontwikkeling. Ook ondersteunen we de zomercampus van het Pontem College voor anderstalige leerlingen. De resultaten volgen we via de jaarlijkse vve-monitor. Het vve-werkdocument *Een kans voor ieder kind* wordt herijkt op basis van de monitorresultaten en inbreng van betrokken partners.

Maatschappelijk vastgoed en onderwijshuisvesting

Vanaf 2027 bereiden we ons voor op de verwachte inwerkingtreding van de Wet planmatige aanpak onderwijshuisvesting. Het vastgestelde Integraal Huisvestingsplan (IHP) vormt hiervoor de basis en

geeft richting aan de benodigde investeringen tot 2040. In dit kader hebben de schoolbesturen van de stichtingen @voCampus en Lijn 83 primair onderwijs (Lijn83po) aanvragen ingediend voor een voorziening onderwijshuisvesting voor respectievelijk Kandinsky Molenhoek en De Maaskei te Mook. De raad heeft in de Zomerrapportage 2026 voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld voor de uitvoering van haalbaarheidsonderzoeken om de te kiezen scenario's te bepalen. Deze haalbaarheidsonderzoeken maken naar verwachting inzichtelijk wat precies nodig is, welke koppelkansen mogelijk zijn tussen scholen, kinderopvang en eventueel andere maatschappelijke partners en hoe projecten ge(co)financierd kunnen worden.

Het IHP en de haalbaarheidsonderzoeken samen zullen richting geven aan de te maken (financiële) keuzes ten aanzien van de benodigde en gewenste investeringen. Nadat het college het programma en overzicht voor voorzieningen onderwijshuisvesting voor 2027 heeft vastgesteld en de uitkomsten van de haalbaarheidsonderzoeken bekend zijn, zal het college de raad per project vragen om budget beschikbaar te stellen voor de realisatie. Uiteindelijk doel is passende huisvesting voor alle scholen binnen onze gemeente.

Voor het andere maatschappelijk vastgoed in de gemeente Mook en Middelaar wordt in het eerste kwartaal van 2027 een strategie ter besluitvorming voorgelegd aan de raad. Dit besluit geeft een handelingskader voor de gemeente voor het huidige eigen vastgoed, voor nieuwe plannen en ideeën, en wanneer veranderingen plaatsvinden bij het vastgoed van derden waarin maatschappelijke activiteiten plaatsvinden. Hierbij worden ook koppelkansen met de onderwijshuisvesting expliciet benoemd.

Bibliotheekwerk

Naar verwachting zal per 1 januari 2027 de gewijzigde Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) in werking treden. Deze verplicht gemeenten om een meerjarenplan vast te stellen ten aanzien van de uitvoering van het bibliotheekwerk, rekening houdend met de zorgplicht die de nieuwe wetgeving aan ons zal opleggen en passend bij onze lokale context. De zorgplicht houdt in dat wij aan de hand van ons meerjarenplan en een directe samenwerkings-/subsidierelatie met een openbare bibliotheekorganisatie (passen)de dienstverlening vanuit de openbare bibliotheek toegankelijk moeten maken voor onze inwoners.

Samen met BiblioPlus en OBGZ werken wij scenario's uit voor de realisatie van een hybride openbare bibliotheekvoorziening die voldoet aan de Wsob en aansluit bij bestaande dienstverlening, (informele) activiteiten, behoeften en uitdagingen binnen onze gemeente. Deze scenario's, inclusief de financiële consequenties, leggen wij ter besluitvorming voor aan de raad.

1.2 Programma Sociaal Domein

Kernboodschap: Passende ondersteuning

De opgaven in het sociaal domein zijn groot en complex. We staan voor financiële uitdagingen, terwijl de vraag naar jeugdhulp, ondersteuning en zorg blijft groeien door onder meer vergrijzing. Tegelijkertijd zet de krappe arbeidsmarkt de beschikbaarheid van personeel onder druk. Deze opgave kunnen we als gemeente niet alleen realiseren. Daarom werken we intensief samen met maatschappelijke partners, in de regio en verbinden we verschillende beleidsdomeinen. Daarmee zetten we in op preventie en een stevig lokaal team.

 Sociaal domein

Wat gaan we daarvoor doen?

Hervormingsagenda Jeugd

De Hervormingsagenda Jeugd en het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming geven richting aan de verdere ontwikkeling van de jeugdhulp. Beide programma's hebben als doel de kwaliteit van de ondersteuning aan kinderen, jongeren en gezinnen te verbeteren. Een groot deel van deze opgaven pakken we regionaal op. Daarbij werken we aan het verbeteren van de beschikbare data, het terugdringen van het aantal residentiële plaatsen en het ontwikkelen van passende alternatieven. Zo zorgen we ervoor dat kinderen zoveel mogelijk veilig en gezond thuis kunnen opgroeien. We bieden maatwerk dat aansluit bij de persoonlijke situatie, zonder dat maatwerk automatisch leidt tot zwaardere of meer geïndiceerde zorg.

Stevig Lokaal Team

Een belangrijke lokale opgave is het vormgeven van een stevig lokaal team voor inwoners van 0 tot 100 jaar. Dit team krijgt een bredere rol en meer verantwoordelijkheden dan het huidige sociaal team, zodat zij dichterbij de inwoner komen, integraler werken en met meer mandaat over beleidsterreinen heen werken. Ook de lichte ambulante ondersteuning wordt vanuit dit lokale team georganiseerd. We werken een plan uit voor de inrichting van dit team, passend bij de situatie in Mook en Middelaar.

Herkenbaar gezicht

Tegelijkertijd versterken we de samenwerking met onze partners binnen de veiligheidsketen. Daarbij realiseren we een vast aanspreekpunt voor inwoners en gezinnen die met meerdere organisaties te maken hebben. Zo zorgen we voor betere afstemming, meer continuïteit in de ondersteuning en een herkenbaar gezicht voor onze inwoners.

Preventie

In 2027 versterken we de preventieve aanpak binnen het sociaal domein. We zetten in op vroegsignalering en laagdrempelige ondersteuning, zodat inwoners en jeugdigen zo veel mogelijk zelf verder kunnen en zwaardere zorg wordt voorkomen. Het Sociaal Team werkt hierbij samen met de Wijk-GGD, Synthese, huisartsen en de POH Jeugd. De Wijk-GGD richt zich op het vroegtijdig bereiken van inwoners met complexe of zorgmijdende problematiek, terwijl de POH Jeugd jeugdigen en ouders laagdrempelig ondersteunt en onnodige instroom in specialistische jeugdhulp helpt voorkomen. Synthese versterkt de sociale basis door jongerenwerk, ontmoeting, participatie en ondersteuning van inwoners en mantelzorgers. Door deze inzet beter met elkaar te verbinden, willen we problemen eerder signaleren en inwoners zo veel mogelijk in hun eigen omgeving ondersteunen.

Beschermd wonen

In 2027 geven we uitvoering aan de vernieuwde regionale samenwerking rondom beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Nijmegen blijft als centrumgemeente verantwoordelijk voor de regionale uitvoering, terwijl Mook en Middelaar nadrukkelijker verantwoordelijkheid neemt voor de lokale sociale basis en de aansluiting met wonen, zorg en ondersteuning. We zetten in op preventie, ambulante ondersteuning, beschermd thuis en het bevorderen van uitstroom uit beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Daarnaast leveren we ambtelijke capaciteit aan de regionale samenwerking en bereiden we ons voor op de verdere doordecentralisatie van beschermd wonen.

Ontheemden

Wij nemen onze verantwoordelijkheid voor de huisvesting en opvang van vergunninghouders, asielzoekers en Oekraïense ontheemden. Daarbij vinden we verantwoorde opvang, integratie en budgetneutraliteit belangrijk. Voor vergunninghouders werken we samen met Destion aan het realiseren van de wettelijke taakstelling en voeren we de Wet inburgering 2021 verder uit binnen de regionale kaders van het Rijk van Nijmegen. Voor asielopvang zoeken we, samen met de Noord-Limburgse gemeenten, naar voldoende opvangplekken in de regio en waar nodig lokaal. In 2027 vangen we daarnaast 108 Oekraïense ontheemden op. De tijdelijke bescherming loopt tot maart 2028; daarna verandert hun verblijfsstatus en ontstaat meer eigen verantwoordelijkheid voor huisvesting. De kosten van de opvang worden door het Rijk vergoed.

Participatiewet in Balans

In 2027 zetten we de verdere implementatie van de Participatiewet in Balans voort. De landelijke ontwikkelingen geven gemeenten meer ruimte voor maatwerk, participatie en een mensgerichte uitvoering. Deze ontwikkelingen vertalen we naar ons beleid, onze werkprocessen, samenwerking en dienstverlening, met aandacht voor begrijpelijke communicatie en een passende ondersteuning van inwoners. Tegelijkertijd verandert vanaf 2027 het kader voor handhaving binnen de sociale zekerheid. Wij ontwikkelen de handhaving verder naar een meer proportionele en evenwichtige aanpak.

Deze wijzigingen vragen om een verdere ontwikkeling van onze manier van werken, waarbij we voortbouwen op de kennis, ervaring en inzichten die de afgelopen jaren zijn opgebouwd. Op basis van inzicht in de omvang en samenstelling van ons klantenbestand, de beschikbare cijfers en de behoeften van inwoners, willen we gericht bepalen waar verdere verbetering en maatwerk nodig zijn. De recente wetsontwikkelingen bieden daarbij aanleiding om bestaande werkwijzen verder te versterken en waar nodig aan te passen.

Als gemeente willen we deze inzichten benutten om beleid, uitvoering en dienstverlening steeds beter op elkaar aan te laten sluiten en de effecten van onze aanpak te volgen. Zo werken we stap voor stap toe naar een uitvoering waarin bestaanszekerheid, participatie, maatwerk en handhaving in samenhang worden benaderd.

1.3 Programma Fysieke leefomgeving

Kernboodschap: Goed ingerichte omgeving

🟡 Fysieke leefomgeving

Samen zorgen we voor vitale en leefbare kernen met een goed ingerichte omgeving. We zoeken daarbij steeds de balans tussen de verschillende thema's. Door het versterken van onze karakteristieke kernen, willen we de aantrekkelijkheid van onze gemeente vergroten én een vitale gemeente blijven. Met een aantal grotere en kleinere bouwprojecten bouwen we woningen voor alle doelgroepen in alle kernen. Daarbij is nadrukkelijk aandacht voor geschikte woningen voor ouderen en starters. Zo dragen we bij aan de doorstroom op de woningmarkt en creëren we meer ruimte voor jongeren en jonge gezinnen.

Wij beogen binnen de beschikbare middelen de voorzieningen in de openbare ruimte op niveau te houden, waarbij de aandacht uitgaat naar onderhoud in combinatie met onze ambitie tot vergroening.

Wat gaan we daarvoor doen?

Omgevingswet

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Op 13 maart 2025 is de omgevingsvisie Mook en Middelaar vastgesteld. De omgevingsvisie is het belangrijkste ruimtelijk instrument waarin op hoofdlijnen wordt aangegeven hoe de gemeente eruit ziet of moet gaan uitzien. De omgevingsvisie wordt in een aantal programma's uitgewerkt, zoals het woningbouwprogramma in de woon(zorg)visie, wat begin 2027 ter vaststelling aan de raad wordt aangeboden.

Een tweede belangrijk instrument is het omgevingsplan. Met de invoering van de Omgevingswet zijn alle bestemmingsplannen en een aantal andere wetten en regels samengevoegd in een tijdelijk omgevingsplan. Voor 2032 moet dit worden omgezet naar een definitief plan. Dat is een grote en ingewikkelde klus, die we stap voor stap gaan uitvoeren. Omdat hiervoor specialistische kennis en veel tijd nodig zijn, huren we externe deskundigen in die ons helpen bij het opstellen van de plannen en regels. Tegelijkertijd zorgen we dat onze eigen medewerkers hierbij leren, zodat we in de toekomst meer zelf kunnen doen.

Woningbouwprojecten

We willen er voor zorgen dat we in alle kernen woningen gaan realiseren. Daarvoor geven we medewerking aan projecten die een bijdrage leveren aan de leefbaarheid in onze kernen. Dat doen we met enkele grote, maar ook met diverse kleine(re) bouwplannen.

Maastuin

De Maastuin wordt een wijk waar een gevarieerd en betaalbaar programma wordt gerealiseerd. We zijn in 2025 gestart met de eerste fase van de wijk. Deze 80 woningen (waaronder 50 sociale huurwoningen) zijn inmiddels opgeleverd. De volgende fase, dorps wonen, is inmiddels in aanbouw. De appartementen aan de Maas vormen de laatste fase. De verwachting is dat de wijk voor 2030 gereed zal zijn.

Startsche Veld

We zijn begonnen met de verkenning van een nieuw woningbouwproject in het Startsche Veld in Mook. De visie wordt begin 2027 ter vaststelling aangeboden aan de raad. Nadat de visie is vastgesteld kunnen

de plannen verder worden uitgewerkt en kan het omgevingsplan worden opgesteld. Gezien de omvang van het gebied gaan we uit van een bouwplan van 120 - 150 woningen.

Overige plannen

Buiten de hierboven genoemde grote plannen zijn er diverse kleine(re) plannen in de verschillende kernen in ontwikkeling. Het realiseren van woningen in Middelaar heeft daarbij nadrukkelijk de aandacht waarbij de focus ligt op mogelijkheden in de Dorpsstraat en op het terrein van Astrantia. Maar ook de invulling van de locatie aan de Rijksweg 37 in Mook met sociale woningbouw en de herontwikkeling van het terrein Van Mil in Molenhoek en de ontwikkeling van woningbouw aan de Bovensteweg in Mook proberen we voortvarend vorm te geven.

Onderliggende afspraken

Onze bouwplannen zijn in overeenstemming met de afspraken uit de Woondeal Limburg en de Woondeal regio Arnhem Nijmegen. In deze woondeals is afgesproken dat bij nieuwe bouwplannen van 10 woningen of meer 30% sociale woningbouw wordt gerealiseerd en dat tenminste 2/3e deel van de woningen betaalbaar zijn. Daarbij wordt gebouwd voor alle doelgroepen. Met woningstichting Destion wordt samengewerkt aan de opgave voor sociale huur en worden jaarlijks prestatieafspraken gemaakt om huisvesting voor diverse doelgroepen beschikbaar te houden en te maken.

Bereikbaarheid en verkeersveiligheid

We werken in 2027 verder aan een gemeente die goed bereikbaar, veilig en aantrekkelijk is voor voetgangers, fietsers, openbaar vervoer en autoverkeer. Het bestaande Mobiliteitsplan vormt daarbij het uitgangspunt. De ambitie is om dit Mobiliteitsplan te gaan actualiseren. We zetten in op goed beheer en onderhoud van onze infrastructuur en pakken knelpunten in de verkeersveiligheid gericht aan. Daarbij brengen we onveilige plekken in beeld en geven we prioriteit aan maatregelen die de veiligheid en leefbaarheid versterken, met bijzondere aandacht voor schoolroutes, oversteekplaatsen en slecht verlichte fietspaden. Ook bij grotere ruimtelijke ontwikkelingen proberen we ervoor te zorgen dat verbeteringen in de infrastructuur en mobiliteit vanaf het begin worden meegenomen.

Regionaal werken we samen binnen Trendsportal/RMO Noord-Limburg en de Groene Metropoolregio om mobiliteitsvraagstukken gezamenlijk aan te pakken en kansen voor slimme en duurzame verbindingen te benutten. Tegelijkertijd blijven ook concrete projecten in beeld, zoals de opwaardering van de Maaslijn en het vrijliggend fietspad langs de Heumensebaan. Met deze inzet versterken we de bereikbaarheid van onze gemeente en vergroten we de verkeersveiligheid voor al onze inwoners en bezoekers.

Openbare ruimte

Een schone, veilige en aantrekkelijke openbare ruimte draagt sterk bij aan het woongenot en de leefbaarheid in onze gemeente. In 2027 blijven wij daarom werken aan het op orde houden en waar mogelijk verbeteren van de openbare ruimte. Wij zorgen voor planmatig en curatief onderhoud aan wegen, riolering, openbare verlichting, groen, speelvoorzieningen en civieltechnische kunstwerken. Daarbij kijken wij niet alleen naar de instandhouding, maar ook naar kwaliteit, gebruik en toekomstbestendigheid. Voor 2027 geldt dat het areaal van de openbare ruimte toeneemt doordat onder andere het beheer van de Maastuin naar de gemeente overgaat.

Wij zetten in op een openbare ruimte die uitnodigt om te bewegen, te ontmoeten en te verblijven. Waar nodig vervangen wij verouderde voorzieningen en pakken wij de inrichting van de openbare ruimte integraal aan. Klimaatadaptatie blijft daarbij een belangrijk uitgangspunt: bij onderhoud en herinrichting benutten wij kansen om wateroverlast, hittestress en verdroging beter het hoofd te bieden. Zo werken wij aan een openbare ruimte die niet alleen vandaag functioneert, maar ook klaar is voor de toekomst.

Toezicht en handhaving

Vanaf april 2026 is het milieutoezicht en de milieuadvisering georganiseerd in de Omgevingsdienst Noord- en Midden-Limburg (ODNML). Binnen de dienst wordt een uniform pakket aan werkzaamheden verricht voor de vijftien gemeenten van de regio. Kort gezegd behelst dat alle milieutaken. Taken die verband houden met bouwen, ruimtelijke ordening en bijzondere wetten (denk aan APV) blijven door de gemeenten zelf uitgevoerd worden. Zie ook paragraaf 2.6 Verbonden partijen.

1.4 Programma Natuur, duurzaamheid en recreatie

Kernboodschap: Met het oog op de toekomst

De gemeente Mook en Middelaar moet in 2050 een klimaatneutrale gemeente zijn. Het in 2024 opgestelde duurzaamheidsbeleid draagt daaraan bij. We blijven werken met de thema's elektriciteit, warmte, klimaatadaptatie, biodiversiteit en circulariteit. Voor 2027 ligt de focus daarom wederom op de maatregelen die uitgevoerd moeten worden om uiteindelijk een klimaatneutrale gemeente te worden in 2050.

Natuur · duurzaamheid · recreatie

Mook en Middelaar is door zijn unieke ligging, geschiedenis, natuurschoon en kunstenaarskolonie een aantrekkelijke gemeente op het gebied van recreatie en toerisme. Dit in samenwerking met onze inwoners, ondernemers, de regio en de gebruikers. Initiatieven voor kunst en cultuur worden waar mogelijk ondersteund.

Wat gaan we daarvoor doen?

Natuur en duurzaamheid

In 2027 zetten we de uitvoering van het gemeentelijk duurzaamheidsbeleid voort, waarbij 2027 het derde jaar is van het uitvoeringsprogramma. Gedurende het jaar 2027 wordt een start gemaakt met de evaluatie van het beleid en de uitwerking van een programma voor 2028 en verder. In het coalitieakkoord is de ambitie uitgesproken om de ambitie van het uitvoeringsprogramma / duurzaamheidsbeleid te verhogen. In het verlengde hiervan wordt in beeld gebracht of daarvoor aanvullende middelen nodig zijn. Voorlichting aan inwoners en bedrijven over de verschillende duurzaamheidsthema's blijft een belangrijk aandachtspunt. We blijven investeren in heldere en toegankelijke communicatie, onder andere door het ontwikkelen en verspreiden van informatiemateriaal waaronder verschillende flyers. Daarnaast blijven we samenwerken met verschillende organisaties en partners binnen en buiten de gemeente om waar mogelijk duurzaamheidsprojecten gezamenlijk uit te werken en uit te voeren.

Elektriciteit

In 2027 blijft energiebesparing een belangrijk speerpunt. Daarnaast blijven we de mogelijkheden voor de opwek van duurzame energie binnen onze gemeente verkennen. Daarbij kijken we naar de mogelijkheden van een brede energiemix als onderdeel van een duurzaam, betaalbaar en robuust energiesysteem. Hierbij onderzoeken we hoe deze opwek zoveel mogelijk lokaal kan worden georganiseerd en lokaal kan worden benut, bijvoorbeeld via een energiegemeenschap. Daarnaast verbeteren we de informatievoorziening aan inwoners door de optimalisatie van het Energieloket.

Netcongestie

Netcongestie is een blijvend punt van aandacht in de energietransitie. Het is nog onduidelijk wat de gevolgen hiervan in de komende jaren voor onze gemeente zullen zijn. Daarom voeren we regelmatig overleg met Enexis om de continu veranderende situatie/ontwikkelingen te volgen en waar mogelijk gezamenlijk op te trekken. Dit doen wij mede om tijdig te kunnen bijsturen. Wij informeren initiatiefnemers tijdig over netcongestie en over het tijdig aanvragen van een stroomaansluiting. Op de

gemeentelijke website is hierover informatie beschikbaar gesteld, zodat initiatiefnemers hiermee in een vroeg stadium rekening kunnen houden.

Daarnaast verkennen wij ook de mogelijkheden voor energieopslag en andere oplossingen om piekbelasting op het elektriciteitsnet te beperken.

Warmte

In 2027 geven we verder uitvoering aan het Nationaal Isolatieprogramma, zetten we verder in op energiebesparing in samenwerking met onze lokale vrijwilligers en stellen we het gemeentelijk Warmteprogramma vast. Met de uitvoering van het isolatieprogramma ondersteunen we inwoners bij het verbeteren van de energieprestatie van hun woning en het verminderen van de warmtevraag.

Met het vaststellen van het Warmteprogramma concretiseren we onze aanpak voor de Warmtetransitie. Het programma geeft richting aan de toekomstige warmtevoorziening binnen de gemeente en vormt het beleidsmatige kader voor de verdere uitwerking en uitvoering van de transitie naar een aardgasvrije gebouwde omgeving.

Klimaatadaptatie

Als gemeente zijn we verplicht om in 2050 klimaatadaptief te zijn. Om dit te bereiken, worden er diverse acties uitgevoerd. Zo zijn de klimaatstresstests geactualiseerd. Ook zetten we onze klimaatadaptieve aanpak in de openbare ruimte voort. Een stap hiernaartoe is de uitwerking van de bomeninventarisatie. Ook is gezorgd voor extra communicatie op specifieke onderdelen. Hier blijven we op inzetten. Tevens blijven we onze kernen vergroenen en zetten we in op bewustwording met onder andere de Waterklaarbus en wordt verder gekeken hoe we onze inwoners kunnen helpen hun huis en tuin meer klimaatadaptief te maken.

Biodiversiteit

In de gemeente wordt al natuurinclusief gemaaid, wat de biodiversiteit zo veel mogelijk beschermt. Hierin blijven we kijken hoe we onze werkwijze kunnen verbeteren, onder andere door het opstellen van een ecologisch werkprotocol. Daarnaast wordt er verder gewerkt aan het opstellen van het soortenmanagementplan. In samenhang met het onderdeel klimaatadaptatie wordt ingezet op een verdere vergroening van de gemeente. Ook doen we mee aan het project Zoem Zones ter versterking van de leefgebieden van de bestuivers. We blijven nieuwe kennis vergaren over de biodiversiteit in de gemeente en zetten hier gericht op in. Ook werken we verder aan de aanpak van invasieve exoten zoals de bestrijding van de geelpoot hoornaar.

Al deze projecten op het werkterrein van duurzaamheid dragen bij aan de principes als genoemd in de basiskwaliteit natuur, aangezien ze bijdragen aan een verbeterde natuur- en milieukwaliteit.

Circulariteit

De afvalscheiding en de kwaliteit van grondstoffen is een onderdeel van het beleid, maar de resultaten laten ook zien dat onze inwoners het al goed doen. Communicatie over hergebruik en een juiste afvalscheiding blijven essentieel en daar blijven we ons dan ook voor inzetten. Ook werken we de ideeën voor het mogelijke kringloopplein op de milieustraat verder uit.

Kunst, erfgoed en cultuur

De kunst en erfgoedvisie 2025-2028 blijft richtinggevend met aandacht voor gemeentelijke monumenten en initiatieven vanuit de gemeenschap. We sluiten aan bij het regionale samenwerkingsverband om de Romeinse geschiedenis meer zichtbaar te maken. In 2027 wordt de archeologische verwachtingskaart geactualiseerd. Dat is een instrument voor de bescherming van archeologisch erfgoed bij ruimtelijk beleid. Lokale initiatieven op het gebied van cultuur ondersteunen we waar mogelijk.

Monumenten

In het onderzoek naar de uitbreiding van de gemeentelijke monumentenlijst zijn de nodige stappen gezet. In 2027 willen we een aantal monumenten hebben toegevoegd, in goed contact met de eigenaren.

Economie, toerisme & recreatie

We stellen een nieuwe visie op economie, toerisme en recreatie op. Daarbij bouwen we voort op wat er al ligt en scherpen we de koers aan waar ontwikkelingen en nieuwe opgaven daar aanleiding toe geven. Dit doen wij samen met alle betrokken partijen. We blijven investeren in goede samenwerking met de regionale partners, op het gebied van toerisme, recreatie en economie. Dit geldt ook voor de lokale samenwerking op dit gebied met onze ondernemers en ondernemingsverenigingen, zoals Visit Mookerheide.

Maasdal

Wij nemen de regie in het onderzoek over de toekomst van het Maasdal. We vinden het belangrijk de bijzondere kwaliteiten van het gebied te behouden en verstevigen. Daarom starten we een verkenning met als doel het behoud en de verbetering van de natuurwaarden, het realiseren van de UNESCO-status en het versterken van de Maasheggen.

1.5 Programma Bestuur en organisatie

Kernboodschap: Betrouwbaar, effectief en integer besturen

Als gemeente voeren we lokale én rijkstaken uit, die direct van belang zijn voor onze inwoners. We zijn zichtbaar, bereikbaar en betrokken. We luisteren naar inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties en betrekken hen bij de keuzes die we maken.

Samenwerking binnen en buiten onze gemeente helpt ons om onze taken goed uit te voeren. Het brede palet aan werkzaamheden vraagt om een flexibele en efficiënte organisatie. Onze medewerkers werken verantwoordelijk en zelfstandig. Daarbij blijven we een betrouwbare partner die zorgvuldig omgaat met gemeenschapsgeld, en werken we continu aan een sterke organisatie die klaar is voor de toekomst.

Bestuur en organisatie

Wat gaan we daarvoor doen?

Personeel en Organisatie:

De permanent hoge belasting van de ambtelijke organisatie is één van onze grootste uitdagingen. Het vraagt veel inzet van onze medewerkers om als kleine zelfstandige gemeente onze taken uit te voeren en onze ambities waar te maken. Zij dragen veel verantwoordelijkheid, hebben een breed takenpakket en zijn zeer betrokken. Dat maakt de werkdruk in onze organisatie hoog. Door de grote hoeveelheid solofuncties moeten we ons permanent inspannen om onze wettelijke taken te kunnen blijven vervullen, vooral bij uitval en piekbelasting. Dit vraagt flexibiliteit van onze medewerkers, en constante aandacht van het leidinggevende kader.

We blijven onze werkzaamheden zo efficiënt mogelijk organiseren en benutten de kwaliteit van onze medewerkers optimaal. In 2027 voeren we een medewerkersbelevingsonderzoek uit om te onderzoeken waar verdere kansen ter verbetering van ons werkgeverschap mogelijk zijn. Om medewerkers te behouden, bieden we uitdaging, verantwoordelijkheid en vertrouwen. We ondersteunen hen met een passend opleidings- en beloningsbeleid, aandacht voor vitaliteit en gezondheid en situationeel en persoonlijk leiderschap.

Voor sommige van onze functies is er meer vraag dan aanbod van personeel. Desondanks lukt het ons over het algemeen goed om nieuwe gekwalificeerde medewerkers aan te trekken. Wij blijven doorgaan met het versterken van ons werkgeversprofiel, onder meer door te investeren in regionale personele samenwerking, scholing en een inclusieve, veilige en resultaatgerichte werkcultuur. Voor integriteit en veiligheid van onze medewerkers hebben wij nadrukkelijk aandacht.

Inwonerparticipatie

We willen dat inwoners kunnen meedenken, meedoen en initiatief nemen bij plannen en ontwikkelingen in hun leefomgeving. We zetten in op laagdrempelig en persoonlijk contact, zodat de gemeente dichtbij inwoners staat en vertrouwen en samenwerking worden versterkt. Iedereen moet kunnen meedoen, ook inwoners die minder gemakkelijk de weg naar de gemeente weten te vinden.

Uit de Barometer Participatie en de evaluatie met de raad in 2025 blijkt dat onze participatieaanpak werkt. Daarom zetten we deze voort en bouwen we verder. We blijven inwoners vroeg betrekken bij

gemeentelijke plannen en projecten en kiezen per opgave een participatieaanpak die past bij het onderwerp en de doelgroep. Daarbij besteden we extra aandacht aan jongeren en andere ondervertegenwoordigde groepen en geven we inwoners meer ruimte voor eigen initiatieven. We bouwen daarbij voort op de pilot bewonersinitiatieven en blijven onze aanpak evalueren en verbeteren.

Communicatie

Communicatie speelt een steeds belangrijkere rol binnen onze gemeente. Inwoners verwachten actuele, betrouwbare en toegankelijke informatie en willen steeds vaker op het moment dat het hen uitkomt worden geïnformeerd. Om aan deze verwachtingen te blijven voldoen, investeren we in 2027 verder in de ontwikkeling van onze communicatieorganisatie en breiden we de beschikbare formatie uit.

Daarbij blijven onze kernwaarden leidend: we zijn een kleinschalige gemeente, transparant in ons handelen en dichtbij onze inwoners. Omdat effectieve communicatie om een heldere kernboodschap vraagt, zullen we meer aandacht besteden aan strategische communicatie. We maken bewuste keuzes over de rol die we als overheid vervullen, welke boodschappen we uitdragen en hoe we het verhaal van onze gemeente vertellen.

Om de kwaliteit en herkenbaarheid van onze communicatie verder te vergroten, ontwikkelen we een gemeentebreed communicatiehandboek. Dit biedt medewerkers praktische handvatten en zorgt voor een eenduidige werkwijze en uitstraling in alle communicatie-uitingen. Ook neemt het belang van audiovisuele communicatie verder toe. Door vaker gebruik te maken van beeld en geluid kunnen we onze boodschap toegankelijker maken en meer inwoners bereiken.

Het jaar 2027 wordt een belangrijk jaar in aanloop naar de financieel uitdagende periode vanaf 2028. De gemeente zal keuzes moeten maken die inwoners direct kunnen raken. Dit vraagt om heldere en tijdige communicatie en een open gesprek met inwoners. Zo werken we aan wederzijds begrip, betrokkenheid en draagvlak voor de keuzes die nodig zijn.

Dienstverlening

Binnen onze dienstverlening stellen wij de inwoner centraal. Onze dienstverlening moet aansluiten bij de behoeften van de verschillende doelgroepen die aanwezig zijn in onze gemeenschap en gericht zijn op samenwerking. Daarnaast is dienstverlening niet statisch. Met alle nieuwe (technologische) ontwikkelingen en veranderende behoeften van onze inwoners is het belangrijk dat wij onze dienstverlening regelmatig aanpassen aan wat inwoners nodig hebben en van ons mogen verwachten. Omdat wij een kleine zelfstandige gemeente zijn, kunnen wij niet elk kanaal op elk moment bedienen. Daarover zijn wij transparant.

In 2027 wordt aan de raad de Visie op Dienstverlening ter vaststelling aangeboden. Hierdoor wordt aan de gemeentelijke organisatie en aan anderen duidelijk gemaakt wat onze uitgangspunten zijn voor de inrichting van onze dienstverlening. Hierna kunnen wij in 2027 verder aan de slag gaan met de uitvoering van deze visie.

Samenwerking

Samenwerking binnen de regio, provincie of zelfs landelijk is een belangrijk middel om onze zelfstandigheid te behouden en te versterken. Het stelt ons in staat om als zelfstandige gemeente onze taken met kwaliteit en doelmatigheid uit te voeren.

In maart 2026 heeft de raad de Visie op Samenwerking vastgesteld. Dit is onze leidraad voor de manier waarop wij ons nu en in de komende jaren zullen samenwerken. Wij zetten ons vanuit onze kernwaarden vertrouwen, verantwoordelijkheid en zelfkennis binnen de samenwerking volwaardig in voor onze inwoners en de regio.

Daarnaast zullen we een aantal dingen doen om te zorgen dat we nóg effectiever kunnen samenwerken. Concreet betekent dit voor 2027 dat wij met Rijk en Provincie in gesprek gaan over wat wij nodig hebben om met succes te kunnen participeren in meerdere regio's en onze interne communicatie- en informatiestructuur met betrekking tot samenwerking verbeteren. Ook onderzoeken we of we de bestaande samenwerking met onze buurgemeenten verder uit kunnen bouwen.

Toekomstbestendige gemeente

Gezien de financiële uitdagingen die op ons afkomen willen we tijdig handelen. In 2027 gaan we daarom uitzoeken welke keuzes mogelijk en nodig zijn om op de lange termijn financieel gezond te blijven, zonder dat de uitvoering van onze (wettelijke) taken in gevaar komt. Hiervoor zullen wij samen met een extern adviseur een proces vormgeven, waarbij wij de raad in een vroeg stadium betrekken.

1.6 Overzicht van de algemene dekkingsmiddelen

Wettelijk kader

Artikel 8, lid 1 letter b jo. artikel 8, lid 5 BBV.

Algemeen

In de begroting worden specifieke en algemene dekkingsmiddelen onderscheiden.

Specifieke dekkingsmiddelen

Specifieke dekkingsmiddelen hangen samen met concrete beleidsvelden. Deze zijn opgenomen in de baten bij de desbetreffende programma's. Voorbeelden van specifieke dekkingsmiddelen zijn bepaalde inkomsten van het rijk (bijvoorbeeld een rijksbijdrage in verband met uitvoering van de Wet werk en bijstand), de inkomsten voor concrete gemeentelijke diensten (bijvoorbeeld afvalstoffenheffing voor het ophalen van afval of leges voor het in behandeling nemen van verzoeken tot het verstrekken van vergunningen of het afgeven van reisdocumenten).

Algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen zijn vrij aanwendbaar. De besteding van deze inkomsten is niet aan een bepaald programma of programmadoel gebonden. De algemene dekkingsmiddelen vormen een financiële dekking van de (nadelige) saldi van de programma's omdat daar met name de kosten zijn geraamd.

Algemene dekkingsmiddelen

Voor 2027 bedragen de algemene dekkingsmiddelen, (afgerond) € 20,3 miljoen.

Bedragen x € 1.000

Overzicht algemene dekkingsmiddelen (baten)	R2025	B2026	B2027	B2028	B2029	B2030
Uitkeringen gemeentefonds (UG)						
Uitkeringen gemeentefonds lopend jaar	15.793	15.850	16.798	15.904	15.512	15.714
UG verrekening twee voorgaande jaren	-14	0	0	0	0	0
Subtotaal uitkeringen gemeentefonds	15.778	15.850	16.798	15.904	15.512	15.714
Belastingen						
Onroerende zaakbelastingen	2.369	2.450	2.789	2.789	2.789	2.789
Toeristenbelasting	233	187	208	208	208	208
Hondenbelasting	41	41	46	46	46	46
Forensenbelasting	24	18	26	26	26	26
Subtotaal belastingen	2.668	2.696	3.070	3.070	3.070	3.070
Overig						
Dividend	466	400	400	400	400	400
Saldo van de financieringsfunctie (rentebaten -/- rentelasten)	151	70	70	-50	-70	-590
Overige algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0
Subtotaal overig	617	470	470	350	330	-190
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	19.063	19.016	20.338	19.324	18.912	18.594

In bovenstaand overzicht is al rekening gehouden met de financiële effecten van de septembercirculaire 2026, een trendmatige verhoging van 2,91% en een extra verhoging van 8,5% van de belastingopbrengsten. Ook het in de tijd verschoven ravijnjaar is in dit overzicht zichtbaar. Vanaf 2028 ontvangen we gemiddeld per jaar ongeveer een miljoen minder van het rijk aan uitkeringen uit het gemeentefonds.

1.7 Overzicht van de kosten van overhead

Wettelijk kader

Artikel 8, lid 1, letter c BBV.

Kosten van overhead

Overhead betreft alle kosten die niet direct toegewezen kunnen worden aan een programma, zoals huisvesting en ICT. Salariskosten die niet direct toewijsbaar zijn aan programma's, zoals de kosten van het MT, Financiën en Juridische zaken, vallen onder de overhead.

Om de raad meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead is in het BBV voorgeschreven dat in het programmaplan hiervan een apart overzicht opgenomen moet worden.

Bedragen x € 1.000

Overhead	R2025	B2026	B2027	B2028	B2029	B2030
Personeel en Organisatie (excl. direct verantwoord bij programma's)	3.730	3.254	3.626	3.381	3.429	3.515
Huisvesting en Facilitaire zaken	337	392	384	427	427	427
ICT	1.049	1.027	1.161	1.173	1.183	1.193
Financiën, Juridische zaken en Communicatie	180	209	180	185	185	185
Huisvesting buitendienst (werf)	187	226	287	232	234	234
Subtotaal	5.483	5.108	5.638	5.398	5.458	5.554
Doorbelasting naar riool/reiniging	0	-367	-407	-407	-407	-407
Totaal Overhead	5.483	4.741	5.230	4.990	5.050	5.146

De salarislsten (onderdeel Personeel en Organisatie) stijgen in 2027 mede als gevolg van (voorziene) CAO-wijzigingen en een incidentele formatie-uitbreiding van 6,88 fte.

Het verschil tussen het saldo in bovenstaand overzicht (€ 5.230k) en het saldo op taakveld 0.4 bij onderdeel 5.1 (€ 5.264k) betreft een onttrekking van € 34k uit de bestemmingsreserve Dekking kapitaallasten. Deze onttrekking is in bovenstaand overzicht meegenomen bij de overhead, maar wordt volgens de Iv3-voorschriften verantwoord op taakveld 0.10 Mutaties reserves.

1.8 Bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting

Wettelijk kader

Artikel 8, lid 1 letter d BBV.

Vennootschapsbelastingplichtige activiteiten

Vennootschapsbelasting (Vpb) is verschuldigd over fiscale winsten van activiteiten die de gemeente uitvoert in de hoedanigheid van ondernemer. De gemeente Mook en Middelaar heeft nauwelijks Vpb-plichtige activiteiten. De fiscus heeft landelijk het standpunt ingenomen dat de opbrengsten van afvalstromen Vpb-plichtig zijn. Mook en Middelaar heeft zeer beperkte opbrengsten van afvalstromen. De verschuldigde belasting is over het algemeen maximaal een paar honderd euro.

Vennootschapsbelasting begrotingsjaar 2027

Wij voorzien op basis van de huidige ramingen geen of nauwelijks fiscale winsten over 2027 (alleen de opbrengst van afvalstromen is fiscaal belast). Het geraamde bedrag voor de heffing voor de Vennootschapsbelasting over 2027 stellen wij vooralsnog op (afgerond) € 0k.

Bedragen x € 1.000

Vennootschapsbelasting	R2025	B2026	B2027	B2028	B2029	B2030
Geraamde Vpb	0	0	0	0	0	0
Betaalde Vpb	0	0	0	0	0	0

1.9 Bedrag voor onvoorzien

Wettelijk kader

Artikel 8, lid 1 letter e jo. artikel 8, lid 6 BBV.

Onvoorzien

Op grond van de 'Financiële verordening Mook en Middelaar 2025' bedraagt het bedrag voor onvoorzien € 20k. Het bedrag voor onvoorzien bedraagt ongeveer 0,07% van de totale lasten van bijna € 28 miljoen.

Bedragen x € 1.000						
Onvoorzien	R2025	B2026	B2027	B2028	B2029	B2030
Bedrag voor onvoorzien	0	20	20	20	20	20

2 Paragrafen

Wettelijk kader

Artikel 9 BBV.

Toelichting

In de onderdelen 2.1 t/m 2.8 treft u de acht paragrafen aan die verplicht zijn op grond van het BBV. De wetsartikelen die van toepassing zijn, zijn bij de diverse onderdelen vermeld.

Onderdeel 2.9 betreft een aanvullende paragraaf op basis van een resolutie.

In een paragraaf zijn de beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten, alsmede tot de lokale heffingen.

2.1 Paragraaf Lokale heffingen

Wettelijk kader

Artikel 10 BBV.

Algemeen

De paragraaf 'Lokale heffingen' heeft betrekking op zowel de heffingen waarvan de besteding is gebonden (en dus gerelateerd aan uitgaven), als op die waarvan de besteding ongebonden is (vrij aanwendbaar). Door in één paragraaf aandacht te besteden aan het beleid met betrekking tot de belastingheffing, wordt u als raad in staat gesteld te sturen op de hoofdlijnen van het beleid. Het vaststellen van de diverse belastingtarieven gebeurt niet met het vaststellen van de begroting, maar met het vaststellen van de desbetreffende belastingverordeningen in de openbare raadsvergadering van 10 december 2026.

De geraamde inkomsten

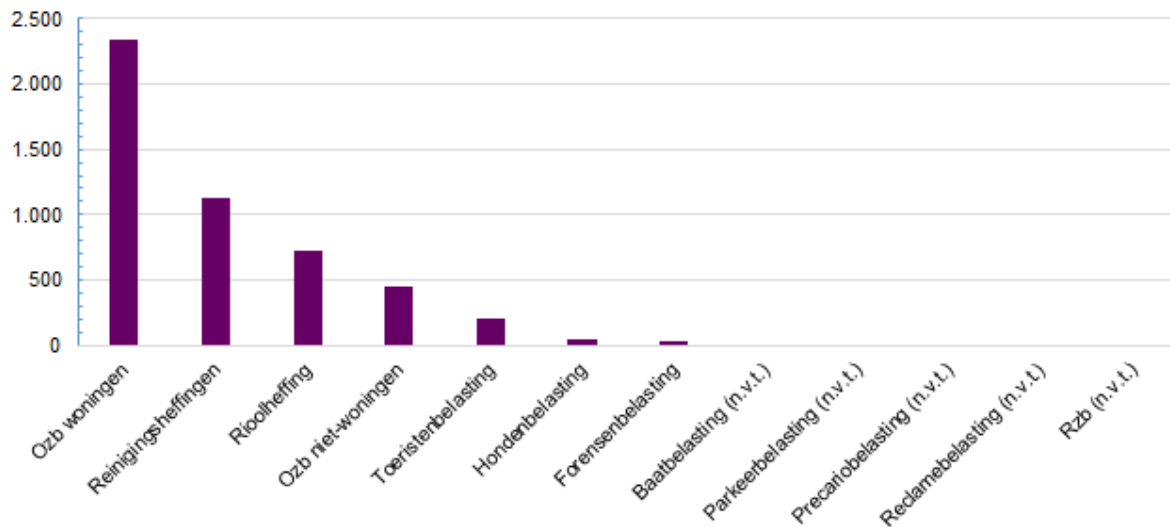
art. 10, letter a BBV

De belastingopbrengsten zijn (als initieel uitgangspunt) gebaseerd op een inflatiecorrectie van 2,91% (2026: 2,53%) en daarnaast extra met 8,5%. De areaaluitbreiding van 'Maastuin' vindt gefaseerd plaats. Voor 2027 is hiervoor vooralsnog € 50k aan extra structurele ozb-opbrengsten geraamd.

Bedragen x € 1.000

Opbrengsten belastingen	W2025	B2026	B2027	B2028	B2029	B2030
Niet-bestedingsgebonden lokale heffingen						
Onroerende zaakbelastingen:						
Ozb eigenaren woningen	1.963	2.045	2.337	2.337	2.337	2.337
Ozb eigenaren niet-woningen	265	252	281	281	281	281
Ozb gebruikers niet-woningen	141	153	171	171	171	171
Subtotaal ozb	2.369	2.450	2.789	2.789	2.789	2.789
Belasting op roerende woon- en bedrijfsruimten (n.v.t.)	0	0	0	0	0	0
Forensenbelasting	24	18	26	26	26	26
Toeristenbelasting	233	187	208	208	208	208
Parkeerbelasting (n.v.t.)	0	0	0	0	0	0
Hondenbelasting	41	41	46	46	46	46
Reclamebelasting (n.v.t.)	0	0	0	0	0	0
Precariobelasting (n.v.t.)	0	0	0	0	0	0
Totaal niet-bestedingsgebonden	2.668	2.696	3.070	3.070	3.070	3.070
Bestedingsgebonden lokale heffingen						
Baatbelasting (n.v.t.)	0	0	0	0	0	0
Rioolheffing woningen en niet-woningen	556	574	721	698	740	748
Afvalstoffenheffing en reinigingsrecht	1.071	1.096	1.121	1.122	1.123	1.125
Totaal bestedingsgebonden	1.626	1.670	1.842	1.820	1.863	1.873
Totaal lokale heffingen	4.294	4.366	4.912	4.890	4.933	4.943

Geraamde belastingopbrengsten 2027

Het beleid ten aanzien van de lokale heffingen

art. 10, letter b BBV

Mede overeenkomstig de Kadernota 2027 zijn in deze Programmabegroting 2027 de volgende beleidsmatige uitgangspunten gehanteerd:

- de belastingopbrengsten van de niet-bestedingsgebonden heffingen indexeren met een correctie voor loon- en prijsontwikkeling van 2,91%;
- een wijziging van de grondslag van meer dan 5% muteren in de opbrengst;
- de belastingtarieven primair bepalen door de geraamde opbrengst te delen door de meeste recente grondslag zoals aangegeven door BsGW;
- de tarieven voor riool- en afvalstoffenheffing en leges mogen maximaal 100% kostendekkend zijn;
- in de meerjarenraming (2028 t/m 2030) worden de belastingopbrengsten gelijk gesteld aan de opbrengsten zoals geraamd in 2027;
- BsGW (Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen) voert, met uitzondering van de leges, de heffing en invorderingsactiviteiten van de belastingen uit;
- de gemeente Mook en Middelaar voert de heffing en invorderingsactiviteiten van de leges uit.

Daarnaast is voorgesteld om de belasting voor 2027 extra met 8,5% te verhogen. Deze meeropbrengsten werken structureel door naar de volgende jaren.

Overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen

art. 10, letter c BBV

De mogelijkheid tot belastingheffing ligt vast in de Gemeentewet (Gw). De gemeenteraad bepaalt of een belasting wel of niet geheven wordt. Van de belastingen die geheven worden, worden in december 2026 de belastingverordeningen vastgesteld ten behoeve van het begrotingsjaar 2027.

De volgende belastingen worden wel of niet geheven:

Belasting		Wel geheven	Niet geheven
Onroerende zaakbelastingen	(art. 220 Gw)	✓	
Forensenbelasting	(art. 223 Gw)	✓	
Toeristenbelasting	(art. 224 Gw)	✓	
Watertoeristenbelasting	(art. 224 Gw)	✓	
Hondenbelasting	(art. 226 Gw)	✓	
Rioolheffing	(art. 228a Gw)	✓	
Rechten / leges	(art. 229 Gw)	✓	
Afvalstoffenheffing	(art. 15.33 Wmb)	✓	
Belasting op roerende woon- en bedrijfsruimten	(art. 221 GW)		✗
Baatbelasting	(art. 222 Gw)		✗
Parkeerbelasting	(art. 225 Gw)		✗
Reclamebelasting	(art. 227 Gw)		✗
Precariobelasting	(art. 228 Gw)		✗
BIZ-bijdrage	(art. 1 Biz)		✗

Onroerende-zaakbelastingen (art. 220 Gw)

De onroerende zaakbelastingen (ozb) zijn de belangrijkste belastingen die de gemeente aan haar burgers oplegt. Wanneer iemand een woning, gebouw of perceel grond in bezit heeft of huurt, binnen de gemeentegrenzen, dan wordt onroerende zaakbelasting (ozb) geheven.

Er zijn drie onroerende zaakbelastingen:

1. ozb eigenaren woningen;
2. ozb eigenaren niet-woningen;
3. ozb gebruikers niet-woningen.

Macronorm/benchmark woonlasten

Om de ontwikkeling van de lokale lasten inzichtelijk te maken, wordt een landelijke 'benchmark lokale woonlasten' toegepast. Hierbij worden naast de ozb ook de rioolheffing en de afvalstoffenheffing betrokken.

Artikel 12 norm

Gemeenten die in ernstige financiële problemen verkeren, kunnen op grond van artikel 12 van de Financiële-verhoudingswet een aanvullende uitkering aanvragen. Dit kan als de algemene middelen van de gemeente aanmerkelijk en structureel tekortschieten om in de noodzakelijke behoeften te voorzien, terwijl de eigen inkomsten zich op een redelijk peil bevinden. Dit laatste betekent concreet dat afvalstoffenheffing en rioolheffing kostendekkend moeten zijn en dat het gewogen gemiddelde ozb-tarief ten minste 0,1595% van de woz-waarde moet bedragen (2026: 0,1648%). Niet-kostendekkende tarieven voor riool en reiniging zijn alleen toegestaan voor zover deze door een hoger ozb-tarief worden gecompenseerd. Artikel 12-gemeenten zijn dus genooddaakt hoge tarieven te hanteren. Of dit ook altijd tot hoge lasten voor hun inwoners leidt, hangt af van de waarde van de onroerende zaken binnen deze gemeenten. Het huidige gewogen ozb-tarief (2027) voor Mook en Middelaar bedraagt bij gelijkblijvende woz-waarden 0,1320% en ligt hiermee ruim 17% onder het normtarief. De tarieven voor 2027 zijn nog niet door de raad vastgesteld.

Inflatiecorrectie/tarief

Voor 2027 is voor de ozb een inflatiecorrectie toegepast van 2,91%. Daarnaast is voorgesteld om de opbrengsten met 8,5% extra te verhogen. Naar aanleiding van de areaaluitbreiding Maastuin is de ozb-opbrengst voor 2027 verhoogd met € 50k. De uiteindelijke tarieven zijn afhankelijk van de grondslag (opbrengst gedeeld door grondslag is tarief). De tarieven zijn pas na aanbieden van de Programmabegroting 2027 bekend.

Wet waardering onroerende zaken (woz)

De grondslag voor de ozb is standaard de woz-waarde van de onroerende zaak. De Waarderingskamer ziet erop toe dat de uitvoering van de Wet woz juist wordt uitgevoerd. De meest actuele waardegegevens als gevolg van de hertaxatie worden verwerkt in de definitieve ozb-tarieven. Deze hebben effect op het tarief, echter niet op de opbrengst.

Belasting op roerende woon- en bedrijfsruimten (221 Gw)

De gemeente Mook en Middelaar heft deze belasting niet.

Baatbelasting (art. 222 Gw)

De gemeente Mook en Middelaar heft deze belasting niet.

Forensenbelasting (art. 223 Gw)

De forensenbelasting wordt geheven van niet-inwoners die een gemeubileerde woning beschikbaar houden in Mook en Middelaar. De opbrengst voor de forensenbelasting wordt voor 2027 geïndexeerd met 2,91% en daarnaast extra met 8,5%. Het tarief is afhankelijk van de woz-waarde. De forensenbelasting volgt de lijn van de ozb. Als het tarief van de ozb procentueel extra wordt verhoogd, dan geldt dat ook voor het tarief van de forensenbelasting. Omdat de realisatie in 2026 hoger was dan de oorspronkelijke raming, is de uiteindelijke opbrengst naar boven bijgesteld.

Toeristen- en Watertoeristenbelasting (art. 224 Gw)

Naast de ozb heft onze gemeente als vrij aanwendbare belasting de toeristenbelasting. De baten worden gebruikt voor dekking van kosten op het gebied van recreatie en toerisme. Het tarief wordt geïndexeerd met 2,91% en extra verhoogd met 8,5%. Het tarief stijgt hierdoor van € 2,05 naar afgerond € 2,29 per persoon per overnachting.

Parkeerbelasting (art. 225 Gw)

De gemeente Mook en Middelaar heft geen parkeerbelasting, maar hanteert 'blauwe zones' voor parkeerregulering waarbij op bepaalde plaatsen een beperkte tijd geparkeerd mag worden.

Hondenbelasting (art. 226 Gw)

De gemeente Mook en Middelaar heft hondenbelasting. De opbrengst van de hondenbelasting valt onder de algemene dekkingsmiddelen. Dit betekent dat de hondenbelasting de inkomsten van de gemeente verhoogt. In Mook en Middelaar worden hier echter ook kosten mee gedekt voor het voorkomen dan wel beperken van overlast door hondenpoep, zoals het aanleggen en onderhouden van hondenuitlaatplaatsen. De opbrengst wordt voor 2027 geïndexeerd met een inflatiepercentage van 2,91% en een extra verhoging van 8,5%. De hoogte van het uiteindelijke tarief is afhankelijk van enerzijds de geraamde opbrengst en anderzijds het (geraamde) aantal honden. Voor kennelhouders geldt een afzonderlijk tarief.

Reclamebelasting (art. 227 Gw)

De gemeente Mook en Middelaar heft op dit moment geen reclamebelasting.

Precariobelasting (art. 228 Gw)

De gemeente Mook en Middelaar heft op dit moment geen precariobelasting.

Rioolheffing (art. 228a Gw)

Rioolheffing wordt geheven, mede op basis van het nog door de Raad vast te stellen Water- en rioleringsprogramma 2027-2031 (Wrp). In het Wrp zijn de vervangingsinvesteringen opgenomen van het gemeentelijk rioleringsstelsel en de exploitatiekosten voor de aankomende jaren. Het systeem van rioolheffing is een gesloten systeem, waarbij de kosten en de baten aan elkaar gelijk zijn. De definitieve tarieven voor 2027 en de onderliggende onderbouwing daarvan worden ter vaststelling aan u voorgelegd in de raadsvergadering van december 2026.

Uitgangspunten tariefstelling

De opbrengst van de rioolheffing wordt in beginsel geïndexeerd met 2,91%, maar mag maximaal gelijk zijn aan de kosten van de riolering. Onder de kosten vallen ook de compensabele btw conform art. 228a, lid 3 Gw. en het aandeel overheadkosten. Daar waar mogelijk wordt de compensabele btw niet toegerekend en de overheadkosten functioneel doorbelast. Bij de tariefbepaling wordt onderscheid gemaakt in (klein)gebruikers t/m 400 m³ waterverbruik en grootverbruikers (meer dan 400 m³ waterverbruik). Een huishouden heeft gemiddeld 100 m³ waterverbruik en valt onder de kleinverbruikers.

Kostendekkendheid

In de paragraaf lokale heffingen moet inzicht gegeven worden in de mate van kostendekkendheid per heffing. Hierbij mogen de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden voor wat betreft heffingen en rechten. Dit geldt voor de rioolheffing, de afvalstoffenheffing/reinigingsrecht en de leges. Om dit inzicht te geven wordt gebruik gemaakt van een model van de commissie BBV. De taakvelden betreffen de van toepassing zijnde wettelijke taakvelden zoals vermeld in onderdeel 5.1 van deze Programmabegroting.

Bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid rioolheffing		€
Lasten taakveld (excl. doorbelaste overhead)		619
Baten taakveld		-55
Netto kosten taakveld		564
Toe te rekenen kosten		564
Aandeel kosten overhead		158
Btw in het kader van het Btw-compensatiefonds		0
Totale kosten		721
Opbrengst heffingen		721
Dekkingspercentage		100%

In de baten taakveld van € 55k zit een vrijval van de egalisatievoorziening van € 50k.

Afvalstoffenheffing (art. 219 Gw jo. 15.33 Wet Milieubeheer) / Reinigingsrecht bedrijven (art. 229 Gw)

Het afvalbeheer wordt uitgevoerd in samenwerking met DAR N.V. Evenals in voorgaande jaren het geval was, worden de kosten van het afvalbeheer, waaronder de afvalinzameling en afvalverwerking, doorberekend aan de inwoners. In Mook en Middelaar betalen de inwoners een vast tarief (vastrecht) en een variabel tarief per lediging of klepopening. Het ophalen van huishoudelijk afval bij particulieren

is een wettelijke verplichting. Het systeem van afvalstoffenheffing is een gesloten systeem waarbij de kosten en de baten aan elkaar gelijk zijn.

De definitieve tarieven voor 2027 en de onderliggende onderbouwing daarvan worden ter vaststelling aan u voorgelegd in de raadsvergadering van december 2026.

Uitgangspunten tariefstelling

De opbrengst van de afvalstoffenheffing en het reinigingsrecht wordt in beginsel geïndexeerd met 2,91%, maar mag maximaal gelijk zijn aan de kosten van afvalinzameling en -verwerking (inclusief milieustraat). Onder de kosten vallen ook de compensabele btw conform art. 229b, lid 2, letter b Gw en het aandeel in de kosten van overhead. Daar waar mogelijk wordt de compensabele btw niet toegerekend en de overheadkosten functioneel doorbelast.

Bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid reinigingsheffingen		€
Lasten taakveld (excl. doorbelaste overhead)		994
Baten taakveld		-126
Netto kosten taakveld		868
Toe te rekenen kosten		868
Aandeel kosten overhead		253
Btw in het kader van het Btw-compensatiefonds		0
Totale kosten		1.121
Opbrengst heffingen		1.121
Dekkingspercentage		100%

Leges (art. 229 Gw)

Leges zijn verschuldigd voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor een te leveren dienst, bijvoorbeeld het verstrekken van een paspoort, rijbewijs of omgevingsvergunning. Je betaalt niet voor de vergunning zelf (want het is ook mogelijk dat iemand geen vergunning krijgt, terwijl er wel werkzaamheden zijn verricht). Leges worden jaarlijks met een inflatiepercentage gecorrigeerd (conform de beleidsuitgangspunten).

Kostendekkendheid

Overeenkomstig het beleid worden de legestarieven 2027 verhoogd met 2,91% wegens inflatiecorrectie. De opbrengst mag maximaal kostendekkend zijn. Wettelijke tarieven zijn hierop een uitzondering.

Bedragen x € 1.000

Berekening kostendeckendheid leges		€
Lasten m.b.t. leges		442
Baten m.b.t. leges		0
Netto kosten leges		442
Toe te rekenen kosten		442
Overhead		270
Btw in het kader van het Btw-compensatiefonds		0
Totale kosten		712
Opbrengst heffingen		712
Dekkingspercentage (maximaal)		100%

Uitgangspunten tariefstelling

De opbrengst van de secretarieleges mag maximaal gelijk zijn aan de kosten van behandeling van de aanvragen. Onder de kosten valt ook de compensabele btw conform art. 229b, lid 2, letter b Gw en het aandeel in de kosten van overhead. Bij het vaststellen van de legesverordening in december 2026 wordt een voorstel gedaan voor het aanpassen van de tarieven.

Aanduiding van de lokale belastingdruk

Bij dit onderdeel van de lokale belastingdruk worden de voorlopige tarieven weergegeven, de voorlopige belastingdruk voor 2027 en de belastingdruk van buurgemeenten (over 2026) op basis van een jaarlijks onderzoek door COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden).

Overzicht van tarieven

De ozb en de forensen-, toeristen- en hondenbelasting worden trendmatig verhoogd met 2,91% en extra met 8,5%. Het tarief is mede afhankelijk van een wijziging in de grondslag. De rioolheffing en reinigingsheffingen zijn maximaal 100% kostendeckend.

In onderstaande tabel zijn nog voorlopige tarieven weergegeven voor 2027 omdat op dit moment nog niet alle informatie voorhanden is om de definitieve tarieven te berekenen. De later vast te stellen definitieve tarieven zijn een afgeleide van de opbrengst gedeeld door de grondslag. De grondslag ontvangen wij van BsGW.

n.v.t. = niet van toepassing (deze belasting heffen wij niet).

VOORLOPIGE tarieven 2027 (bij gelijke grondslag)		2027	2026
Algemene inflatiecorrectie		2,91%	2,53%
Ozb woningen eigenaren	% woz-waarde	0,1170%	0,1048%
Ozb niet-woningen eigenaren	% woz-waarde	0,3144%	0,2816%
Ozb niet-woningen gebruikers	% woz-waarde	0,2353%	0,2107%
Rzb	-	n.v.t.	n.v.t.
Forensenbelasting	% woz-waarde	0,3350%	0,3000%
Toeristenbelasting	p.p.p.n.	2,29	2,05

VOORLOPIGE tarieven 2027 (bij gelijke grondslag)		2027	2026
Parkeerbelasting	-	n.v.t.	n.v.t.
Hondenbelasting			
Eerste hond	per eerste hond	75,12	67,32
Extra honden	per extra hond (150%)	112,68	100,92
Kenneltarief	per kennel (700%)	525,84	471,24
Reclamebelasting	-	n.v.t.	n.v.t.
Precariobelasting	-	n.v.t.	n.v.t.
Baatbelasting	bedrag per perceel	n.v.t.	n.v.t.
Rioolheffing	per perceel	126,96	123,36
	eerste 400 m3 waterverbruik	20,88	20,28
	vanaf 400m3 gestaffeld, per 400m3	208,68	202,80
Afvalstoffenheffing	vastrecht per jaar	223,92	217,56
	bedrag per lediging (restafval)	14,04	13,70
	bedrag per klepopening	2,76	2,74
Leges		divers	divers

De definitieve tarieven voor 2027 worden door uw raad vastgesteld middels het vaststellen van de belastingverordeningen, die aangeboden worden voor de raadsvergadering van 10 december 2026. Hierbij worden de laatste ontwikkelingen meegenomen, zoals de waardemutaties van de onroerende zaken.

Belastingdruk Mook en Middelaar

In onderstaande tabel staat de voorlopige lokale lastendruk per huishouding, waarbij als uitgangspunt is genomen:

- Huurders betalen uitsluitend afvalstoffenheffing en gebruikersdeel rioolheffing;
- Woningeigenaren betalen ozb, afvalstoffenheffing en rioolheffing.

<i>Bedragen in €</i>		
Voorlopige lastendruk	2027	2026
Huurder:		
Afvalstoffenheffing	329	320
Eigenaar / gebruiker:		
Onroerende-zaakbelasting, rioolheffing en afvalstoffenheffing		
- bij een woningwaarde van € 200k	690	653
- bij een woningwaarde van € 300k	807	758
- bij een woningwaarde van € 500k	1.041	967

Belastingdruk andere gemeenten

COELO onderzoekt jaarlijks de woonlasten per huishouden. In onderstaande tabel zijn van enkele buurgemeenten de woonlasten weergegeven. Omdat de woonlasten over het begrotingsjaar 2027 nog niet bekend zijn, worden altijd de woonlasten van het voorgaande begrotingsjaar vermeld.

Lastendruk 2026	Mook en Middelaar	Gennep	Heumen	Land van Cuijk	Gemidd. Limburg	Gemidd. Nederland
Eigenaar-bewoner						
Eenpersoonshuishouden	1.010	894	959	948	998	1.000
Meerpersoonshuishouden	1.047	943	1.043	1.021	1.072	1.095
Rangnummer *)	138e	45e	131e	105e	-	-
Huurder						
Eenpersoonshuishouden	275	299	180	351	379	391
Meerpersoonshuishouden	313	348	264	424	451	500
Rangnummer *)	30e	43e	12e	101e	-	-

*) 1e is goedkoopste gemeente

Kwijtscheldingsbeleid

Voor mensen met de laagste inkomens bestaat de mogelijkheid tot een gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van de geheven belasting. De mogelijkheid tot kwijtschelding wordt geregeld in de belastingverordeningen. Kwijtschelding is op basis van de huidige verordeningen (2026) alleen mogelijk voor een deel van de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. Voor alle andere belastingen wordt op grond van de huidige belastingverordeningen geen kwijtschelding verleend. Het wel of geen kwijtschelding verlenen kan jaarlijks herzien worden bij het vaststellen van de belastingverordeningen. Voor 2027 gebeurt dit in de raadsvergadering van 10 december 2026

2.2 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Wettelijk kader

Artikel 11 BBV.

Algemeen

Deze paragraaf geeft inzicht in het vermogen van de gemeente Mook en Middelaar om substantiële niet-begrote kosten te dekken die onverwachts kunnen optreden. Tevens wordt inzicht gegeven in de risico's die per eind september 2026 bekend en van substantieel belang zijn voor de financiële positie.

Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit is de hoeveelheid aan middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken en waarvoor ook geen verzekering is afgesloten. De weerstandscapaciteit bedraagt € 2 miljoen in de vorm van de Algemene Reserve en € 20k als bedrag voor onvoorziene uitgaven.

Inventarisatie van de risico's

Tegenover de weerstandscapaciteit staan risico's, die substantieel van belang zijn, maar die niet of niet geheel financieel gedekt zijn. Risico's worden in beginsel aangemerkt als incidenteel. Als risico's structureel optreden, dan wordt dit financieel ook structureel meegenomen in de begroting. Optredende risico's worden primair gedekt door de Algemene reserve. De waarschijnlijkheid dat een risico zich voordoet wordt, op grond van de nota Risicomanagement, onderverdeeld in Zeer laag (10%), Laag (30%), Midden (50%), Hoog (70%) en Zeer hoog (90%). Maatregelen kunnen zijn: Accepteren, Overdragen (bijv. verzekeren), Preventief (voorkomen), Reductie (bedrag of risico verkleinen).

Voor 2027 zijn alle risico's opnieuw beoordeeld of deze nog van toepassing dan wel relevant zijn. Dit resulteert in negen risico's voor de begroting van 2027.

Bedragen x € 1.000

Nr	Risico	Kwanti- ficering	Risico- inschatting	Kans	Omvang
1	Overschrijding van kosten binnen het Sociaal Domein	470	Hoog	70%	329
2	Uitvoering Participatiewet (vangnetregeling)	150	Gemiddeld	50%	75
3	Onvoorziene kosten bij wegen en bruggen	273	Laag	30%	82
4	Optreden van een ICT-veiligheidsprobleem (Cybersecurity)	5.804	Zeer laag	10%	580
5	Stijgende prijzen a.g.v. geopolitieke ontwikkelingen	559	Gemiddeld	50%	280
6	Aanspraak op achtervang als gevolg van niet aflossen leningen sociale woningbouw	3.925	Zeer laag	10%	393
7	Baggeren van de haven	125	Zeer laag	10%	13
8	Extra kosten bij verbonden partijen	624	Zeer laag	10%	62
9	Onvoorziene kosten als gevolg van juridische procedures	250	Zeer laag	10%	25
		12.180			1.839

Voor een nadere toelichting op de risico's verwijzen wij u naar bijlage 2 van deze programma-begroting.

Bedragen x € 1.000

Risico	Incidenteel		Structureel	
	Kwantificering	Berekend bedrag	Kwantificering	Berekend bedrag
Zeer hoog (90%)	0	0	0	0
Hoog (70%)	470	329	0	0
Midden (50%)	709	355	0	0
Laag (30%)	273	82	0	0
Zeer laag (10%)	10.728	1.073	0	0
Totaal	12.180	1.839	0	0

Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's (weerstandsvermogen)

Bepaling en betekenis weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen wordt gedefinieerd als de relatie tussen de weerstandscapaciteit (beschikbare middelen) en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis zijn in relatie tot de financiële positie.

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om mogelijke tegenvallers op te vangen zonder dat dit onmiddellijk invloed heeft op het beleid. Het weerstandsvermogen is van belang voor het bepalen van de gezondheid van de financiële positie van de gemeente.

Ratio weerstandsvermogen

De ratio, die uit de hiervoor gehanteerde berekening volgt, kan worden gewaardeerd. Wij hanteren onderstaande beoordelingstabel.

Beoordelingstabel weerstandsvermogen			
Categorie	Ratio weerstandsvermogen		Betekenis
	vanaf	tot	
A	2	∞	Uitstekend
B	1,4	2	Ruim voldoende
C	1	1,4	Voldoende
D	0,8	1	Matig
E	0,6	0,8	Onvoldoende
F	- ∞	0,6	Ruim onvoldoende

De gemeente Mook en Middelaar wenst minimaal een ratio van 1 te hebben. Deze valt in categorie C – voldoende. Dit betreft een ratio tussen de 1,0 en 1,4. Daarnaast wordt als structurele bovengrens een ratio van 3,0 gehanteerd. Als na drie achtereenvolgende jaren de ratio groter dan 3,0 is, wordt de Algemene reserve verlaagd. Overeenkomstig, als na drie achtereenvolgende jaren de ratio kleiner dan 1,0 is, wordt de Algemene reserve verhoogd.

Als risico's zich daadwerkelijk voordoen, ondanks de genomen beheersmaatregelen, dan kan een beroep gedaan worden op de weerstandscapaciteit. Uitgangspunt hierbij is dat eerst wordt onderzocht of de gemeente ook andere mogelijkheden heeft om de gevolgen van risico's op te vangen. Denk bijvoorbeeld aan het aanwenden van eventueel onbenutte budgetten, bezuinigingen of bijstellingen van bestaand beleid.

Ratio weerstandsvermogen

De ratio voor het weerstandsvermogen bedraagt 1,1 (weerstandscapaciteit € 2.020k gedeeld door risico's € 1.839k). Deze ratio valt in klasse 'C Voldoende'.

Kengetallen

Naast de ratio voor het weerstandsvermogen zijn gemeenten verplicht om onderstaande kengetallen te verstrekken. Deze kengetallen mogen alleen in gezamenlijkheid beoordeeld worden voor de beeldvorming met betrekking tot de financiële positie van de gemeente (zie ook de tabel onderaan deze paragraaf).

Verloop van de kengetallen						
Kengetallen	W2025	B2026	B2027	B2028	B2029	B2030
Netto schuldquote	-16%	-4%	14%	41%	147%	145%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-17%	-7%	12%	39%	144%	142%
Solvabiliteitsratio	49%	44%	44%	32%	16%	14%
Structurele exploitatieruimte	6%	-5%	-3%	-5%	-7%	-11%
Grondexploitatie (n.v.t.)	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Belastingcapaciteit	101%	99%	95%	95%	95%	95%

1a Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast (vaste schuld en vlottende schulden) ten opzichte van de eigen middelen (vlottende activa). Het geeft een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Een negatieve schuldquote betekent dat er geen netto-schuld is, maar dat er een overschot is aan liquide middelen en vorderingen. Door investeringen, het benutten van de middelen in 's Rijks Schatkist en het toekomstig aantrekken van leningen voor financiering van investeringen, neemt de netto schuldquote toe.

1b Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Dit betreft hetzelfde kengetal als de netto schuldquote, maar nu wordt bij de eigen middelen niet alleen de vlottende activa meegenomen, maar ook de uitgezette leningen. Dit kengetal is altijd gelijk of lager dan de netto schuldquote.

2. Solvabiliteitsratio

Het solvabiliteitsratio geeft aan in welke mate wij in staat zijn om op de lange termijn aan de financiële verplichtingen te voldoen. Zoals uit de balans valt op te maken, bedraagt het eigen vermogen € 9,8 miljoen en het totaal vermogen € 22,5 miljoen. Dit betekent dat de omvang van het eigen vermogen 44% bedraagt ten opzichte van het totaal vermogen. De gangbare minimumnorm voor deze solvabiliteitsratio ligt bij niet-financiële ondernemingen tussen de 25% en 40%. Hoe hoger de ratio hoe solvabeler de organisatie is. Met een ratio van 44% voldoet de gemeente Mook en Middelaar boven de gangbare norm.

3. Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Een positief percentage is een structureel overschot. Bij de bepaling van het saldo worden de mutaties in reserves niet meegenomen met uitzondering van structurele

onttrekkingen voor dekking kapitaallasten. Het structurele begrotingssaldo (exclusief mutaties reserves) is voor het begrotingsjaar 2027 en de meerjarenraming 2028 t/m 2030 negatief.

4. Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. De gemeente Mook en Middelaar heeft geen actieve grondexploitaties (aankopen, bouw- en woonrijp maken en weer verkopen). Het kengetal bedraagt 0%.

5. Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit wordt berekend op basis van de woonlasten van een belastingplichtige (meerpersoonshuishouden met eigen woning) in Mook en Middelaar ten opzichte van het landelijk gemiddelde van het laatst bekende begrotingsjaar. Bij het opstellen van de Programmabegroting 2027 is dat 2026. Hiervoor worden de gegevens van COELO gebruikt zoals vermeld in de paragraaf Lokale heffingen. In de raadsvergadering van 10 december 2026 worden de nieuwe belastingverordeningen voor 2027 ter besluitvorming aan u voorgelegd. Algemeen uitgangspunt is een indexering van 2,91% en een extra verhoging van 8,5% voor alle belastingopbrengsten.

Beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie

De diverse kengetallen zijn onderling redelijk consistent en bevestigen het beeld van een gezonde financiële positie. Qua exploitatie is er wel een aandachtspunt. De jaren 2028 tot en met 2030 zijn nog niet sluitend.

Op basis van de categoriale indeling zit de gemeente Mook en Middelaar overwegend in de categorieën A en B (minst risicovol dan wel gemiddeld). De kengetallen moeten niet afzonderlijk beoordeeld worden, maar bepalen gezamenlijk het financiële beeld.

Kengetal	Waarde M&M	Categorie A	Categorie B	Categorie C
Netto schuldquote zonder correctie	14%	< 90%	90 - 130%	> 130%
Netto schuldquote met correctie)	12%	< 90%	90 - 130%	> 130%
Solvabiliteitsratio	44%	> 50%	20 - 50%	< 20%
Structurele exploitatieruimte	-3%	positief	neutraal	negatief
Grondexploitatie	0%	< 20%	20-35%	> 35%
Belastingcapaciteit	95%	< 95%	95 - 105%	> 105%

2.3 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Wettelijk kader

Artikel 12 BBV.

Onderstaande tabel bevat de actuele stand van zaken met betrekking tot de wettelijk verplicht te vermelden kapitaalgoederen wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Beheerplan	Omschrijving / Naam	Periode	Datum vaststelling Raad	Te herzien in	Looptijd
Wegen	Wegenbeheerplan Meerjarenplanning	2025-2029	30 januari 2025	2029	5 jaar
Wegen/bruggen	Meerjaren onderhoudsplan bruggen / fin. actualisatie	2018-2067 2023-2068	15 september 2016 / actualisatie 2024	2066	50 jaar
Riolering	Gemeentelijk Rioleringsplan Mook en Middelaar (GRP) *)	2022-2026	16 december 2021	2026	5 jaar
Water	geen onderhoudsplan	-	-	-	-
Groen	Groenbeheerplan / renovatieplan	2016-2019 2019-2022	**))	***)	4 jaar
Gebouwen	Meerjarig onderhoudsplan (MJOP)	2024-2027	1 februari 2024	2027	4 jaar

*) Het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) wordt het Water- en rioleringsprogramma (Wrp). Deze wordt naar alle waarschijnlijkheid in 2026 vastgesteld.

**) Besluitvorming door College van burgemeester en wethouders.

***) Moet nog bepaald worden.

Wegen

1. Wegen

Doel

De gemeente is verantwoordelijk voor de instandhouding en het veilig gebruik van de verhardingen die zij in beheer heeft.

Beleidskader

Al jaren voert de gemeente structureel en planmatig onderhoud uit aan de verhardingen. Het gemeentelijke Wegenbeheerplan is hierbij richtinggevend. Het plan geeft inzicht in de kwaliteit en onderhoudsbehoefte van de gemeentelijke wegen/verhardingen en de financiële middelen die hiervoor nodig zijn. Het plan wordt voor een bepaalde tijd vastgesteld. Op 30 januari 2025 is het huidige plan vastgesteld voor de periode van 2025-2029.

Onderhoudsniveau

Het onderhoudsniveau van de wegen is vastgesteld op het niveau B van de landelijke CROW-systematiek. Dit komt min of meer overeen met het niveau van instandhouding van de verhardingen, voorkomen dat (technische) normen worden overschreden.

Financiële consequenties beleidskader

De meerjarenplanning voor het structureel en planmatig wegonderhoud bedraagt op basis van het nieuwe Wegenbeheerplan voor de jaren 2025 tot en met 2029 op jaarbasis een bedrag van gemiddeld ongeveer € 306k inclusief klein onderhoud en € 250k exclusief klein onderhoud. Voor het onderhoud aan de gemeentelijke onverharde wegen is er jaarlijks een (aanvullend) bedrag beschikbaar van € 30k. Het onderhoudsplan is gebaseerd op regulier groot onderhoud. In extra kosten door bijvoorbeeld strenge winters is in dit plan niet voorzien. Hiervoor is een bedrag opgenomen in de risicoparagraaf.

Financiële consequenties in de begroting

Om de onderhoudsvoorziening voor het structureel wegonderhoud op peil te houden wordt er jaarlijks € 250k aan toegevoegd. Het verloop van de voorziening is als volgt:

Bedragen x € 1.000

Voorziening groot onderhoud wegen					
Jaar	Stand per 1-1	Dotatie	Vrijval	Aanwending	Stand per 31-12
2026	381	250	0	267	364
2027	364	250	0	267	347
2028	347	250	0	364	233
2029	233	250	0	167	316
2030	316	250	0	128	438

Voortgang van het geplande onderhoud

De onderhoudswerkzaamheden worden overeenkomstig de planning van het Wegenbeheerplan uitgevoerd. Werkproces: voorbereiding (onderzoek), aanbesteding en uitvoering. Werkzaamheden worden zoveel mogelijk gecombineerd en afgestemd met gemeentelijke (bouw)ontwikkelingen. Streven naar integraal werken. Zo mogelijk wordt het onderhoud aan de wegen gecombineerd met andere ontwikkelingen en/of onderhoudswerkzaamheden.

Omvang achterstallig onderhoud

Er is geen sprake is van achterstallig onderhoud.

2. Kunstwerken (Bruggen)

Doel

De gemeente is verantwoordelijk voor de instandhouding en het veilig gebruik van de verkeersbruggen binnen de gemeente. Het betreft twee bruggen, de brug Witteweg te Plasmolen en de brug Cuijksesteeg in Mook.

Beleidskader

Op 15 september 2016 heeft u het 'Meerjarenonderhoudsplan bruggen' vastgesteld. Het plan voorziet in het structurele / planmatige onderhoud aan de bruggen. Dit geeft een doorkijk voor de komende vijftig jaar (planperiode 2018-2067, inclusief een technische actualisatie in 2024 voor de planperiode 2023-2068). Onderhoud op basis van instandhouding van de huidige functionaliteit van de bruggen. Met het plan is dit gewaarborgd.

Onderhoudsniveau

Bij het onderhoudsniveau van de bruggen wordt er uitgegaan van niveau B van de landelijke CROW-systematiek (instandhouding). Dit komt min of meer overeen met het niveau van instandhouding van de verhardingen,

Financiële consequenties beleidskader

Voor de financiering van de onderhoudswerkzaamheden op de langere termijn (instandhouding) is er een voorziening groot onderhoud bruggen aanwezig. De jaarlijkse dotatie aan de voorziening bedraagt € 23k. Door de jaarlijkse dotatie is de voorziening gedurende een looptijd van 50 jaar nergens negatief.

Financiële consequenties in de begroting

Het verloop van de voorziening is als volgt:

Bedragen x € 1.000

Voorziening groot onderhoud kunstwerken (bruggen)					
Jaar	Stand per 1-1	Dotatie	Vrijval	Aanwending	Stand per 31-12
2026	100	23	0	0	123
2027	123	23	0	10	136
2028	136	23	0	0	159
2029	159	23	0	136	46
2030	46	23	0	0	69

Voortgang van het geplande onderhoud

Geen bijzonderheden, loopt op basis van de planning.

Omvang achterstallig onderhoud

Door invulling te geven aan het meerjarenonderhoudsplan bruggen wordt achterstallig onderhoud voorkomen en is niet aan de orde.

Riolering

Doel

Invulling geven aan de gemeentelijke watertaken, dit op het gebied van afvalwater, regenwater en grondwater. Meer concreet het in stand houden en verbeteren van de gemeentelijke riolering en voorzieningen voor de opvang en verwerking van het regenwater. Dit alles om te komen tot een goed functionerende waterketen en watersysteem en daarmee het terugdringen van de kans op wateroverlast.

Beleidskader

De invulling van de gemeentelijke watertaken, en de financiering ervan, is vastgelegd in het Gemeentelijk Rioleringsplan Mook en Middelaar (GRP), dat op 24 november 2021 door de gemeenteraad is vastgesteld. De planperiode van het GRP bestrijkt de jaren 2022 tot en met 2026. In het GRP is de vroegere specifieke zorg voor de riolering omgebogen naar de zorg voor het gemeentelijk waterbeheer. Dus niet specifiek het (stedelijk) afvalwater maar ook het regenwater en grondwater.

In het GRP is er aandacht voor het onderhoud en het in stand houden van de (water)voorzieningen, het doen van metingen en onderzoek, het terugdringen van de vuiluitworp naar oppervlaktewater en het terugdringen van de kans op wateroverlast ten gevolge van hevige neerslag. De afgelopen jaren zijn hierin al vorderingen gemaakt, wel baart de toenemende extreme neerslag zorgen. Hiervoor is blijvende aandacht in de vorm van generieke en specifieke maatregelen, zoals het afkoppelen van verhardingen en het creëren van berging. Hierbij worden ook de bewoners betrokken en gestimuleerd. Dit in de vorm van voorlichting en advies en ook met de mogelijkheid van een geldelijke bijdrage (dit laatste in samenwerking met het waterschap Limburg).

De mogelijkheid voor samenwerking met andere overheden en partijen is ook een blijvend aandachtspunt. Dit onder andere om de kosten voor de watertaken te verlagen. Hierbij is het streven om de wettelijke watertaken tegen de laagst mogelijke lasten uit te voeren.

In het vierde kwartaal van 2026 dan wel in het eerste kwartaal van 2027 wordt een geactualiseerd GRP opgesteld en voorgelegd aan de gemeenteraad. Dit plan bevat niet alleen zaken met betrekking tot de riolering maar ook met waterbeheer, zoals de afvoer van hemelwater. Het nieuwe plan krijgt de naam 'Water en rioleringsprogramma (Wrp).

Onderhoudsniveau

Het onderhoudsniveau van de riolering is vastgesteld op niveau B van de landelijke CROW-systematiek (instandhouding).

Financiële consequenties beleidskader

De financiële gevolgen van de uitvoering van het GRP/Wrp komen via de rioolheffing ten laste van belastingplichtige inwoners. Bij de behandeling van de belastingverordeningen worden ook de tarieven van de rioolheffing vastgesteld.

Financiële consequenties in de begroting

De dekking van de kosten voor het reguliere (dagelijks) beheer en onderhoud vindt plaats middels budgetten in de exploitatie. Nieuwe rioleringen en investeringen worden geactiveerd en leiden tot kapitaallasten. De baten en lasten in relatie tot de tarieven voor rioolheffing worden geëgaliseerd middels een egalisatievoorziening. Riolering en rioolheffing is financieel een gesloten systeem. Gezien de omvang van de voorziening wordt in ieder geval, evenals in 2026, voor de periode 2027 t/m 2030 een bedrag van € 50k uit de voorziening gehaald, waardoor de netto te verhalen lasten middels rioolheffing hierdoor iets gunstiger uitvalt. In 2026 is daarnaast € 27k onttrokken in verband met 100% kostendekkendheid. Het verloop van de voorziening is als volgt:

Bedragen x € 1.000

Voorziening egalisatie rioolheffing					
Jaar	Stand per 1-1	Dotatie	Vrijval	Aanwending	Stand per 31-12
2026	4.025	0	-77	0	3.948
2027	3.948	0	-50	0	3.898
2028	3.898	0	-50	0	3.848
2029	3.848	0	-50	0	3.798
2030	3.798	0	-50	0	3.748

Voortgang van het geplande onderhoud

Het dagelijks onderhoud en de inspanningen en werkzaamheden die voortvloeien uit het GRP/Wrp worden voorbereid en uitgevoerd. Hierbij is het streven naar integraal werken, synergie en doelmatigheid.

Omvang achterstallig onderhoud

Er is geen sprake van achterstallig onderhoud.

Water

Passantenhaven

Doel

Mook en Middelaar heeft op het gebied van 'water' enkel de verplichting om de passantenhaven bevaarbaar te houden en het in stand houden van de functionaliteit van de haven, als bouwkundige voorziening.

Beleidskader

Inzicht hebben en houden in de diepgang en de staat van de passantenhaven als 'bouwwerk'.

Onderhoudsniveau

Tot op heden is er geen onderhoudsplan voor de passantenhaven zelf en de waterbouwkundige (constructieve) onderdelen. De haven dateert uit de jaren negentig van de vorige eeuw. Het is raadzaam om inzicht te krijgen in de staat van onderhoud en het benodigd toekomstig budget voor de instandhouding van de voorzieningen. Inzicht in de onderhoudsbehoefte, en het waarborgen daarvan, kan worden gekoppeld aan de wens van de ontwikkeling van het gebied Maaskade. Hierbij streven naar een integrale benadering en uitwerking, zowel ruimtelijk, functioneel als (onderhouds)-technisch. Vanuit het oogpunt van onderhoud en beheer is deze inspanning niet vrijblijvend, ook niet in tijd. Als deze visie om welke redenen dan ook op zich laat wachten, is het wenselijk om los hiervan een onderhoudsplan op te stellen.

Financiële consequenties beleidskader

Indien het uitbaggeren van de passantenhaven noodzakelijk is, worden de kosten daarvan geschat op € 125k. Deze kosten zijn niet in de begroting opgenomen. Het dichtslibben is onder andere afhankelijk van het gebruik van de haven en zandverplaatsingen bij extreme hoogwaterstanden. De exacte kosten worden mede bepaald door het tijdstip waarop het baggeren noodzakelijk is en door de benodigde opslagcapaciteit voor het slib.

Financiële consequenties in de begroting

De dekking van de kosten voor het onderhoud vindt plaats door middel van het reserveren van budgetten in de exploitatie. Er is hiervoor op dit moment geen budget en geen voorziening aanwezig.

Voortgang van het geplande onderhoud

Ten aanzien van het bevaarbaar houden van de haven zijn er geen bijzonderheden te melden en worden er geen acties voorzien.

Omvang achterstallig onderhoud

Door het ontbreken van een actueel onderhoudsplan, is er geen zicht op de daadwerkelijke staat van het onderhoud, dus ook niet op achterstallig onderhoud.

Groen

Doel

Het onderhouden en beheren van het gemeentelijk groen. Dit betreft plantsoenen, hagen, bomen, en het sportpark in Middelaar.

Beleidskader

Het beleidskader is vastgelegd in het Groenbeheerplan van 2015.

Onderhoudsniveau

In het Groenbeheerplan is het onderhoudsniveau van het openbaar groen vastgesteld conform de landelijke CROW-systematiek. Voor het groen in de woonkernen is dit niveau B; onderhoudsniveau basis met een sober/functioneel beeld. Op locaties waar het technisch mogelijk en verantwoord is, is gekozen voor een lager onderhoudsniveau- niveau C; extensief beheer. Veelal buiten de woonkernen.

Financiële consequenties beleidskader

In de begroting zijn de kosten voor het reguliere beheer en onderhoud van het openbaar groen opgenomen.

Financiële consequenties in de begroting

Het groenonderhoud vindt geheel plaats door middel van het budgetteren in de exploitatie.

Voortgang van het geplande onderhoud

Het reguliere onderhoud van het openbaar groen wordt uitgevoerd door INTOS/Buitenwerk. Voor specifieke onderhoudstaken zoals het onderhoud van de sportvelden, snoeien van laan- en straatbomen, maaien van bermen, onderhoud hondenuitlaatstroken, onderhoud hagen en beheersen eikenprocessierups worden aannemers ingehuurd. Daarnaast voert de eigen dienst diverse onderhoudstaken uit zoals het snoeien van vormbomen en het maaien van gras- en sportvelden.

Omvang achterstallig onderhoud

Er is op dit moment niet direct sprake van achterstallig onderhoud, maar het heeft wel meer aandacht nodig dan voorgaande jaren. Dit wordt onder andere veroorzaakt door areaaluitbreiding, extremere weersomstandigheden en een groeizaam seizoen.

Gebouwen

Doel

Het college wil inzicht in de staat van het vastgoed en borgen dat het onderhoud plaatsvindt zodat de technische staat van het gebouw en installaties gewaarborgd blijft en de veiligheid gegarandeerd. Hiervoor hanteert de gemeente het Meerjarig onderhoudsplan (MJOP) 2024-2027 voor onderstaande gebouwen:

- Het gemeentehuis;
- De brandweerkazerne/gemeentewerf, de zoutloods en het kca-depot (milieustraat);
- Sportaccommodatie De Heikant (Astrantia);
- Sportaccommodatie De Maasvallei (Eendracht '30).

Beleidskader

Voor de gemeentelijke gebouwen hanteren we het MJOP 2024-2027 als leidraad en toetsingskader. Deze is begin 2024 door de raad vastgesteld. Met het MJOP werken we naar een actief gebouwenbeheer met bijbehorend onderhoudsniveau. Het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen houdt in dat:

- de objecten er verzorgd en voldoende representatief uitzien;
- de waarde van de objecten in stand blijft;
- de beleving van de gebruikers van de gebouwen/objecten goed is;
- de technische voorzieningen in de gebouwen naar behoren functioneren; en dat
- op een planmatige manier verduurzaming plaatsvindt.

Financiële consequenties beleidskader

De gemeentelijke gebouwen worden conform het MJOP 2024-2027 onderhouden waarbij we altijd bezien of we doelmatig en efficiënt het onderhoud kunnen uitvoeren door schuiven in de tijd dan wel combineren van werkzaamheden.

Financiële consequenties in de begroting

Voor klein onderhoud is een budget in de exploitatie opgenomen. Voor groot onderhoud wordt jaarlijks € 240k gestort in de voorziening gebouwenbeheer.

Bedragen x € 1.000

Voorziening groot onderhoud gebouwen					
Jaar	Stand per 1-1	Dotatie	Vrijval	Aanwending	Stand per 31-12
2026	491	240	0	283	448
2027	448	240	0	283	405
2028	405	240	0	114	530
2029	530	240	0	32	738
2030	738	240	0	34	944

Voortgang van het geplande onderhoud

In 2027 gaat het onderhoud plaatsvinden conform het MJOP beheerplan.

Omvang achterstallig onderhoud

Er is momenteel geen sprake van achterstallig onderhoud.

2.4 Paragraaf Financiering

Wettelijk kader

Artikel 13 BBV.

Beleidsvoornemens t.a.v. het risicobeheer van de financieringsportefeuille

De gemeente Mook en Middelaar kiest voor een zorgvuldig en veilig financieel beleid. Dat betekent:

- dat we eerst eigen financiële middelen gebruiken, voordat we gaan lenen;
- dat we overtollige middelen verplicht wegzetten in de schatkist van het rijk (schatkistbankieren);
- dat we binnen de wettelijke kasgeldlimiet en renterisiconorm blijven.

Rentelasten

Lening

De gemeente had tot maart 2025 één langlopende lening. Deze is volledig afgelost. Voor 2027 verwachten we geen nieuwe lening aan te gaan. Voor latere jaren wel in verband met investeringen in onder andere onderwijshuisvesting.

Bedragen x € 1.000

Langlopende lening (per 31-12)	2026	2027	2028	2029	2030
Lening BNG	0	0	2.000	26.933	26.033

Renterisiconorm

De renterisiconorm geeft een grens aan voor het risico dat een gemeente mag lopen bij renteherzieningen en aflossingen. Het doel is te voorkomen dat in één jaar te veel leningen moeten worden afgelost of dat grote renteaanpassingen tegelijk plaatsvinden.

De norm is landelijk vastgesteld op 20% van het begrotingstotaal. Voor Mook en Middelaar betekent dit dat in 2027 maximaal € 5,6 miljoen aan aflossingen en renteherzieningen samen mogen vallen.

We blijven hier volledig onder omdat er geen aflossingen of renteherzieningen zijn in 2027.

Bedragen x € 1.000

Renterisiconorm	2026	2027	2028	2029	2030
1 Renteherzieningen op leningen o/g	0	0	0	0	0
2 Betaalde aflossingen	0	0	0	67	900
3 Renterisico (1+2)	0	0	0	67	900
4 Renterisiconorm	6.036	5.591	5.077	5.098	5.326
5a Ruimte onder renterisiconorm (4>3)	6.036	5.591	5.077	5.031	4.426
5b Overschrijding renterisiconorm (4<3)	-	-	-	-	-

Berekening

4a	Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	20%	20%	20%	20%	20%
4b	Begrotingstotaal	30.178	27.955	25.383	25.492	26.628
4	Renterisiconorm (4a x 4b)	6.036	5.591	5.077	5.098	5.326

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet geeft aan hoeveel een gemeente aan kort geld mag lenen (krediet). Het doel van deze norm is te voorkomen dat gemeenten te afhankelijk worden van kortlopende schulden. Het risico daarvan is dat kort lenen vaak duurder is dan lang lenen, waardoor de rentelasten hoger kunnen uitvallen.

De limiet is landelijk vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal (lasten). Voor Mook en Middelaar betekent dit dat we in 2027 maximaal € 2,4 miljoen kort mogen lenen.

Voor 2027 hebben we op begrotingsbasis geen kortlopende schulden. Er is juist een positief saldo aan vlottende middelen. Gemeenten mogen een beperkt bedrag aanhouden bij de eigen bank. Voor Mook en Middelaar is dat maximaal € 1 miljoen. Alles daarboven moeten we verplicht onderbrengen in de schatkist van het Rijk (schatkistbankieren). Medio september 2026 stond daar circa € 3,5 miljoen uit. Dit saldo is tijdelijk en wordt de komende jaren ingezet voor investeringen. De ruimte met betrekking tot de kasgeldlimiet bedraagt voor 2027 bijna € 3,5 miljoen. Voor dit bedrag mogen we kortlopend (dag)geld aantrekken.

		Bedragen x € 1.000				
Kasgeldlimiet		2026	2027	2028	2029	2030
	Omvang primitieve begroting per 1 januari (= grondslag)	30.178	27.955	25.383	25.492	26.628
1.	Toegestane kasgeldlimiet					
	- In procenten van de grondslag	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%
	- In bedrag van de grondslag	2.565	2.376	2.158	2.167	2.263
2.	Omvang vlottende korte schuld					
	- Opgenomen gelden < 1 jaar	0	0	0	0	0
	- Schuld in rekening-courant	0	0	0	0	0
	- Gestorte gelden van derden < 1 jaar	0	0	0	0	0
	- Overige geldleningen, niet zijnde vaste schuld	0	0	0	0	0
	- Totale omvang van de vlottende schuld	0	0	0	0	0
3.	Vlottende middelen					
	- Contante gelden in kas	1	1	1	1	1
	- Tegoeden in rekening-courant	5.262	1.093	790	779	903
	- Overige uitstaande gelden < 1 jaar	0	0	0	0	0
	- Totale omvang van de vlottende middelen	5.263	1.094	791	780	904
4.	Toets kasgeldlimiet					
	- Totaal netto vlottende schuld (2) -/-(3)	-5.263	-1.094	-791	-780	-904
	- Toegestane kasgeldlimiet (1)	2.565	2.376	2.158	2.167	2.263
	- Ruimte (+)/Overschrijving (-) (1) -/-(4)	7.829	3.471	2.949	2.947	3.167

Renteresultaat

Het renteresultaat is het saldo van de rente die de gemeente betaalt en de rente die zij ontvangt. Voor 2027 worden geen rentelasten verwacht omdat er geen opgenomen leningen worden geraamd in 2027. Hierdoor bestaat het renteresultaat alleen uit de ontvangen rentebaten van € 70k.

bedragen x € 1.000

Renteresultaat		2027
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	0
b.	De externe rentebaten over de korte en lange financiering	-70
	Saldo rentelasten en rentebaten	-70
c1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-0
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-0
c3.	De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	-70
d1.	Rente over eigen vermogen	0
d2.	Rente over voorzieningen	0
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	-70
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	0
f.	Renteresultaat op het taakveld Treasury	-70

Financieringsbehoefte

De financieringsbehoefte geeft aan of de gemeente in een jaar extra geld moet lenen om uitgaven te kunnen doen. De berekening hiervan is gebaseerd op de liquiditeitenplanning, waarin alle verwachte inkomsten, uitgaven en investeringen zijn opgenomen.

Volgens onderstaande planning is er voor 2027 geen aanvullende financiering nodig. Openstaande investeringen per eind 2026 worden geacht uitgegeven te worden in de daaropvolgende drie jaren (2027 t/m 2029). Om de (nieuwe) investeringen te financieren is in de begroting rekening gehouden met het aantrekken van nieuwe leningen.

In de jaarstukken wordt jaarlijks op basis van de realisatie een meer gedetailleerd kasstroomoverzicht vermeld.

Bedragen x €1.000

Inkomsten en uitgaven	2026	2027	2028	2029	2030
Beginsaldo liquiditeiten	7.316	4.513	349	46	35
Bij:					
Inkomsten volgens exploitatie	28.875	27.718	23.950	23.646	23.880
Mutatie leningen	0	0	2.000	25.000	0
Mutatie werkkapitaal	0	906	2.811	1.318	2.505
Subtotaal bij	28.875	28.624	28.761	49.964	26.385
Af:					
Uitgaven volgens exploitatie	29.455	26.825	24.076	24.145	24.775
Uitgaven voor investeringen	475	5.353	4.460	25.376	374
Mutatie leningen	0	0	0	67	900

Programmabegroting 2027-2030

Inkomsten en uitgaven	2026	2027	2028	2029	2030
Aanwending voorziening	778	610	528	386	213
Mutatie werkkapitaal	970	0	0	0	0
<i>Subtotaal af</i>	<i>31.678</i>	<i>32.788</i>	<i>29.065</i>	<i>49.975</i>	<i>26.262</i>
Totaal	4.513	349	46	35	159

Conclusie

De gemeente Mook en Middelaar heeft de financiering voor 2027 op orde. Er zijn geen langlopende leningen, de kasgeldlimiet en renterisiconorm worden ruimschoots nageleefd en er is geen aanvullende financiering nodig. Vanaf 2028 ontstaat mogelijk een financieringsbehoefte door geplande investeringen.

2.5 Paragraaf Bedrijfsvoering

Wettelijk kader

Artikel 14 BBV.

Algemeen

De paragraaf Bedrijfsvoering geeft ten minste inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering.

Personeel en organisatiebeleid

Arbeidsmarktperspectief

De veranderende arbeidsmarkt – naar meer werk dan werkenden – geeft uitdagingen en vraagt om anders naar de toekomst te kijken. Langetermijnstrategieën om te bouwen aan een wendbare en toekomstbestendige organisatie zijn nog meer van belang. Met elkaar verkennen we de (te verwachten) ontwikkelingen en bekijken we welke verandering nodig is. Vragen als hoe kunnen we ons personeel het beste werven, behouden en ontwikkelen staan hierbij centraal. We streven ernaar om binnen de kaders van ons personeelsbudget een aantrekkelijke werkgever te zijn. Hierbij vinden we het belangrijk om aandacht te hebben voor onze nieuwere generaties die andere kwaliteiten, behoeften en verwachtingen hebben.

Personeels- en organisatiebeleid

Ondanks een hoge werkbelasting, lukt het de organisatie door grote inspanningen van zowel de medewerkers als het managementteam om uitvoering te geven aan de wettelijke taken en aan de ambities. Hiervoor is er tijdelijk voor het jaar 2027 formatie toegevoegd om de meest urgente knelpunten op te lossen. Voor de jaren erna zullen in de loop van 2027 keuzes gemaakt moeten worden.

Het managementteam zorgt ervoor dat de taakverdeling op orde is, en enkel waar strikt nodig is wordt nieuw personeel geworven. Hierbij wordt expliciet gekeken naar samenwerking met buurgemeenten. We blijven werken aan het zo doelmatig mogelijk inrichten van werkprocessen, en geven de medewerkers alle ruimte voor eigen initiatief.

Formatie en inhuur

Voor 2027 is zeer kritisch gekeken naar de benodigde formatie, waarbij per afdeling is gezien welke capaciteit nodig is. Externe inhuur houden we zo beperkt mogelijk, maar passend bij het gewenste dienstverleningsniveau en de mogelijkheden binnen onze eigen formatie. De inwonersgroei van de gemeente leidt tot extra werkzaamheden. De bestaande formatie wordt daarop aangepast.

Duurzame inzetbaarheid en vitaliteit

Duurzame inzetbaarheid is een belangrijke pijler van ons personeelsbeleid om ervoor te zorgen dat medewerkers fit, vaardig en gemotiveerd blijven voor het werk. Vitaliteit is daarvan een belangrijk onderdeel en richt zich vooral op energie, veerkracht en motivatie van medewerkers. Dit is van invloed op de duurzame inzetbaarheid van de teams en bepaalt hoe we preventief kunnen sturen op gezondheid en prestaties. Voor ons als werkgever is het belangrijk om preventief en systematisch te werken aan de arbeidsomstandigheden die zorgen voor een zo groot mogelijke veiligheid, gezondheid en welzijn van onze medewerkers. Hiervoor is doorlopende aandacht samen met de OR.

Personele inzet door regionale samenwerking

De samenwerking met onze buurgemeenten breiden we verder uit om als organisaties beter voorbereid te zijn op de toekomst. Bij personele uitdagingen zoeken we de samenwerking op en we verbreden

onze arbeidsmarkt door ook gezamenlijk te werven. We hebben daarbij een open blik naar alle regio's waarmee onze gemeente samenwerkt, maar focussen in de samenwerking op personeelsgebied op de gemeenten Heumen en Berg en Dal.

Integriteit en weerbaarheid

In onze organisatie worden onze medewerkers gewezen op en geschoold in het bijdragen aan weerbaar en integer bestuur, variërend van zorgvuldige omgang met cyberdreiging tot het herkennen van ondermijningssignalen.

Informatisering / automatisering

Digitalisering

Digitalisering speelt een belangrijke rol in hoe we in de komende jaren inspelen op de behoeften van onze inwoners en hoe we onze dienstverlening vormgeven. Veel processen worden daardoor efficiënter en effectiever. Informatie komt sneller beschikbaar en is makkelijker te vinden. Ook helpt digitalisering om de werkdruk te verlagen en maakt het onze organisatie flexibeler, omdat informatie beter toegankelijk is.

De digitale wereld verandert echter snel. Daarom moeten we onze informatiesystemen voortdurend blijven verbeteren en beheren. Belangrijke onderdelen zijn hierbij beveiliging, werken in de cloud en Microsoft 365. Door strengere eisen aan beveiliging en privacy is extra inzet nodig voor beheer.

In 2027:

- voeren we Microsoft 365 in als ons centrale platform. De impact hiervan voor de hele organisatie is groot. Daarom besteden we veel aandacht aan deze nieuwe manier van werken;
- werkt HR met een nieuwe applicatie;
- vervangen we ons financiële systeem;
- passen we kunstmatige intelligentie (AI) op een verantwoorde en beheerste manier toe;
- doen we dit met aandacht voor privacy en informatiebeveiliging.

Informatiebeveiliging komt verder aan bod in paragraaf 2.9.

Regionale samenwerking

De snelle ontwikkeling van informatisering zorgt voor een veranderende vraag vanuit de deelnemers. Dat vraagt ook om een andere rol van iRvN. De eerste gevolgen daarvan worden in 2027 zichtbaar. We versterken de regionale samenwerking door waar mogelijk beleid regionaal vast te stellen en keuzes zoveel mogelijk samen te maken.

Budgetten raad

Naast de diverse bedrijfsvoeringsaspecten zijn er ook specifiek budgetten voor de raad. Ofschoon deze formeel geen onderdeel uitmaken van de bedrijfsvoering, worden deze hieronder volledigheidshalve wel vermeld.

Bedragen x € 1.000

Wie	Toelichting	R2025	B2026	B2027	B2028	B2029	B2030
Raad	salarissen, vergoedingen, werkbudget enz.	264	271	268	268	268	268
Raadscommissies	vergoedingen	4	6	6	6	6	6
Griffie	salarissen, incl. ondersteuning griffie	157	142	157	163	169	173
Rekenkamer	budget voor rekenkamer(commissie)	6	15	15	15	15	15
Controlekosten	kosten accountant	57	75	75	75	75	75

2.6 Paragraaf Verbonden partijen

Wettelijk kader

Artikel 15 BBV

Algemeen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: zeggenschap over de verbonden partij, hetzij middels vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij middels stemrecht (bijvoorbeeld door het hebben van aandelen). Onder financieel belang wordt verstaan: een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat, dan wel het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Als er alleen een bestuurlijk belang óf een financieel belang is, dan is er géén sprake van een verbonden partij zoals bedoeld in het BBV.

Verbonden partijen kunnen onderverdeeld worden in:

- gemeenschappelijke regelingen;
- vennootschappen en coöperaties;
- stichtingen en verenigingen; en
- overige verbonden partijen.

Hieronder zijn alle verbonden partijen opgesomd met het aandeel dat Mook en Middelaar in de desbetreffende verbonden partij heeft. In bijlage 3 treft u nadere informatie aan over elke verbonden partij.

Gemeenschappelijke regelingen

Voor de gemeenschappelijke regelingen zijn in deze Programmabegroting de volgende verbonden partijen aanwezig:

Bedragen x € 1.000

Naam	Relatie met programma	Begroting 2027 aanwezig	Belang	Bijdrage 2027
Modulaire GR Regio Rijk van Nijmegen	Sociaal domein / Bestuur en organisatie	ja	3,00% (6/200e deel)	1.069
GR Groene Metropoolregio	Fysieke leefomgeving / Bestuur en organisatie	ja	5,88% (1/17e deel)	41
GR Euregio Rijn-Waal (Kleve)	Bestuur en organisatie	nee	1,20%	3
GR Milieusamenwerking Afvalverwerking Regio Nijmegen (MARN)	Natuur, duurzaamheid en recreatie	ja	4,76% (1/21e deel)	0
GR Veiligheidsregio Limburg-Noord (VRLN)	Sociale leefomgeving	ja	6,67% (1/15e deel)	740
BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem-Nijmegen	Sociale leefomgeving / Sociaal domein	ja	5,56% (1/18e deel)	267
GR Omgevingsdienst Noord-en Midden-Limburg (ODNML)	Sociale leefomgeving	nee	6,25% (1/16e deel)	125

Naam	Relatie met programma	Begroting 2027 aanwezig	Belang	Bijdrage 2027
GR Belastingssamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW)	Fysieke leefomgeving / Bestuur en organisatie / Algemene dekkingsmiddelen	ja	0,50% (1/200e deel)	150
GR Regio Noord-Limburg		ja	12,50% (1/8e deel)	38
GR Instituut Bijzonder Onderzoek Regio Gelderland-Zuid (IBO)	Sociaal domein	ja	16,67% (1/6e deel)	45

Vennootschappen en coöperaties

Voor de Vennootschappen en coöperaties zijn in deze Programmabegroting de volgende verbonden partijen aanwezig:

Bedragen x € 1.000

Naam	Relatie met programma	Belang	Bijdrage 2027
BNG Bank N.V.	n.v.t. (algemene dekkingsmiddelen)	0,22%	0
NV Waterleiding Maatschappij Limburg (WML)	Toerisme, natuur en duurzaamheid	0,60%	0
Enexis Holding N.V.	Toerisme, natuur en duurzaamheid	0,09%	0
Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.	Afgeleide van Enexis	0,09%	0
Inkoopcentrum Zuid	n.v.t. (inkoop algemeen)	p.m.	8
Leisurelands B.V.	Toerisme, natuur en duurzaamheid	0,18%	0
DAR N.V.	Toerisme, natuur en duurzaamheid	1,33%	0
Nazorg (bodemzorg) Limburg B.V.	Toerisme, natuur en duurzaamheid	0,69%	0

Stichtingen en verenigingen

Voor de stichtingen en verenigingen zijn in deze Programmabegroting de volgende verbonden partijen aanwezig:

Bedragen x € 1.000

Naam	Relatie met programma	Belang	Bijdrage 2027
Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders in Limburg binnen Essent N.V. (VEGAL)	Afgeleide van Enexis	0,09%	

Overige verbonden partijen

In deze Programmabegroting zijn er geen overige verbonden partijen aanwezig.

2.7 Paragraaf Grondbeleid

Wettelijk kader

Artikel 16 BBV.

Visie grondbeleid (in relatie tot de doelstellingen in de programma's)

Grondbeleid is een gemeentelijk instrument om ruimtelijke ontwikkelingen te ondersteunen en waar nodig te sturen. Het grondbeleid van de gemeente Mook en Middelaar kan worden getypeerd als Selectief Strategisch Grondbeleid. De gemeente voert geen actief grondbeleid waarbij structureel gronden worden aangekocht en verkocht. Wel wordt steeds nadrukkelijker gekeken naar de gemeentelijke grondposities en naar de instrumenten die de gemeente kan inzetten om gewenste ruimtelijke ontwikkelingen te ondersteunen en hierop te sturen. Per ontwikkeling wordt afgewogen welke rol en inzet van de gemeente passend is.

Uitvoering grondbeleid

Selectief strategisch grondbeleid houdt in: aankoop en verkoop van gronden als er een duidelijk algemeen belang mee wordt gediend. Tevens wanneer daarmee de bestaande belangen worden behouden en zo mogelijk worden geoptimaliseerd en versterkt, rekening houdende met de bestaande groene buffers, landgoederen en het behoud van agrarische en archeologische waarden. Bij het aankopen en verkopen van gronden door de gemeente zal daarom altijd het behoud en beheer van strategisch gelegen gronden het uitgangspunt zijn.

Gelet op de aard van de ontwikkelingen (beperkte omvang en beperkte impact) in de gemeente, de schaalgrootte van de gemeente, het beschikken over relatief weinig onroerende zaken, de beperkte financiële middelen en de interne capaciteit, zal de gronduitgifte binnen de gemeente gering zijn.

Aan- en verkopen van grond die het bedrag van € 200k overschrijden worden daarnaast overeenkomstig artikel 9 van de 'Financiële verordening Mook en Middelaar 2025' voorgelegd aan de raad.

Actuele prognose te verwachten resultaten grondexploitaties

De gemeente Mook en Middelaar heeft geen grondexploitaties. Wel heeft de gemeente diverse grondposities. Voor 2027 zijn de volgende grondposities van belang.

Startsche Veld

De gronden van Startsche Veld zijn gelegen tussen de Cuijksesteeg, de Startsedijk en de Rijksweg in Mook. Een deel van deze gronden, grenzend aan de Startsedijk, is ingezet ten behoeve van de verplaatsing van de volkstuintenvereniging Middelwaert in verband met de nieuwbouw in de Maastuin. Voor de resterende gronden is een verkenning opgestart om de mogelijkheden voor woningbouw te onderzoeken.

Rijksweg 156 te Plasmolen

In 2018 heeft de gemeente Rijksweg 156 te Plasmolen aangekocht. De gemeente ziet mogelijkheden om dit perceel te herontwikkelen. Welke herontwikkeling, wordt onderzocht met het doel om het pand in de verkoop te kunnen zetten. Dit is in 2026 gebeurd, maar heeft nog niet tot verkoop geleid. Dit wordt naar verwachting begin 2027 afgerond.

Kerkplein Middelaar

Aan het kerkplein in Middelaar liggen enkele bouwtitels (een appartementencomplex en een twee-onder-een-kap-woning), die gezien de opgave van en uitgangspunten bij het Lob van Gennep in deze vorm niet wenselijk is. Er is gezocht naar een alternatieve, passende invulling met sociale woningbouw. De ondergrond is echter dusdanig vervuild met puin dat er twijfel is of de ontwikkeling haalbaar is op deze locatie. Er wordt samen met de corporatie gezocht naar een alternatieve locatie om nieuwbouw in Middelaar te realiseren.

Rijksweg 37 Mook

De locatie Rijksweg 37 is enige jaren geleden aangekocht in verband met de aanleg van de spoorbrug. De gemeente ziet mogelijkheden om dit perceel tot ontwikkeling te brengen. Wij zijn in gesprek met de woningcorporatie om hier woonruimte in het goedkope segment te kunnen laten aanbieden.

Onderbouwing geraamde winstneming

Op basis van het gevoerde grondbeleid, de huidige markt, feiten en cijfers wordt er geen fiscale winstneming verwacht in 2027.

Beleidsuitgangspunten reserves in relatie tot de risico's

Er zijn geen reserves of voorzieningen voor grondexploitaties. Grondaankopen worden geactiveerd op de balans. Verkoopbaten hoger dan de boekwaarde komen via de exploitatie ten gunste van het begrotingssaldo en/of het rekeningresultaat.

2.8 Paragraaf Openbaarheid

Wettelijk kader

Artikel 3.5 Wet open overheid.

Beleidsvoornemens en uitvoering

De Wet open overheid (Woo) verplicht gemeenten om steeds meer informatie actief openbaar te maken. Inwoners, bedrijven en organisaties kunnen documenten zo rechtstreeks raadplegen, zonder eerst een verzoek te hoeven indienen.

De verplichte actieve openbaarmaking op grond van de Woo is in 2024 gefaseerd gestart met tranche 1. De gemeente Mook en Middelaar voldoet aan de verplichtingen die binnen deze eerste tranche gelden en werkt ondertussen verder aan de voorbereiding op de verdere uitrol van de volgende tranches. Daarbij volgen wij de landelijke ontwikkelingen rondom de herijking van de generieke Woo-voorziening en de uitvoeringsvorm van de verplichte actieve openbaarmaking. Zolang de landelijke inrichting nog in ontwikkeling is, ligt de nadruk op het borgen van onze eigen informatiehuishouding, het stroomlijnen van werkprocessen en het verder versterken van de vindbaarheid en openbaarmaking van informatie.

Daarnaast zien we een toename van het aantal Woo-verzoeken. De behandeling van deze verzoeken vraagt steeds meer ambtelijke inzet, waardoor deze capaciteit niet beschikbaar is voor andere werkzaamheden.

Binnen het samenwerkingsverband van de gemeenten in het Rijk van Nijmegen wordt kennis en ervaring uitgewisseld over de uitvoering van de Woo, zodat we gezamenlijk kunnen leren van praktische oplossingen, procesinrichting en technische voorzieningen.

2.9 Paragraaf Informatieveiligheid

Wettelijk kader

Deze paragraaf is niet wettelijk verplicht op grond van het BBV, maar wordt opgenomen op grond van de resolutie 'Informatieveiligheid, randvoorwaarde voor de professionele gemeente'.

Burgers en bedrijven verwachten een betrouwbare overheid die zorgvuldig met informatie omgaat. Gemeenten spelen daarin een belangrijke rol. Het gaat om de beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van informatie. Met andere woorden: informatie moet beschikbaar zijn wanneer dat nodig is, kloppen en goed beschermd zijn tegen onbevoegde toegang of misbruik. Het goed waarborgen van informatie zorgt voor kwaliteit en continuïteit in onze bedrijfsvoering en dienstverlening.

Iedere gemeente is zelf verantwoordelijk voor de informatiebeveiliging. Omdat we op ICT-gebied nauw samenwerken met de gemeenten in het Rijk van Nijmegen, stemmen we dit gezamenlijk af met onze partnergemeenten. iRvN (ICT Rijk van Nijmegen) voert hierin de werkzaamheden uit. Zij levert de ICT-hardware en beheert de technische infrastructuur. Op ambtelijk niveau zijn we op drie manieren betrokken. Er vindt regelmatig overleg plaats met alle betrokken organisaties, onder regie van iRvN, tussen de hoofden bedrijfsvoering, informatiemanagers en CISO's.

Door het college is eind 2025 het 'Strategisch gemeentelijk informatiebeveiligingsbeleid 2025-2028' vastgesteld. Met jaarplannen geven we hier praktisch uitvoering aan. Ons streven is om zoveel mogelijk te voldoen aan de BIO. Dat is een doorlopend proces. Aan de ene kant nemen leveranciers en iRvN (ICT Rijk van Nijmegen) de technische maatregelen voor hun rekening. Aan de andere kant vult de gemeente de organisatorische maatregelen in en blijft zij als opdrachtgever nauw betrokken bij het technische beleid.

Vanuit het Rijk moeten we verantwoording afleggen via ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit). Gemeenten, provincies, waterschappen en onderdelen van de rijksoverheid gebruiken ENSIA om te laten zien hoe het staat met de informatiebeveiliging op basis van de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid) en het gebruik van de geo-basisregistraties. Onderdeel van ENSIA is ook een externe audit op het gebied van informatiebeveiliging, speciaal voor DigiD en Suwinet. De eisen worden steeds strenger en ingewikkelder. Daardoor kost het gemeenten in toenemende mate moeite om hieraan te blijven voldoen.

Ook de internationale context wordt steeds belangrijker. Door toenemende digitale dreigingen en geopolitieke spanningen neemt de noodzaak toe om onze digitale weerbaarheid op orde te hebben. De EU heeft in 2024 de Network and Information Security directive (NIS2) vastgesteld. In Nederland is deze verwerkt in de Cyberbeveiligingswet. Gemeenten krijgen daardoor te maken met strengere eisen voor cybersecurity, zoals risicobeoordelingen, beveiligingsbeleid, het melden van incidenten en audits. Dit zorgt niet alleen voor meer administratieve en organisatorische lasten, maar ook voor hogere eisen aan IT-beveiliging, toezicht en verantwoording richting toezichthouders. Daarnaast lopen de kosten op. iRvN heeft al aangegeven dat we de komende jaren rekening moeten houden met hogere ICT-uitgaven, omdat de beveiliging van onze netwerken meer vraagt dan voorheen.

3 Overzicht van baten en lasten en toelichting

Wettelijk kader

Artikel 19 BBV.

Algemeen

De toelichting op het overzicht van baten en lasten bestaat uit de volgende onderdelen:

- Een overzicht met:
 - het gerealiseerde saldo van 2025 (laatst volledig gerealiseerd jaar);
 - de raming van 2026 (vergelijkend vorig jaar);
 - de raming van 2027 (begrotingsjaar); en
 - de ramingen van 2028 t/m 2030 (meerjarenraming).
- De uitgangspunten en analyse van aanmerkelijke verschillen van de ramingen;
- Een overzicht van incidentele baten en lasten; en
- Een overzicht van structurele mutaties van reserves.

Na het programma 'Bestuur en organisatie' is een 'programma Admo' opgenomen. Dit betreft de algemene dekkingsmiddelen, het bedrag voor overhead, het bedrag voor de Vpb en het bedrag voor onvoorzien. Deze onderdelen vallen op grond van het BBV buiten de programma's.

3.1 Overzicht van baten en lasten

Het overzicht van baten en lasten over 2027 ziet er als volgt uit:

Bedragen x € 1.000

Programma	Lasten	Baten	Subtotaal	Mut. reserve	Saldo
Sociale leefomgeving	5.583	-2.338	3.245	-25	3.220
Sociaal domein	9.392	-1.959	7.434	0	7.434
Fysieke leefomgeving	3.264	-1.882	1.381	-32	1.349
Natuur, duurzaamheid en recreatie	2.928	-1.251	1.677	-91	1.586
Bestuur en organisatie	1.503	-1	1.502	-5	1.497
Subtotaal	22.670	-7.430	15.240	-153	15.087
Algemene dekkingsmiddelen	0	-20.338	-20.338	0	-20.338
Overhead	5.264	0	5.264	-34	5.230
Vpb	0	0	0	0	0
Onvoorzien	20	0	20	0	20
Totaal	27.955	-27.768	187	-187	0

Meerjarig ziet het beeld er als volgt uit:

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	R2025	B2026	B2027	B2028	B2029	B2030
Totaal lasten	28.230	30.178	27.955	25.383	25.492	26.628
Totaal baten	-29.883	-28.629	-27.768	-24.000	-23.696	-23.930
<i>Saldo van baten en lasten (A)</i>	<i>-1.653</i>	<i>1.549</i>	<i>187</i>	<i>1.382</i>	<i>1.797</i>	<i>2.698</i>
Toevoegingen aan reserves	1.404	425	0	0	0	0
Onttrekkingen van reserves	-416	-1.585	-187	-91	-91	-71
<i>Saldo mutatie reserves (B)</i>	<i>988</i>	<i>-1.160</i>	<i>-187</i>	<i>-91</i>	<i>-91</i>	<i>-71</i>
Begrotingssaldo (A+B)	-665	389	0	1.291	1.705	2.626
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	675	0	-787	0	0	0
Structureel begrotingssaldo	-1.340	389	787	1.291	1.705	2.626
	V	N	N	N	N	N

3.2 Financieel overzicht

Hieronder treft u per programma de grootste verschillen aan tussen enerzijds het gerealiseerde jaar 2025 en het begrotingsjaar 2027 en anderzijds tussen de begrotingsjaren 2026 en 2027. Beiden voor zover de verschillen minimaal € 50k zijn.

Programma Sociale leefomgeving

Bedragen x € 1.000

Baten / Lasten	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Totaal lasten	6.286	6.139	5.583	3.597	3.602	4.087
Totaal baten	-4.242	-2.945	-2.338	-238	-238	-238
Totaal baten en lasten	2.044	3.193	3.245	3.359	3.364	3.849
Toevoeging aan reserves	261	0	0	0	0	0
Onttrekking uit reserves	-65	-201	-25	-20	-20	0
Totaal Programma	2.241	2.992	3.220	3.339	3.344	3.849

Analyse

Bedragen x € 1.000

B2027-W2025: Verschil lasten -/- € 703k

In 2025 hogere lasten opvang vluchtelingen (via SiSa)	-/- 1.400
In 2026 hoger budget voor inburgering (via SiSa)	-/- 139
In 2026 budget voor onderwijsachterstandenbeleid (via SiSa)	-/- 60
In 2027 hogere salarislasten	554
In 2027 hoger budget voor volksgezondheid kwetsbare doelgroepen	126
In 2027 budget voor bibliotheekmiddelen	120
In 2027 hogere bijdrage ODNML	100
Overige verschillen	-/- 4
	-/- 703

B2027-W2025: Verschil baten € 1.904k

In 2025 hogere baten SiSa M16 Vluchtelingen Oekraïne	1.400
In 2025 baten SiSa G10 Inburgering	159
In 2025 baten SiSa H35 IZA-doelen	74
In 2025 baten SiSa D8 Onderwijsachterstandenbeleid	72
In 2025 hogere baten legesopbrengsten	51
Overige baten	148
	1.904

B2027-W2025: Verschil toevoeging aan reserves € 261k

In 2025 toevoeging aan bestemmingsreserve maatschappelijke weerbaarheid	150
In 2025 toevoeging aan bestemmingsreserve budgetoverheveling	111
	261

B2027-B2026: Verschil lasten -/- € 555k

In 2026 hoger budget voor maatschappelijke weerbaarheid	-/- 70
In 2026 budget voor inburgering (via SiSa)	-/- 218
In 2026 budget voor IZA-doelen (via SiSa)	-/- 194
In 2026 budget voor onderwijsachterstandenbeleid (via SiSa)	-/- 93
In 2026 hoger geraamd budget voor bibliotheekvoorziening	-/- 80
In 2027 hogere salarislasteren	51
Overige verschillen	49
	-/- 555

B2027-B2026: Verschil baten € 607k

In 2026 baten SiSa G10 Inburgering	218
In 2026 baten SiSa H35 IZA-doelen	194
In 2026 baten SiSa D8 Onderwijsachterstandenbeleid	93
Overige verschillen	102
	607

B2027-B2026: Verschil onttrekking uit reserves € 176k

In 2026 onttrekkingen uit bestemmingsreserve budgetoverheveling	181
Overige mutaties	-/- 5
	176

Programma Sociaal Domein

Bedragen x € 1.000

Baten / Lasten	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Totaal lasten	8.732	8.596	9.392	9.394	9.360	9.368
Totaal baten	-2.243	-2.070	-1.959	-2.013	-2.057	-2.080
Totaal baten en lasten	6.489	6.526	7.434	7.381	7.302	7.288
Toevoeging aan reserves	19	0	0	0	0	0
Onttrekking uit reserves	-38	-19	0	0	0	0
Totaal Programma	6.471	6.507	7.434	7.381	7.302	7.288

Analyse

Bedragen x € 1.000

B2027-W2025: Verschil lasten € 660k

In 2027 hogere zorgkosten Jeugd met verblijf regionaal	500
In 2027 hogere overige zorgkosten Jeugd	180
In 2027 hogere kosten SiSa G2 Uitkeringen Participatiewet	139
In 2027 hogere bijdrage MGR	133
In 2025 hogere lasten Wmo	-/- 139
In 2025 hogere exploitatielasten WsW	-/- 77
In 2025 hogere salarislasten Wijkteams	-/- 120
Overige verschillen	44
	660

B2027-W2025: Verschil baten € 285k

In 2025 hogere baten SiSa G2 Uitkeringen Participatiewet	154
In 2025 verrekening maatwerkarrangementen Wmo	153
Overige verschillen	-/- 22
	285

B2027-B2026: Verschil lasten € 796k

In 2027 hogere zorgkosten met verblijf regionaal	500
In 2027 hogere kosten SiSa G2 Uitkeringen Participatiewet	150
In 2027 hogere salarislasten	79
Overige verschillen	67
	796

B2027-B2026: Verschil baten € 112k

In 2026 hogere baten SiSa J55 Aanpak energiearmoede	67
Overige verschillen	45
	112

Programma Fysieke leefomgeving

Bedragen x € 1.000

Baten / Lasten	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Totaal lasten	3.350	4.744	3.264	3.241	3.283	3.291
Totaal baten	-2.538	-2.084	-1.882	-1.053	-1.095	-1.103
Totaal baten en lasten	813	2.660	1.381	2.187	2.187	2.187
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking uit reserves	-172	-928	-32	-32	-32	-32
Totaal Programma	641	1.732	1.349	2.155	2.155	2.155

Analyse

Bedragen x € 1.000

B2027-W2025: Verschil lasten -/- € 86k

In 2025 hogere onderhoudskosten	-/- 129
In 2025 hoger budget stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen	-/- 60
In 2025 hogere advieskosten	-/- 97
In 2025 hogere beheer- en uitvoeringskosten Omgevingswet	-/- 52
In 2027 hogere salarislasten	214
In 2027 doorbelasting overhead aan riolering	158
Overige verschillen	-/- 120
	-/- 86

B2027-W2025: Verschil baten € 655k

In 2025 hogere legesopbrengsten	248
In 2025 baten specifieke uitkering Stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen	60
In 2025 hogere vrijval egalisatievoorziening riolering	97
In 2025 hogere baten SiSa J17 Realisatiestimulans	259
In 2025 hogere baten exploitatiebijdragen van derden	96
In 2027 hogere opbrengst rioolheffing	-/- 164
Overige verschillen	59
	655

B2027-W2025: Verschil onttrekking uit reserves € 139k

In 2025 onttrekking uit bestemmingsreserve budgetoverheveling	100
Overige mutaties in reserves	39
	139

B2027-B2026: Verschil lasten -/- € 1.481

In 2026 werkbudget voor opstellen visie Maatschappelijk vastgoed	-/- 150
In 2026 advieskosten voor maatregelen A73-groesbeek (via bestemmingsreserve)	-/- 635
In 2026 hoger budget voor verkeersveiligheidsmaatregelen (SiSa)	-/- 564
In 2026 hoger werkbudget voor Omgevingswet	-/- 181
In 2027 hogere salarislasten	139

Overige verschillen	-/- 90
	-/- 1.481

B2027-B2026: Verschil baten € 202k

In 2026 baten specifieke uitkering Stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen	564
In 2027 hogere baten omgevingsvergunningen	-/- 200
In 2027 hogere opbrengst rioolheffing	-/- 147
Overige verschillen	-/- 15
	202

B2027-B2026: Verschil onttrekking uit reserves € 896k

In 2026 onttrekking uit bestemmingsreserve wijkontwikkeling	635
In 2026 onttrekking uit bestemmingsreserve budgetoverheveling	261
	896

Programma Natuur, duurzaamheid en recreatie

Bedragen x € 1.000

Baten / Lasten	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Totaal lasten	2.625	4.413	2.928	2.538	2.539	2.541
Totaal baten	-1.597	-2.512	-1.251	-1.252	-1.253	-1.255
Totaal baten en lasten	1.028	1.901	1.677	1.286	1.286	1.286
Toevoeging aan reserves	26	0	0	0	0	0
Onttrekking uit reserves	-52	-204	-91	0	0	0
Totaal Programma	1.001	1.697	1.586	1.286	1.286	1.286

Analyse

Bedragen x € 1.000

B2027-W2025: Verschil lasten € 303k

In 2027 decentralisatie-uitkering CDOKE opgenomen als uitgavenbudget	300
In 2027 doorbelaste overheadkosten afvalstoffenheffing	253
In 2025 specifieke uitkering SiSa K28 CDOKE opgenomen als uitgavenbudget	-/- 211
Overig verschillen	-/- 39
	303

B2027-W2025: Verschil baten € 346k

In 2025 baten specifieke uitkering SiSa K28 CDOKE	211
In 2025 baten specifieke uitkering SiSa J94 Lokale aanpak isolatie	80
Overige verschillen	55
	346

B2027-B2026: Verschil lasten -/- € 1.485

In 2026 specifieke uitkering SiSa J94 Lokale aanpak isolatie opgenomen als uitgavenbudget	-/- 691
In 2026 specifieke uitkering SiSa K28 CDOKE opgenomen als uitgavenbudget	-/- 494
In 2026 hogere afschrijvingskosten geraamd	-/- 100
In 2026 hogere kosten klimaatbeleid geraamd	-/- 87
Overige verschillen	-/- 113
	-/- 1.485

B2027-B2026: Verschil baten € 1.261k

In 2026 restant specifieke uitkering SiSa J94 Lokale aanpak isolatie	691
In 2026 restant specifieke uitkering SiSa K28 CDOKE	494
In 2026 vrijval egalisatievoorziening t.b.v. dekking kosten slagbomen milieustraat	100
Overig verschillen	-/- 24
	1.261

B2027-B2026: Verschil onttrekking uit reserves € 113k

Onttrekking in 2027 uit bestemmingsreserve Klimaatbeleid	91
Overig mutaties reserves	22
	113

Programma Bestuur en organisatie

Bedragen x € 1.000

Baten / Lasten	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Totaal lasten	1.603	1.443	1.503	1.448	1.464	1.480
Totaal baten	-86	-1	-1	-1	-1	-1
Totaal baten en lasten	1.517	1.442	1.502	1.447	1.463	1.479
Toevoeging aan reserves	1.050	425	0	0	0	0
Onttrekking uit reserves	-5	-151	-5	-5	-5	-5
Totaal Programma	2.562	1.716	1.497	1.442	1.458	1.474

Analyse

Bedragen x € 1.000

B2027-W2025: Verschil lasten -/- € 100k

In 2027 hogere salariskosten	65
In 2027 werkbudget proces toekomstbestendige gemeente	64
In 2025 hogere dotatie pensioenvoorziening (gewezen) wethouders in verband met dekkingsgraad ABP	-/- 275
Overige verschillen	46
	-/- 100

B2027-W2025: Verschil baten € 86k

In 2025 afwikkelingsverschillen voorgaande jaren	52
Overige verschillen	34

	86
<i>B2027-W2025: Verschil toevoeging aan reserves -/- € 1.050</i>	
In 2025 toevoeging aan bestemmingsreserve maatschappelijke weerbaarheid	200
In 2025 toevoeging aan VBR (ZMR 2025)	250
In 2025 toevoeging aan VBR (EJR 2025)	600
	<u>-/- 1.050</u>

<i>B2027-B2026: Verschil lasten € 60k</i>	
In 2027 werkbudget proces toekomstbestendige gemeente	64
Overige verschillen	<u>-/- 4</u>
	60

<i>B2027-B2026: Verschil toevoeging aan reserves -/- € 425k</i>	
In 2026 toevoeging aan bestemmingsreserve leefbaarheidsfonds	400
In 2026 toevoeging aan bestemmingsreserve dekking kapitaallasten	25
	<u>-/- 425</u>

<i>B2027-B2026: Verschil onttrekking uit reserves € 146k</i>	
In 2026 onttrekking uit de VBR als sluitpost dekkingsplan B2026 (in 2027 geen onttrekking uit de VBR)	146
	<u>146</u>

Overzicht van de Algemene dekkingsmiddelen

Bedragen x € 1.000

Baten / Lasten	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Totaal lasten	2	0	0	120	140	660
Totaal baten	-19.065	-19.016	-20.338	-19.444	-19.052	-19.254
Totaal baten en lasten	-19.063	-19.016	-20.338	-19.324	-18.912	-18.594
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking uit reserves	0	0	0	0	0	0
Totaal Programma	-19.063	-19.016	-20.338	-19.324	-18.912	-18.594

Analyse

Bedragen x € 1.000

<i>B2027-W2025: Verschil baten -/- € 1.272</i>	
In 2027 hogere uitkering gemeentefonds	-/- 1.005
In 2027 hogere opbrengsten ozb	-/- 420
In 2025 hogere rentebaten bank	80
In 2025 hogere dividenduitkering	66
Overige verschillen	<u>7</u>

-/- 1.272

B2027-B2026: Verschil baten -/- € 1.321

In 2027 hogere uitkering gemeentefonds	-/- 948
In 2027 hoger opbrengsten ozb	-/- 339
Overige verschillen	-/- 34
	<u>-/- 1.321</u>

Overzicht van de kosten van overhead

Bedragen x € 1.000

Baten / Lasten	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Totaal lasten	5.631	4.823	5.264	5.024	5.084	5.180
Totaal baten	-112	0	0	0	0	0
Totaal baten en lasten	5.519	4.823	5.264	5.024	5.084	5.180
Toevoeging aan reserves	48	0	0	0	0	0
Onttrekking uit reserves	-84	-82	-34	-34	-34	-34
Totaal Programma	5.483	4.741	5.230	4.990	5.050	5.146

Analyse

Bedragen x € 1.000

B2027-W2025: Verschil lasten -/- € 367k

In 2027 incidentele formatie	404
In 2027 hogere afschrijvingskosten	75
In 2027 hogere bijdrage MGR	64
In 2027 herverdeling salariskosten van overhead naar functioneel	-/- 98
In 2027 doorbelasting overhead in 2027 naar riool/afval	-/- 407
In 2025 hogere kosten in 2025 t.o.v. raming	-/- 278
In 2025 hogere dotatie aan voorziening bovenmatig verlof	-/- 75
Overige verschillen	-/- 52
	<u>-/- 367</u>

B2027-W2025: Verschil baten € 112k

In 2025 diverse ontvangen vergoedingen (zoals loonkostenkostensubsidie, piketvergoeding en doorbelaste kosten)	112
	<u>112</u>

B2027-W2025: Verschil onttrekking uit reserves € 50k

In 2025 onttrekking uit bestemmingsreserve budgetoverheveling	50
	<u>50</u>

B2027-B2026: Verschil lasten € 441k

In 2027 incidentele formatie	404
In 2027 hogere afschrijvingskosten	75
Overige verschillen	-/- 38
	441

Bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting

Bedragen x € 1.000

Baten / Lasten	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Totaal lasten	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Totaal baten en lasten	0	0	0	0	0	0
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking uit reserves	0	0	0	0	0	0
Totaal Programma	0	0	0	0	0	0

Analyse

Er zijn geen verschillen groter dan € 50k.

Bedrag voor onvoorzien

Bedragen x € 1.000

Baten / Lasten	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Totaal lasten	0	20	20	20	20	20
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Totaal baten en lasten	0	20	20	20	20	20
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking uit reserves	0	0	0	0	0	0
Totaal Programma	0	20	20	20	20	20

Analyse

Er zijn geen verschillen groter dan € 50k.

Totaal

Bedragen x € 1.000

Baten / Lasten	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Totaal lasten	28.230	30.178	27.955	25.383	25.492	26.628
Totaal baten	-29.883	-28.629	-27.768	-24.000	-23.696	-23.930
Totaal baten en lasten	-1.653	1.549	187	1.382	1.797	2.698
Toevoeging aan reserves	1.404	425	0	0	0	0
Onttrekking uit reserves	-416	-1.585	-187	-91	-91	-71
Totaal Programma	-665	389	0	1.291	1.705	2.626

3.3 Begrotingsevenwicht

Wettelijk

Op grond van artikel 189 lid 2 Gw ziet de raad erop toe dat de begroting (jaarschijf 2027) structureel en reëel in evenwicht is. Hiervan kan hij afwijken als aannemelijk is dat het structureel en reëel evenwicht in de begroting in de eerstvolgende jaren tot stand zal worden gebracht.

Toezicht Provincie

In het kader van het financieel toezicht door de provincie (op grond van artikel 203 Gw) behoeft de begroting goedkeuring van gedeputeerde staten, indien naar hun oordeel de begroting niet structureel en reëel in evenwicht is en het blijkt de meerjarenraming niet aannemelijk is dat in de eerstvolgende jaren een structureel en reëel evenwicht tot stand zal worden gebracht. Om inzicht te krijgen in het structureel en reëel evenwicht in de (meerjaren)begroting verzoekt de provincie om onderstaande tabel op te nemen in de Programmabegroting.

Bedragen x € 1.000

Recapitulatie begrotingsevenwicht	2027			2028			2029			2030		
	Totaal	Inc.	Str.	Totaal	Inc.	Str.	Totaal	Inc.	Str.	Totaal	Inc.	Str.
Lasten programma 1 Sociale leefomgeving	5.583	2.120	3.463	3.597	20	3.577	3.602	20	3.582	4.087	0	4.087
Lasten programma 2 Sociaal domein	9.392	0	9.392	9.394	0	9.394	9.360	0	9.360	9.368	0	9.368
Lasten programma 3 Fysieke leefomgeving	3.264	0	3.264	3.241	0	3.241	3.283	0	3.283	3.291	0	3.291
Lasten programma 4 Toerisme, natuur en duurzaamheid	2.928	391	2.537	2.538	0	2.538	2.539	0	2.539	2.541	0	2.541
Lasten programma 5 Bestuur en organisatie	1.503	64	1.439	1.448	0	1.448	1.464	0	1.464	1.480	0	1.480
Totaal lasten programma's	22.670	2.575	20.095	20.218	20	20.198	20.248	20	20.228	20.767	0	20.767
Baten programma 1 Sociale leefomgeving	-2.338	-2.100	-238	-238	0	-238	-238	0	-238	-238	0	-238
Baten programma 2 Sociaal domein	-1.959	0	-1.959	-2.013	0	-2.013	-2.057	0	-2.057	-2.080	0	-2.080
Baten programma 3 Fysieke leefomgeving	-1.882	-806	-1.076	-1.053	0	-1.053	-1.095	0	-1.095	-1.103	0	-1.103
Baten programma 4 Toerisme, natuur en duurzaamheid	-1.251	0	-1.251	-1.252	0	-1.252	-1.253	0	-1.253	-1.255	0	-1.255
Baten programma 5 Bestuur en organisatie	-1	0	-1	-1	0	-1	-1	0	-1	-1	0	-1
Totaal baten programma's	-7.430	-2.906	-4.524	-4.557	0	-4.557	-4.644	0	-4.644	-4.677	0	-4.677
saldo baten en lasten programma's	15.240	-331	15.571	15.662	20	15.642	15.604	20	15.584	16.091	0	16.091

Recapitulatie begrotingsevenwicht	2027			2028			2029			2030		
Lasten algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	120	0	120	140	0	140	660	0	660
Lasten overhead	5.264	0	5.264	5.024	0	5.024	5.084	0	5.084	5.180	0	5.180
Lasten vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lasten onvoorzien	20	0	20	20	0	20	20	0	20	20	0	20
Totaal lasten admo	5.284	0	5.284	5.164	0	5.164	5.244	0	5.244	5.860	0	5.860
Baten algemene dekkingsmiddelen	-20.338	-340	-19.998	-19.444	0	-19.444	-19.052	0	-19.052	-19.254	0	-19.254
Baten overhead	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Baten vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Baten onvoorzien	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal baten admo	-20.338	-340	-19.998	-19.444	0	-19.444	-19.052	0	-19.052	-19.254	0	-19.254
Saldo van admo	-15.053	-340	-14.713	-14.279	0	-14.279	-13.807	0	-13.807	-13.393	0	-13.393
Totaal saldo van baten en lasten van de programma's en admo	187	-671	858	1.382	20	1.362	1.797	20	1.777	2.698	0	2.698
Stortingen in reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserve	-187	-116	-71	-91	-20	-71	-91	-20	-71	-71	0	-71
Geraamd resultaat	0	-787	787	1.291	0	1.291	1.705	0	1.705	2.626	0	2.626
Totaal structurele lasten			25.380			25.363			25.472			26.628
Totaal structurele baten			-24.593			-24.071			-23.767			-24.001
Structureel begrotingssaldo			787			1.291			1.705			2.626
				N			N			N		N

Het begrotingsjaar 2027 is sluitend door een extra verhoging van 8,5% van de belastingopbrengsten en de inzet van aanvullende dekkingsmiddelen. De begrotingssaldi vanaf 2028 vertonen nog tekorten van € 1,3 tot € 2,6 miljoen.

3.4 Overzicht incidentele baten en lasten

In onderstaande tabel worden de incidentele baten en lasten vermeld (vanaf € 20k). Hierbij is aansluiting gezocht bij de 'Notitie incidentele en structurele baten en lasten' van de commissie BBV. Daarbij gaat het om de aard van de baten en lasten en niet de looptijd. Mutaties reserves zijn in beginsel incidenteel, maar structurele onttrekkingen uit reserves ter dekking van (structurele) kapitaallasten of ter (structurele) compensatie van dividenden) worden volgens deze notitie niet als incidenteel aangemerkt. SPUK-regelingen zijn veelal geldig voor enkele jaren en daarmee incidenteel. Dit geldt bijvoorbeeld weer niet voor de SPUK-regeling participatiewet omdat deze regeling meer structureel van aard is. Het belang van dit overzicht is om te bepalen of er wel of geen sprake is van een structureel sluitende begroting. De incidentele baten en lasten dienen gecorrigeerd te worden op het begrotingssaldo om dit te kunnen bepalen.

Bedragen x € 1.000

Programma	Omschrijving	2027	2028	2029	2030
INCIDENTELE LASTEN					
<i>Sociale leefomgeving</i>	SiSa M16: Opvang vluchtelingen Oekraïne	2.100	0	0	0
	Maatschappelijke weerbaarheid	20	20	20	0
<i>Natuur, duurzaamheid en recreatie</i>	CDOKE-gelden	300	0	0	0
	Kosten Klimaatbeleid (t.l.v. reserve)	91	0	0	0
<i>Bestuur en organisatie</i>	Procedure toekomstbestendige gemeente	64	0	0	0
	Subtotaal incidentele lasten	2.575	20	20	0
INCIDENTELE BATEN					
<i>Sociale leefomgeving</i>	SiSa M16: Opvang vluchtelingen Oekraïne	-2.100	0	0	0
<i>Fysieke leefomgeving</i>	Omgevingsvergunningen	-400	0	0	0
	SiSa J17: Realisatiestimulans	-406	0	0	0
<i>Algemene dekkingsmiddelen</i>	Integratie-uitkering CDOKE	-340	0	0	0
<i>Mutaties reserves</i>	Onttrekking uit BR Mij. weerbaarheid	-20	-20	-20	0
	Onttrekking uit BR Klimaatbeleid	-91	0	0	0
	Onttrekking uit BR Vluchtelingen en statushouders	-5	0	0	0
	Subtotaal incidentele baten	-3.362	-20	-20	0
Saldo incidentele baten en lasten		-787	0	0	0

Toelichting

Binnen programma Sociale leefomgeving is een budget geraamd opvang vluchtelingen uit Oekraïne. Hier tegenover staat een specifieke uitkering van het rijk. Daarnaast is een budget geraamd voor kosten

van maatschappelijke weerbaarheid. Deze kosten worden gedekt door een onttrekking uit de gelijknamige bestemmingsreserve.

Binnen het programma Fysieke leefomgeving worden voor het jaar 2027 extra legesopbrengsten en een realisatiestimulans verwacht. De realisatiestimulans is op basis van betaalbare woningen waarvan de bouw wordt gestart in 2027. Beide opbrengsten hebben te maken met de nog te bouwen woningen van het bouwproject Maastuin in Molenhoek-Zuid.

Binnen het programma Natuur, duurzaamheid en recreatie is een ontvangen integratie-uitkering voor CDOKE deels als uitgavenbudget gereserveerd voor CDOKE-gerelateerde uitvoeringstaken. Daarnaast zijn kosten voor klimaatbeleid geraamd ten laste van bestemmingsreserve Klimaatbeleid.

3.5 Uitgangspunten en analyse ramingen

Uitgangspunten

De uitgangspunten voor 2027 zijn onder andere gebaseerd op de uitgangspunten zoals deze in de Kadernota 2027 zijn verwoord en zijn voor de begroting 2027 als volgt:

- De basis van het nieuw beleid is het Beleidsprogramma 26-30;
- Het begrotingsjaar 2027 is reëel en sluitend (art. 189, lid 2 Gw);
- De ramingen gebeuren op basis van reële inschattingen;
- De raming voor de zorgbudgetten van Wmo/Jeugd gebeurt op basis van de prognoses van het Regionaal ondersteuningsbureau (ROB);
- De uitkering gemeentefonds wordt gewaardeerd tegen constante prijzen. Hiertegenover staat dat de lasten meerjarig niet automatisch worden geïndexeerd;
- De loonsom wordt geraamd op basis van de werkelijke lasten over 2026, gecorrigeerd met de voorziene fte-mutaties en de cao-ontwikkelingen;
- Investerings worden lineair afgeschreven;
- De tarieven voor belastingen indexeren met correctie voor loon- en prijsontwikkeling (25% prijsontwikkeling en 75% loonontwikkeling), zijnde per saldo 2,91%;
- De belastingtarieven primair bepalen door de geraamde opbrengst te delen door de meeste recente grondslag zoals aangegeven door de BsGW;
- Een wijziging van de grondslag van meer dan 5% muteren in de opbrengst
- Geen stelpost opnemen voor een eventuele ruimte onder het plafond van het btw-compensatiefonds (BCF);
- De Algemene reserve handhaven op € 2 miljoen, behoudens een structurele onder- of overschrijding van de ratio tussen vermogen en risico's (ratio tussen 1 en 3);
- De pensioenvoorziening voor (gewezen) wethouders actuarieel berekenen (en de dotatie of vrijval verwerken in de eindejaarsrapportage van het begrotingsjaar).

Analyse

Jaarlijks wordt opnieuw bekeken waar de prioriteiten/aandachtsgebieden liggen en welke budgetten daarvoor nodig zijn. Hierboven bij onderdeel 3.2 'Financieel overzicht' is onder andere een analyse gegeven per programma tussen de begrotingsjaren 2026 en 2027. Op hoofdlijnen zijn de verschillen (evenals voorgaande jaren) voornamelijk het gevolg van incidentele budgetten in 2026 en/of in 2027.

3.6 Overzicht structurele mutaties reserves

Hieronder treft u het overzicht aan van de voorgenomen structurele toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves. Dit betreft in het algemeen compensatie van weggefallen dividenden of dekking van kapitaallasten. Op de lange termijn kunnen deze bestemmingsreserves 'leeg lopen' waardoor op de lange termijn naar vervangende dekkingsmiddelen gezocht moet worden. Voor wat betreft dekking kapitaallasten; de kapitaallasten van alle nieuwe investeringen worden als last opgenomen in de begroting en worden niet meer specifiek gedekt door een onttrekking uit een reserve.

*Bedragen * € 1.000*

Omschrijving	Saldo 1 januari 2027	Toevoeging	Onttrekking	T.b.v. kapitaal-lasten	Saldo 31 december 2027
Bestemmingsreserves:					
Reserve verkoop aandelen Attero	85	0	-5	0	80
Reserve Kapitaallasten nieuwbouw brandweerkazerne / gemeentewerf	410	0	0	-34	376
Reserve Afschr. inv. plan 2013-2016	1.310	0	0	-32	1.278
Totaal	1.805	0	-5	-66	1.734

Toelichting

De onttrekking uit de bestemmingsreserve Attero betreft compensatie van vervallen dividend. De andere twee onttrekkingen betreffen dekking van (lopende) kapitaallasten van 'oude' investeringen.

Meerjarig ziet het verloop er als volgt uit, waarbij
+ = toevoeging (last), - = onttrekking (baat):

Bedragen x € 1.000

Omschrijving reserve	R2025	B2026	B2027	B2028	B2029	B2030
Reserve Verkoop aandelen Attero	-5	-5	-5	-5	-5	-5
Reserve Kapitaallasten nieuwbouw brandweer/werkplaats	-34	-34	-34	-34	-34	-34
Reserve Afschrijvingen investeringsplan 2013-2016	-32	-32	-32	-32	-32	-32
Totaal	-71	-71	-71	-71	-71	-71

4 Uiteenzetting van de financiële positie en toelichting

Wettelijk kader

Artikel 20 BBV.

Algemeen

De uiteenzetting van de financiële positie bestaat uit:

- de financiële gevolgen bestaand en nieuw beleid;
- de geprognosticeerde balans;
- het emu-saldo;
- de arbeidskosten gerelateerde verplichtingen;
- de investeringen;
- de financiering;
- de stand en het verloop van de reserves;
- de stand en het verloop van de voorzieningen.

4.1 Financiële gevolgen bestaand en nieuw beleid

De basis voor de Programmabegroting 2027 is de meerjarenraming van het voorgaande begrotingsjaar. Deze initiële (meerjaren)begroting wordt beschouwd als bestaand beleid en is inclusief de structurele doorwerking van de Zomerrapportage 2026. Deze initiële startbegroting wordt ten behoeve van de Programmabegroting 2027 en de meerjarenraming 2028-2030 gemuteerd met nagekomen wijzigingen. De mutaties van de Zomerrapportage 2026 en de nagekomen wijzigingen betreffen voornamelijk bijstellingen van bestaande budgetten (bestaand beleid) en sporadisch opvoering van nieuwe budgetten (nieuw beleid). De bedragen die horen bij de nagekomen mutaties zijn reeds verwerkt in deze programmabegroting. De bijstellingen hebben de volgende financiële effecten:

Bedragen x € 1.000

Begrotingsresultaat (na mutaties)		2027	2028	2029	2030
Begrotingsresultaat op basis van Zomer- rapportage 2026		531 N	1.195 N	1.216 N	1.133 N
Nagekomen mutaties					
1	Hogere uitkering gemeentefonds	-1.448	-904	-422	-414
2	SiSa J17: Realisatiestimulans INC	-406	0	0	0
3	Lagere rentelasten (geen lening in 2027) INC	-100	0	0	0
4	Bijstelling salarislasten	301	413	469	514
5	Bijstelling salarislasten INC	404	0	0	0
6	SiSa M16: Opvang vluchtelingen (lasten) INC	2.100	0	0	0
7	SiSa M16: Opvang vluchtelingen (baten) INC	-2.100	0	0	0
8	Hogere kosten Jeugdzorg met verblijf regionaal	500	500	500	500
9	Bijstelling reguliere kosten Jeugd	-20	-29	-36	-31
10	Reservering CDOKE-gelden INC	340	0	0	0
11	SiSa G2: Uitvoering Participatiewet	150	96	51	29
12	Bibliotheekvoorziening	120	120	120	120
13	Bijstelling verbonden partijen	110	140	137	142
14	Proces toekomstbestendige gemeente	64	0	0	0
15	Toeristische visie INC	50	0	0	0
16	Bijstelling budgetten Wmo	46	39	38	30
17	Bijstelling budgetten WsW	38	62	-26	-51
18	Budget voor bestrijding hoornaar	30	30	30	30
19	Hogere kosten verkiezingen	20	20	20	20
20	Voorzieningen groot onderhoud op peil brengen	0	100	100	100
21	Rente en afschrijving onderwijshuisvesting	0	0	0	1.000
22	Overige bijstellingen < € 20k	13	13	13	13
23	Mutatie ozb (inclusief areaaluitbreiding)	-121	-121	-121	-121

Begrotingsresultaat (na mutaties)		2027	2028	2029	2030
24	Mutatie riool/reiniging (100% kdh)	-52	-54	-56	-60
25	Doorbelasting overhead naar riool/reiniging	-72	-75	-75	-75
26	Mutatie overige belastingen	-13	-13	-13	-13
Subtotaal nagekomen mutaties		-46	336	730	1.733
Begrotingsresultaat inclusief bijstellingen		485 N	1.531 N	1.945 N	2.866 N

Op basis van de huidige nagekomen mutaties laat het jaar 2027 een tekort zien. Ook de jaren 2028 tot en met 2030 laten tekorten zien. Onder deze toelichting van de nagekomen mutaties is het dekkingsplan met toelichting vermeld voor met name het jaar 2027.

Toelichting

1. Uitkeringen gemeentefonds
Naar aanleiding van de mei- en septembercirculaire 2026 zijn de uitkeringen gemeentefonds bijgesteld. Voor 2027 is het accres toegenomen en is de uitkeringsfactor verhoogd. Vanaf 2028 zijn de door het rijk verstrekte middelen onvoldoende toereikend, mede als gevolg van bezuinigingen op Wmo.
2. Realisatiestimulans
Voor 2027 ontvangen wij € 7k voor elke betaalbare woning waarvan de bouw is gestart in 2027. De bijdrage wordt achteraf ontvangen.
3. Lagere rentelasten
In 2026 en 2027 worden geen leningen voorzien. De geraamde rentelasten kunnen incidenteel vrijvallen.
- 4/5. Bijstelling salarissen
De formatie over 2027 is opnieuw bepaald. In de begroting is reeds rekening gehouden met een incidentele uitbreiding van de formatie met 6,88 fte om de dienstverlening kwantitatief en kwalitatief op peil te houden. Daarnaast is een structurele stijging geraamd op grond van de werkelijke salarisschalen en de CAO.
- 6/7. Opvang vluchtelingen
Voor de groot- en kleinschalige opvang van vluchtelingen uit Oekraïne ontvangen we van het rijk een specifieke uitkering die verantwoord wordt middels een SiSa-rapportage. Geraamd worden lasten en baten van € 2,1 miljoen. Het effect voor de exploitatie is € 0.
- 8/9. Zorgkosten jeugd
Enkele cliënten krijgen jeugdzorg met regionaal verblijf. Deze kosten zijn meestal hoger dan andere vormen van jeugdzorg. De reguliere zorgkosten voor jeugd nemen licht af.
10. Reservering CDOKE
Van het rijk ontvangen we voor 2027 een integratie-uitkering CDOKE. Dit betrof voorheen een specifieke uitkering. De integratie-uitkering wordt als uitgavenbudget gereserveerd in de exploitatie.
11. Uitvoering Participatiewet
De budgetten voor de uitvoering Participatiewet zijn geactualiseerd.

12. Bibliotheekvoorziening	Van het rijk ontvangen we middelen voor de bibliotheekvoorziening. De middelen zijn vooralsnog incidenteel verstrekt. De lasten zijn naar alle waarschijnlijkheid hoger dan de ontvangen baten.
13. Bijstellingen verbonden partijen	Op basis van de begrotingen van de diverse verbonden partijen is de gemeentelijke bijdrage van enkele verbonden partijen verhoogd.
14. Toekomstige gemeente	Gezien de tekorten in de komende jaren is voor 2027 een budget van € 64k geraamd om samen met een extern adviseur een proces vorm te geven en te doorlopen. Daarin onderzoeken we welke keuzes mogelijk en nodig zijn om de gemeente op lange termijn financieel gezond te houden. De raad wordt hierbij in een vroeg stadium betrokken.
15. Toeristische visie	Voor het opstellen van een Economische en toeristische visie wordt € 50k geraamd.
16. Bijstelling budgetten Wmo	Op basis van de meest recente regionale prognoses zijn de budgetten voor Wmo geactualiseerd.
17. Bijstelling budgetten WsW	Op basis van de meest recente regionale prognoses zijn de budgetten voor WsW geactualiseerd.
18. Budget bestrijding hoornaar	De uitheemse Aziatische hoornaar vormt een bedreiging voor de biodiversiteit, in het bijzonder voor bijen en andere bestuivende insecten. Voor de bestrijding en beheersing zijn structurele middelen nodig.
19. Kosten verkiezingen	Mede door de stijging van het inwoneraantal zijn de kosten voor verkiezingen geactualiseerd.
20. Voorzieningen op peil brengen	In de Programmabegroting 2025 is als bezuinigingsmaatregel een afslag van 25% doorgevoerd op de kosten van groot onderhoud. Hierdoor waren ook de dotaties aan de voorzieningen lager. Geconstateerd is dat de dotaties aan de voorzieningen groot onderhoud niet resultaatafhankelijk aangepast mogen worden. Voor 2026 en 2027 waren de voorzieningen al op peil gebracht. Middels deze mutatie gebeurt dat ook vanaf 2028.
21. Onderwijshuisvesting	Vanaf 2030 wordt voorzien in rente- en afschrijvingskosten voor onderwijshuisvesting.
22. Overige bijstellingen < € 20k	Alle kleinere bijstellingen voor bestaand beleid tot € 20k positief en negatief zijn hier gesaldeerd weergegeven en worden niet nader toegelicht.
23. Mutatie ozb	De opbrengst van de onroerendezaakbelasting is in beginsel jaarlijks onderhevig aan een trendmatige indexatie; voor 2027 is dit vastgesteld op 2,91%. Daarnaast is een bedrag van € 50k geraamd voor de areaaluitbreiding van de Maastuin.

- 24/25. Mutaties riool/reiniging Rioolheffing en reinigingsheffingen zijn financieel gesloten systemen met maximaal 100% kostendekkendheid. De lasten van de overhead worden functioneel verantwoord op de taakvelden riool en afval. Het verschil tussen de lasten en de opbrengsten van de heffingen wordt geëgaliseerd via de daarvoor bestemde egalisatievoorziening.
26. Mutaties overige belastingen Ook overige belastingen en heffingen, zoals toeristenbelasting en hondenbelasting, zijn geïndexeerd met 2,91%. Als de realisatie achterblijft bij de raming, dan wordt de raming naar beneden bijgesteld om een realistisch beeld te geven. Andersom, als de realisatie boven de raming ligt, wordt de raming naar boven bijgesteld. Mutaties in de grondslagen tot 5% worden verwerkt in de tarieven, daarboven wordt de opbrengst aangepast.

DEKKINGSPLAN

Het tekort voor 2027 wordt gedekt door een extra verhoging van de ozb, forensenbelasting, toeristenbelasting en hondenbelasting met 8,5% en door enkele incidentele dekkingsmiddelen. De belastingverhoging levert vanaf 2027 structureel € 240k per jaar op. De overige maatregelen leveren uitsluitend in 2027 € 245k op. De geraamde tekorten voor 2028 tot en met 2030 blijven bestaan. Meerjarig ziet het beeld er als volgt uit:

Begrotingsresultaat (na dekkingsplan)	2026	2027	2028	2029
Begrotingssaldo inclusief bijstellingen	485 N	1.531 N	1.945 N	2.866 N
Verhoging 8,5% belastingen (ozb, forensen-, toeristen- en hondenbelasting)	240 V	240 V	240 V	240 V
Vrijval budget opstellen visie Maatschappelijk vastgoed	150 V	0 V	0 V	0 V
Vrijval budget opstellen Economische en toeristische visie (visie via krediet)	50 V	0 V	0 V	0 V
Vrijval deel budget CDOKE-middelen	40 V	0 V	0 V	0 V
Vrijval bestemmingsreserve Vluchtelingen en statushouders	5 V	0 V	0 V	0 V
Subtotaal dekkingsplan	485 V	240 V	240 V	240 V
Totaal begrotingssaldo	0 V	1.291 N	1.705 N	2.626 N

Toelichting dekkingsplan

Verhoging belastingen

De extra verhoging van de ozb, forensenbelasting, toeristenbelasting en hondenbelasting met 8,5% levert jaarlijks € 240k op.

Vrijval opstellen visies

Voor het opstellen van een visie op maatschappelijk vastgoed zijn zowel in 2026 als in 2027 middelen geraamd. Het budget van 2026 is hiervoor voldoende; het budget van € 150k voor 2027 kan daarom vrijvallen. Ook het budget van € 50k voor de economische en toeristische visie kan vrijvallen. De kosten daarvan worden gedekt uit het resterende krediet voor de Economische agenda.

Vrijval CDOKE

Van de (vrij te besteden) integratie-uitkering CDOKE is voor 2027 € 340k als uitgavenbudget geraamd. Voorgesteld wordt hiervan € 40k vrij te laten vallen als incidenteel dekkingsmiddel.

Vrijval bestemmingsreserve

Voorgesteld wordt het resterende bedrag van € 5k in de bestemmingsreserve Vluchtelingen en statushouders in 2027 vrij te laten vallen.

4.2 Geprognosticeerde balans

Het is wettelijk verplicht om (meerjarig) een geprognosticeerde balans op te nemen in de begroting. Uitgangssituatie is de balans per 31 december 2025 conform de vastgestelde Jaarstukken 2025. De geraamde mutaties voor de diverse activa- en passiva-posten (respectievelijk bezittingen en vermogen) worden hierop gecorrigeerd. De restantkredieten per 31 december 2025 worden geacht in 2026 t/m 2028 tot uitgaven te leiden. De diverse investeringen vanaf 2028 leiden tot hogere uitgaven. Dit betekent dat op begrotingsbasis wordt voorzien tot het afsluiten van langlopende geldleningen. Hiermee is in onderstaande balans reeds rekening gehouden. Of een langlopende lening daadwerkelijk nodig is, is mede afhankelijk van de werkelijke investeringen en de werkelijke ontvangsten van het rijk.

Bedragen x € 1.000

Balans per 31-12	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Activa						
(im)Materiële vaste activa	12.437	13.496	19.151	23.736	48.281	47.319
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	555	555	555	555	555	555
Financiële vaste activa: Leningen	745	715	685	655	625	622
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	0	0	0	0	0	0
Totaal vaste Activa	13.737	14.767	20.391	24.947	49.462	48.497
Voorraden	0	0	0	0	0	0
Uitzettingen < 1 jaar	6.803	4.513	344	41	30	154
Liquide middelen	513	750	750	750	750	750
Overlopende activa	2.380	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Totaal Vlottende activa	9.696	6.263	2.094	1.791	1.780	1.904
Totaal Activa	23.433	21.030	22.486	26.738	51.242	50.400
Passiva						
Eigen vermogen	11.414	9.301	9.903	8.520	8.015	7.023
Voorzieningen	6.994	6.729	6.582	6.518	6.594	6.844
Vaste Schuld	0	0	0	2.000	26.933	26.033
Totaal Vaste Passiva	18.409	16.030	16.486	17.038	41.542	39.900
Vlottende schuld	925	1.000	1.500	5.200	5.200	6.000
Overlopende passiva	4.099	4.000	4.500	4.500	4.500	4.500
Totaal Vlottende passiva	5.024	5.000	6.000	9.700	9.700	10.500
Totaal Passiva	23.433	21.030	22.486	26.738	51.242	50.400

4.3 Emu-saldo

Nederland maakt deel uit van de Europese Monetaire Unie (EMU). Voor landen die deelnemen aan de Europese Monetaire Unie gelden Europese begrotingsvoorschriften waaronder de zogenaamde EMU-normen. De EMU-normen stellen limieten aan de overheidsschuld van een land. Het is te vergelijken met het saldo op een bankrekening. Als je meer uitgeeft dan je ontvangt, dan heb je een negatief saldo. Als je geld overhoudt, heb je een positief saldo.

Om provincies en gemeenten tijdig een beeld te geven wat een bepaald saldo voor hen betekent, publiceert het ministerie van BZK individuele EMU-referentiewaarden in de septembercirculaire. De referentiewaarde over 2027 bedraagt voor Mook en Middelaar € 1.282k. Een individuele EMU-referentiewaarde is overigens geen norm of verplichting, maar een indicatie van het aandeel dat een gemeente, provincie of waterschap heeft in de gezamenlijke tekortnorm.

Bedragen x € 1.000

Berekening EMU Saldo		2026	2027	2028	2029	2030
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-1.549	-187	-1.382	-1.797	-2.698
2	Mutatie (im)materiële vaste activa	1.060	5.655	4.585	24.545	-963
3	Mutatie voorzieningen	-265	-147	-65	77	250
4	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	0	0	0	0	0
5	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo (1-2+3-4-5)		-2.874	-5.988	-6.033	-26.265	-1.485

Het EMU-saldo voor 2027 van € 6 miljoen tekort is hoger dan de referentiewaarde van € 1,3 miljoen.

Investeringsen betreffen geen kosten maar wel uitgaven en leiden tot een afname van het EMU-saldo. Ook de negatieve exploitatiesaldi vóór mutaties reserves leiden tot een negatieve doorwerking in het EMU-saldo. Verder heeft een positief of negatief EMU-saldo of een over- of onderschrijding van de referentiewaarde geen gevolgen voor individuele gemeenten. Het rijk kan hiermee monitoren hoe alle gemeenten tezamen bijdragen aan het EMU-saldo.

4.4 Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Onder arbeidskosten gerelateerde verplichtingen worden verstaan alle vormen van aan de arbeidsrelatie verbonden rechten op (toekomstige) uitkeringen tijdens of na het dienstverband. Deze verplichtingen kunnen onderverdeeld worden in de volgende categorieën:

- Beloningen tijdens het dienstverband (vakantiegeld/-dagen);
- Uitkeringen bij ontslag (afkoopsommen);
- Pensioentoezeggingen (pensioen, wachtgeld, premies);
- Afvloeiingsregelingen.

Op basis van het BBV moet de gemeente in haar programmabegroting inzicht bieden in de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Deze verplichtingen lopen via de reguliere exploitatie en de meerjarenbegroting.

Het vakantiegeld van 8%, de eindejaarsuitkering en het Individueel Keuze Budget zijn een onderdeel van de reguliere salarisbudgetten.

Het BBV schrijft voor om arbeidskosten gerelateerde verplichtingen waarvan het jaarlijkse bedrag geen gelijk (vergelijkbaar) volume heeft, op te nemen in een voorziening. Ten behoeve van de pensioenverplichtingen van de (gewezen) wethouders heeft de gemeente Mook en Middelaar een pensioenvoorziening gevormd. De omvang van deze voorziening wordt jaarlijks actuarieel berekend ten behoeve van de jaarrekening.

Voor bovenmatig spaarverlof is (wettelijk) een voorziening getroffen. De omvang hiervan wordt jaarlijks beoordeeld bij de Jaarstukken.

Formatie

Hieronder is de formatie en de omvang van het budget vermeld.

Bedragen x € 1.000

Onderdeel	Fte 2026	Fte 2027	Bedrag 2026	Bedrag	Bedrag	Bedrag	Bedrag
	(incl. nieuw beleid)	e.v.	(incl. nieuw beleid)	2027	2028	2029	2030
Raad	13 leden	13 leden	234	247	247	247	247
Griffie	1,6	1,6	142	157	163	169	173
College van b&w	4,0	4,0	530	534	534	534	534
Ambtelijke organisatie	77,8	84,7	7.010	7.683	7.385	7.435	7.476
Totaal-generaal	83,4	90,3	7.916	8.621	8.329	8.385	8.430

De toename van 6,88 is als volgt:

Afdeling Sociaal (2,03 fte)

Betreft uitbreiding op het gebied van Werk & Inkomen, Wmo, Jeugd en Publiekszaken. De uitbreiding hangt samen met de groei van de gemeente, toenemende werkvoorraden en wettelijke taken, en is daarnaast nodig voor kwaliteitsborging en extra aandacht voor veiligheid binnen Jeugd.

Ruimte (1,27 fte)

Betreft uitbreiding voor Omgevingszorg en de Buitendienst als gevolg van de groei van de gemeente. De uitbreiding is nodig vanwege extra werkzaamheden en de toename van het te beheren en onderhouden areaal. Ook de klimaatverandering met extremer weer en een groeizaam seizoen speelt hierbij een rol.

Bedrijfsvoering (0,44 fte)

Betreft uitbreiding van communicatie en ondersteuning vanwege de toegenomen communicatiebehoefte van zowel het college als de maatschappij en de kwetsbaarheid van de huidige bezetting.

MT (1,00 fte)

Betreft versterking van de strategische advies- en controlfunctie.

Gedekte formatie-uitbreiding (1,84 fte)

Betreft uitbreiding voor Omgevingszorg, projectleiding en facilitaire ondersteuning. De hiermee samenhangende kosten worden gedekt uit bestaande middelen of specifieke uitkeringen en drukken daarmee niet op het begrotingsresultaat.

Bovengenoemde uitbreidingen van in totaliteit 6,58 betreft incidentele formatie voor één jaar. Er wordt in 2027 nader onderzocht welke formatie structureel nodig is.

Reeds besloten (0,30 fte)

Betreft reeds door de raad besloten (maar nog niet verwerkte) structurele uitbreiding van de BOA-capaciteit.

De geraamde uitbreiding van incidenteel van 6,58 fte en structureel 0,30 fte bedraagt in totaliteit 6,88 fte.

4.5 Investerings

Hieronder treft u het investeringsoverzicht aan met de voorgenomen investeringen voor de jaren 2027 tot en met 2030, dan wel het reserveren van afschrijvingskosten in de begroting ten behoeve van toekomstige investeringen. Uitgangspunt is dat de restantkredieten van 2025 worden uitgegeven in de jaren 2026 t/m 2028. Eventuele restantkredieten van 2026 worden middels het vaststellen van de Jaarstukken 2026 overgeheveld naar 2027 en volgende jaren en zijn/worden niet vermeld in onderstaand overzicht. Voor vervangingsinvesteringen zijn middelen beschikbaar in de exploitatie.

Alle onderstaande voorgenomen investeringen betreffen investeringen met zogenoemd 'economisch nut'.

Investeringen		Bedragen x €1.000				
Programma / Omschrijving	Looptijd	B2027	B2028	B2029	B2030	
Sociale leefomgeving						
Vorbereidingskrediet onderwijs	50	4.000				
Nieuw-/verbouw Onderwijs	50			25.000		
Fysieke leefomgeving						
Vervanging riool	60	1.153	2.460	376	374	
Silo zoutopslag	40	200				
Toerisme, natuur en duurzaamheid						
Deelname energielandgoed Wells Meer	n.v.t.				p.m.	
Overhead						
Krediet gemeentehuis	40		2.000			
Totale investeringen		5.353	4.460	25.376	374	

Bij de Zomerrapportage 2026 is besloten om het oorspronkelijke krediet voor nieuw-/verbouw van Kandinsky in te zetten als voorbereidingskrediet voor zowel Kandinsky als voor basisschool de Maaskei, alsmede het krediet te hernoemen naar 'Vorbereidingskrediet onderwijshuisvesting'.

Voor de nieuw-/ of verbouw zelf is voor 2029 een voorlopige investering opgenomen van € 25 miljoen. Besluitvorming hierover vindt later plaats omdat de jaren 2028 t/m 2030 van de Programmabegroting 2027 voor kennisgeving worden aangenomen.

De kredieten voor vervanging van het riool zijn conform het nog vast te stellen Water- en rioleringsprogramma (Wrp) 2027-2030.

De deelname aan Wells Meer is voorsnog gepland voor 2030, maar over de omvang van een mogelijke deelname is nog geen concrete onderbouwing. Ook is er nog geen formeel besluit genomen over de feitelijke deelname.

Het bestaande krediet voor het gemeentehuis is voorsnog doorgeschoven naar 2028. In de loop van 2027 wordt bekeken hoe hiermee om te gaan in combinatie met de onderhoudsplanung.

Van de totale investeringen zijn de afschrijvingskosten berekend op basis van de diverse looptijden van de investeringen. De boekwaarde van de investeringen (aanschafwaarde -/- afschrijvingen) wordt vermeld op de balans. De afschrijvingskosten komen als lasten tot uitdrukking in het exploitatiesaldo. In onderstaande tabel zijn de afschrijvingskosten vermeld van het investeringsplan.

<i>Kapitaallasten</i>		<i>Bedragen x €1.000</i>			
Programma / Omschrijving	Looptijd	B2027	B2028	B2029	B2030
Sociale leefomgeving					
Vorbereidingskrediet onderwijs	50		80	80	80
Nieuw-/verbouw Onderwijs	50				500
Fysieke leefomgeving					
Vervanging riool	60		23	64	70
Silo zoutopslag	40		5	5	5
Toerisme, natuur en duurzaamheid					
Deelname energielandgoed Wells Meer	n.v.t.				
Overhead					
Krediet gemeentehuis	40			50	50
Totale kapitaallasten		0	108	199	705

De afschrijvingskosten zijn reeds opgenomen in de Programmabegroting 2027 en in de meerjarenraming. Op de deelneming in Wells Meer wordt niet afgeschreven.

4.6 Financiering

De gemeente Mook en Middelaar heeft geen langlopende opgenomen geldlening van de BNG. Het saldo van de leningen bedraagt per 1 januari 2027 dus € 0. Op basis van het investeringsplan wordt voorzien dat op z'n vroegst in 2028 geleend hoeft te worden.

Het verloop van de lening is als volgt:

Bedragen x € 1.000

Langlopende leningen o/g	2027
Stand per 1 januari	0
Bij: Aangetrokken geldleningen	0
Af: Aflossingen boekjaar	0
Stand per 31 december	0

Meerjarig ziet het beeld er als volgt uit (inclusief eventueel nieuwe leningen):

Bedragen x € 1.000

Jaar	Stand per 1 januari	Bij	Aflossing	Stand per 31 december	Rentelasten
2026	0	0	0	0	0
2027	0	0	0	0	0
2028	0	2.000	0	2.000	0
2029	2.000	25.000	67	26.933	40
2030	26.933	0	900	26.033	539

Op basis van de restant kredieten vanuit de Jaarstukken 2025 (die in de komende jaren leiden tot uitgaven), de geraamde investeringen over 2026 en de geraamde investeringen vanaf begrotingsjaar 2027, voorzien wij dat wij vanaf 2028 langlopende leningen moeten aantrekken. Dit wordt in 2027 gemonitord op basis van het feitelijke verloop van de investeringen.

De voorziene rentelasten (oplopend tot € 539k) zijn reeds vermeld in de cijfers van de meerjarenraming van de Programmabegroting 2027.

4.7 Stand en verloop reserves

Hieronder treft u het overzicht aan met betrekking tot de stand en het verloop van alle reserves. Uitgangspunt is de vastgestelde jaarrekening over 2025. Door deze te muteren met de geraamde mutaties over 2026 ontstaat de beginstand per 1 januari 2027. In dit overzicht is ervan uitgegaan dat de begrotingsresultaten nog niet verrekend worden met de VBR of een andere bestemmingsreserve (of voorziening).

Bedragen x € 1.000

Reserve	2027			Saldo 31 dec.	2028			Saldo 31 dec.	2029			Saldo 31 dec.	2030			Saldo 31 dec.
	Saldo 1 jan.	Bij	Af		Bij	Af	Bij		Af	Bij	Af					
Algemene reserves																
Algemene reserve	2.000	0	0	2.000	0	0	2.000	0	0	2.000	0	0	2.000			
Vrij Besteedbare Reserve	5.150	0	0	5.150	0	0	5.150	0	0	5.150	0	0	5.150			
Subtotaal Algemene reserves	7.150	0	0	7.150	0	0	7.150	0	0	7.150	0	0	7.150			
Bestemmingsreserve																
Kapitaallasten nieuwbouw brandweer/werkplaats *)	342	0	34	308	0	34	274	0	34	240	0	34	206			
Verkoop aandelen Attero	75	0	5	70	0	5	65	0	5	60	0	5	55			
Wijkontwikkeling	168	0	0	168	0	0	168	0	0	168	0	0	168			
Stimulering woningbouw	141	0	0	141	0	0	141	0	0	141	0	0	141			
Budgetoverheveling	-261	0	0	-261	0	0	-261	0	0	-261	0	0	-261			
Dekking kapitaallasten *) **)	1.099	0	32	1.067	0	32	1.035	0	32	1.003	0	32	970			
Vluchtelingen en statushouders	5	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
Klimaatbeleid	236	0	91	145	0	0	145	0	0	145	0	0	145			
Voorfinanciering Lob van Gennepe	75	0	0	75	0	0	75	0	0	75	0	0	75			
Maatschappelijke weerbaarheid	260	0	20	240	0	20	220	0	20	200	0	0	200			
Leefbaarheidsfonds	0	400	0	400	0	0	400	0	0	400	0	0	400			
Subtotaal bestemmingsreserves	2.140	400	187	2.353	0	91	2.261	0	91	2.170	0	71	2.099			
Totaal reserves	9.290	400	187	9.503	0	91	9.412	0	91	9.321	0	71	9.249			

- *) Betreft verminderingen in verband met afschrijvingen op activa waarvoor een specifieke bestemmingsreserve is gevormd.
- ***) Voorheen Afschrijving investeringsplan 2013-2016, maar inmiddels wordt deze bestemmingsreserve ook gebruikt voor andere investeringen, waarvan de kapitaallasten (afschrijvingskosten) gedekt worden door een onttrekking uit deze bestemmingsreserve.

4.8 Stand en verloop voorzieningen

Hieronder treft u het overzicht aan met betrekking tot de stand en het verloop van alle voorzieningen. Uitgangspunt is de vastgestelde jaarrekening over 2025. Door deze te muteren met de geraamde mutaties over 2026 ontstaat de beginstand per 1 januari 2027.

Bedragen x € 1.000

Voorziening	2027			Saldo 31 dec.	2028			Saldo 31 dec.	2029			Saldo 31 dec.	2030			Saldo 31 dec.
	Saldo 1 jan.	Bij	Af		Bij	Af	Bij		Af	Bij	Af					
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's																
Pensioenen (gewezen) wethouders	1.308	0	35	1.273	0	35	1.238	0	35	1.203	0	35	1.168			
Wachtgeldverplichtingen (gewezen) wethouders	181	0	15	166	0	15	151	0	16	135	0	16	119			
Bovenmatig verlof	205	0	0	205	0	0	205	0	0	205	0	0	205			
Subtotaal	1.694	0	50	1.644	0	50	1.594	0	51	1.543	0	51	1.492			
Voorziening ter egalisering van kosten																
Groot onderhoud wegen	364	250	267	347	250	364	233	250	167	316	250	128	438			
Groot onderhoud bruggen	123	23	10	136	23	0	159	23	136	46	23	0	69			
Groot onderhoud gebouwen	448	240	283	405	240	114	530	240	32	738	240	34	944			
Subtotaal	935	513	560	888	513	478	923	513	336	1.101	513	162	1.451			
Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is																
Egalisatie afvalstoffenheffing	152	0	0	152	0	0	152	0	0	152	0	0	152			
Egalisatie rioolheffing	3.948	0	50	3.898	0	50	3.848	0	50	3.798	0	50	3.748			
Subtotaal	4.100	0	50	4.050	0	50	4.000	0	50	3.950	0	50	3.900			
Totaal voorzieningen	6.729	513	660	6.582	513	578	6.518	513	436	6.594	513	263	6.844			

Toelichting voorziening pensioenen (gewezen) wethouders

Er ligt een wetsvoorstel om de pensioenaanspraken van (gewezen) wethouders per 1 januari 2028 over te dragen aan het ABP. Bij doorgang van de overdracht wordt de opgebouwde pensioenvoorziening aangewend voor de eenmalige kapitaaloverdracht aan het ABP. De uiteindelijke financiële gevolgen zijn afhankelijk van de definitieve wetgeving en de benodigde overdrachtswaarde.

4.9 Uitgangspunten en analyse financiële positie

De 'toelichting op de uiteenzetting van de financiële positie' bevat ten minste de gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd en de motivering daarvan en een toelichting op belangrijke ontwikkelingen ten opzichte van de uiteenzetting van de financiële positie van het vorig begrotingsjaar.

Gronden ramingen

De ramingen zijn gebaseerd op de uitgangspunten zoals deze zijn beschreven in de Kadernota 2027 en in onderdeel 3.5 'Uitgangspunten en analyse ramingen'.

Aanvullend hierop vermelden wij dat het uitgangspunt van de ramingen 2027-2030 de meerjarenbegroting van het vorige begrotingsjaar 2026 is, omdat het overgrote deel van de budgetten structurele budgetten betreft. De eerste meerjarenplanning (MJP) van begrotingsjaar 2026 is de startbegroting van begrotingsjaar 2027.

Begrotingsjaar 2026 (inclusief bijstelling middels de Zomerrapportage 2026)	2026	2027	2028	2029
Begrotingsjaar 2027	2027	2028	2029	2030

Bij de Zomerrapportage 2026 is bekeken in hoeverre de budgetten gemuteerd moeten worden als gevolg van wettelijke ontwikkelingen dan wel intensivering of verlaging van de activiteiten en budgetten. Na het vaststellen van de Zomerrapportage 2026 zijn er nog ontwikkelingen geweest die om een bijstelling van de budgetten vragen. Deze mutaties zijn vermeld in onderdeel 4.1 'Financiële gevolgen bestaand en nieuw beleid'. Daarnaast worden salarislasten die functioneel toegewezen kunnen worden aan taakvelden, ook op die taakvelden begroot. De resterende salarislasten blijven staan onder taakveld 'Overhead'. Voor 2027 is zo'n € 5,1 miljoen aan salarislasten geraamd op de diverse functionele posten.

Ten behoeve van de balans worden de activaposten gewaardeerd op historische verkrijgingsprijs minus afschrijvingen. De overige posten worden tegen nominale waarde gewaardeerd.

Naast de hierboven aangeven wijzigingen zijn er verder geen nadere ontwikkelingen in de uiteenzetting van de financiële positie tussen 2027 en het vorige begrotingsjaar 2026.

Meerjarenraming

Meerjarig kan uitgegaan worden van dezelfde uitgangspunten en gronden als in begrotingsjaar 2027. De budgetten worden meerjarig geraamd op basis van de werkelijk te verwachten kosten. Er vindt dus geen algehele indexatie plaats.

Belastingopbrengsten worden voor het lopende begrotingsjaar gecorrigeerd met een inflatie van 2,91% op basis van de loon- en prijsstijgingen zoals vermeld in de meicirculaire 2026 en een extra stijging van 8,5%. Voor de meerjarenraming wordt echter de 0-lijn gehanteerd en worden dus dezelfde baten geraamd als in 2027.

De meerjarenraming wordt voor kennisgeving aangenomen. De eerste meerjarenschijf (2028) geldt volgend jaar als uitgangspunt (behoudens mutaties) voor de dan op te stellen Programmabegroting 2028. Eventuele verschillen met het dan voorgaande jaar 2027 worden in de nieuwe programmabegroting toegelicht.

5 Overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld

5.1 Overzicht van baten en lasten per taakveld

Om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken zijn wettelijk taakvelden voorgeschreven. In onderstaande tabel treft u deze landelijke taakvelden aan. Opgemerkt wordt hierbij dat bepaalde (onderdelen van) taakvelden voor IV3 (Informatie voor derden) onder programma Bestuur en organisatie vallen, maar op grond van het BBV voor de begroting onder de algemene dekkingsmiddelen, overhead, vpb of onvoorzien vallen, zoals de ozb en de algemene uitkering. Ook de mutaties van reserves en voorzieningen vallen bij IV3 onder één taakveld, terwijl deze voor de begroting op grond van het BBV per programma (kunnen) zijn vermeld.

Bedragen x € 1.000

TV	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
0.	Bestuur en ondersteuning			
0.1	Bestuur	1.292	0	1.292
0.2	Burgerzaken	564	154	410
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	152	0	152
0.4	Overhead	5.264	0	5.264
0.5	Treasury	0	470	-470
0.61	Ozb woningen	15	2.337	-2.322
0.62	Ozb niet-woningen	15	452	-437
0.63	Parkeerbelasting	0	0	0
0.64	Belastingen overig	117	47	70
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	16.798	-16.798
0.8	Overige baten en lasten	84	0	84
0.9	Vennootschapsbelasting (Vpb)	0	0	0
0.10	Mutaties reserves	0	187	-187
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0
Totaal Bestuur en ondersteuning		7.503	20.445	-12.942
1.	Veiligheid			
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	722	77	645
1.2	Openbare orde en veiligheid	457	6	451
Totaal Veiligheid		1.179	83	1.096
2.	Verkeer, vervoer en waterstaat			
2.1	Verkeer en vervoer	1.076	32	1.044
2.2	Parkeren	0	0	0
2.3	Recreatieve havens	0	2	-2
2.4	Economische havens en waterwegen	0	0	0
2.5	Openbaar vervoer	5	0	5
Totaal Verkeer, vervoer en waterstaat		1.081	34	1.047
3.	Economie			

TV	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
3.1	Economische ontwikkeling	19	0	19
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	33	78	-45
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0
3.4	Economische promotie	91	234	-143
Totaal Economie		143	312	-169
4. Onderwijs				
4.1	Openbaar basisonderwijs	0	0	0
4.2	Onderwijshuisvesting	134	0	134
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	273	1	272
Totaal Onderwijs		407	1	406
5. Sport, cultuur en recreatie				
5.1	Sportbeleid en activering	90	0	90
5.2	Sportaccommodaties	197	14	183
5.3	Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	68	0	68
5.4	Musea	0	0	0
5.5	Cultureel erfgoed	84	0	84
5.6	Media	147	0	147
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	864	2	862
Totaal Sport, cultuur en recreatie		1.450	16	1.434
6. Sociaal domein				
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	2.493	2.100	393
6.21	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Wmo	104	0	104
6.22	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	367	0	367
6.23	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	30	0	30
6.3	Inkomensregelingen	2.933	1.831	1.103
6.4	WSW en beschut werk	815	0	815
6.5	Arbeidsparticipatie	411	0	411
6.60	Hulpmiddelen en diensten (Wmo)	346	16	330
6.711	Huishoudelijke hulp (Wmo)	825	54	771
6.712	Begeleiding (Wmo)	591	0	591
6.713	Dagbesteding (Wmo)	221	0	221
6.714	Overige maatwerkarrangementen (Wmo)	6	0	6
6.751	Jeugdhulp ambulant lokaal	67	0	67
6.752	Jeugdhulp ambulant regionaal	1.382	0	1.382
6.753	Jeugdhulp ambulant landelijk	15	0	15
6.761	Jeugdhulp met verblijf lokaal	0	0	0
6.762	Jeugdhulp met verblijf regionaal	626	0	626
6.763	Jeugdhulp met verblijf landelijk	0	0	0

TV	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
6.791	PGB Wmo	192	0	192
6.792	PGB Jeugd	110	0	110
6.811	Beschermd wonen (Wmo)	12	58	-46
6.812	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (Wmo)	9	0	9
6.821	Jeugdbescherming	215	0	215
6.822	Jeugdreclassering	32	0	32
6.91	Coördinatie en beleid (Wmo)	78	0	78
6.92	Coördinatie en beleid (Jeugd)	210	0	210
Totaal Sociaal domein		12.089	4.059	8.030
7. Volksgezondheid en milieu				
7.1	Volksgezondheid	501	0	501
7.2	Riolering	776	776	0
7.3	Afval	1.247	1.247	0
7.4	Milieubeheer	574	0	574
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	10	0	10
Totaal Volksgezondheid en milieu		3.108	2.023	1.085
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing				
8.1	Ruimte en leefomgeving	541	45	496
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)	0	0	0
8.3	Wonen en bouwen	455	937	-482
Totaal Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing		996	982	14
Totaal-generaal		27.955	27.955	0

Relatie taakvelden met programma's

In bijlage 4 vindt u de relatie tussen de wettelijke taakvelden en de programma's zoals vermeld in deze Programmabegroting 2027.

6 Vaststellingsbesluit

6.1 Vaststellingsbesluit

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Mook en Middelaar in zijn openbare raadsvergadering van 12 november 2026.

De raad voornoemd,

De griffier,

W. Huberts

De voorzitter,

I.M. van Dijk

7 Bijlagen

Bijlage 1 Beleidsindicatoren

Onderstaande wettelijk verplichte beleidsindicatoren zijn vermeld op grond van de 'Regeling beleidsindicatoren gemeenten'. De waarden zijn vermeld zoals aangegeven door de wettelijke bronhouders. Naast de meest recente waarde is het verloop van de afgelopen tien jaar weergegeven: 2016 t/m 2025 (omdat 2025 vaak het laatste jaar is waarin de beleidsindicatoren bekend zijn). Voor de woz-waarde en de woonlasten loopt de periode t/m 2026 en van de beleidsindicatoren waarvan de bron de eigen begroting is, loopt de periode t/m 2027.

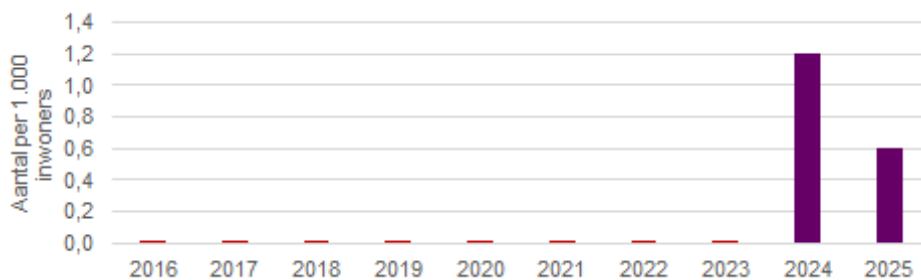
Als waarden 0 zijn, is dit aangegeven met een rood streepje op de 0-lijn. Als waarden ontbreken, omdat die door de bronhouder niet zijn aangeleverd, dan is er geen balk zichtbaar boven het desbetreffende jaartal.

Programma Sociale leefomgeving

1 Misdrijven - Winkeldiefstallen

Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.

Meeste recente waarde (2025): 0,6.

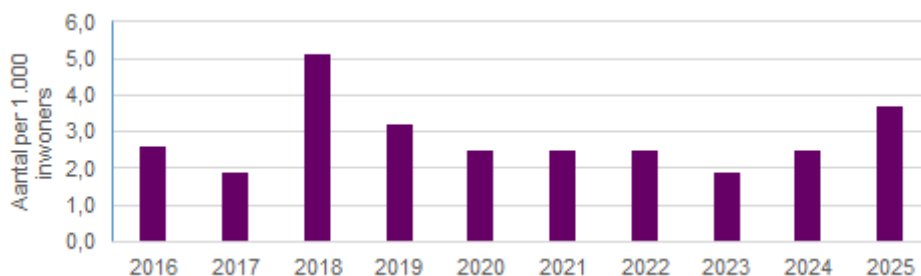
Bron: CBS Geregistreerde diefstallen

2 Misdrijven - Geweldd misdrijven

Het aantal geweldd misdrijven per 1.000 inwoners.

Voorbeelden van geweldd misdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling enzovoorts).

Meest recente waarde (2025): 3,7.

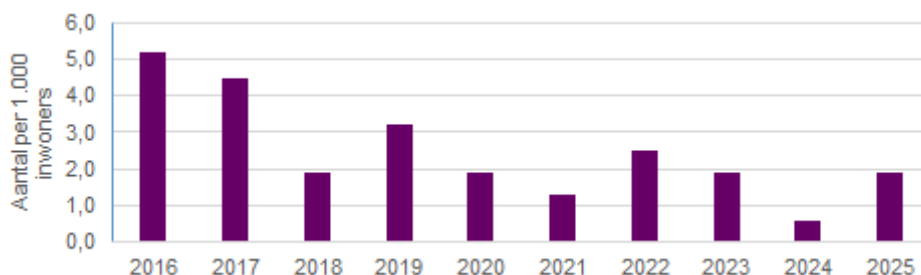

Bron: CBS Geregistreerde Criminaliteit

3 Misdrijven - Diefstallen uit woning

Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.

Meest recente waarde (2025): 1,9.

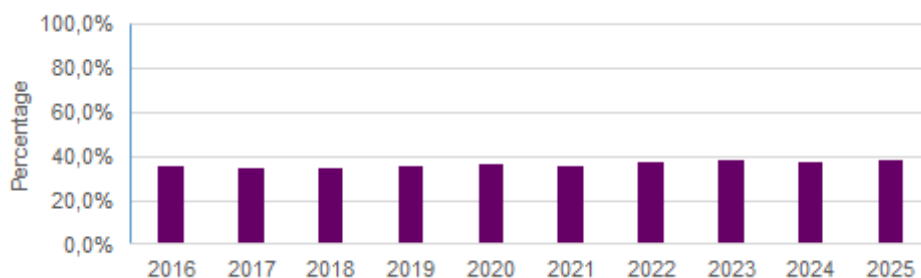

Bron: CBS Geregistreerde diefstallen

4 Functiemenging

De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0% (alleen wonen) en 100% (alleen werken). Bij een waarde van 50% zijn er evenveel woningen als banen.

Meest recente waarde (2025): 38,3%.

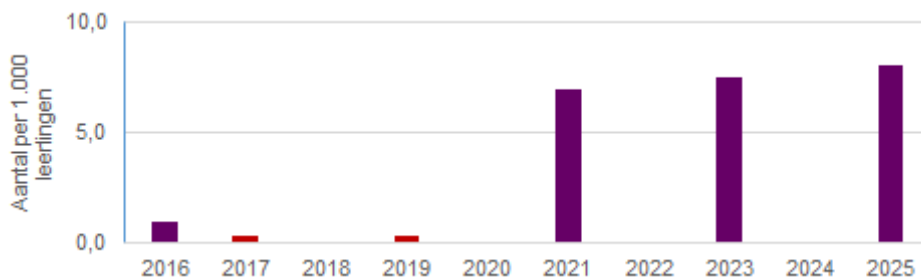

Bron: CBS BAG/LISA (Bewerking ABF Research)

5 Absoluut verzuim

Het aantal leer- of kwalificatieplichtige jongeren (per 1.000 leerlingen) dat absoluut verzuimer is (geweest) gedurende het schooljaar: de jongere is niet ingeschreven bij een onderwijsinstelling en beschikt niet over een vrijstelling. De periodeaanduiding '2024' staat voor schooljaar 2023/2024.

Meeste recent waarde (2025): 8,1.

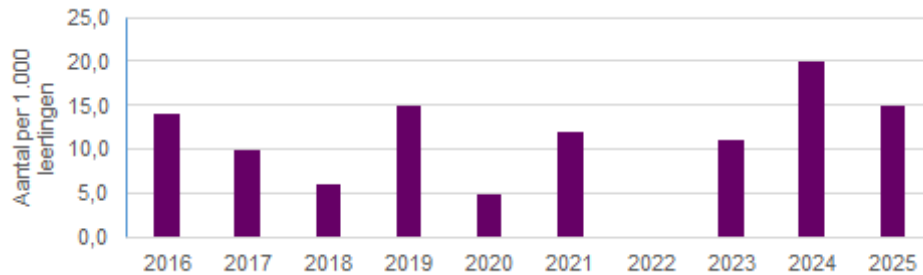

Bron: DUO / Ingrado

6 Relatief verzuim

Het aantal leer- of kwalificatieplichtige jongeren (per 1.000 leerlingen) waarbij sprake is van meer dan 16 uur ongeoorloofd verzuim gedurende vier opeenvolgende lesweken. De periodeaanduiding '2024' staat voor schooljaar 2023/2024.

Meest recente waarde (2025): 15.

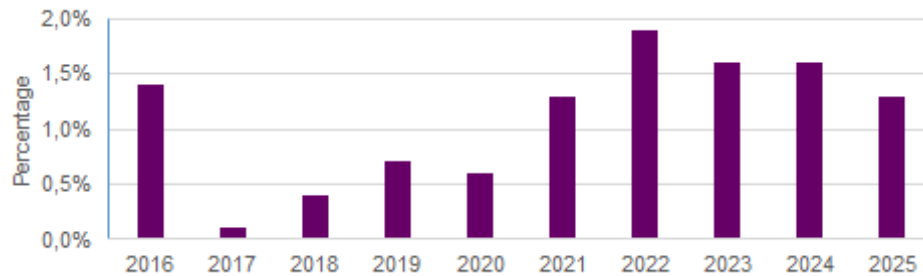

Bron: DUO / Ingrado

7 Voortijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie

Voortijdige schoolverlaters (vsv'ers) zijn jongeren van 12 tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten. Een startkwalificatie is een havo of vwo-diploma of minimaal een mbo-2 diploma. Het vsv-percentage staat voor het aantal vsv'ers als percentage van het aantal onderwijsdeelnemers die aan het begin van het schooljaar ingeschreven staan.

Meest recente waarde (2025): 1,3%.

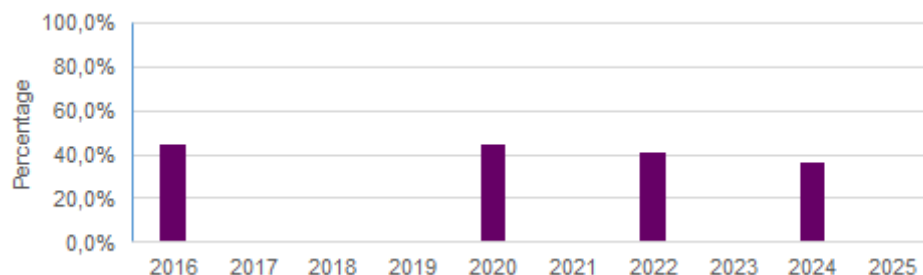

Bron: DUO / Ingrado

8 Niet-sporters

Het percentage niet-wekelijks sporters ten opzichte van de bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.

Meest recente waarde (2024): 36,6%.

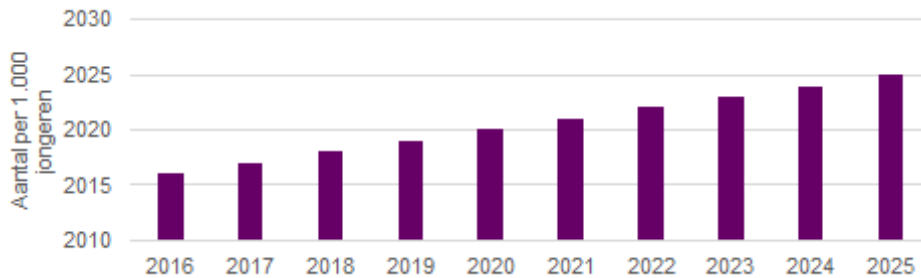
Bron: Gezondheidsmonitor volwassenen, GGD-en, CBS en RIVM

Programma Sociaal Domein

1 Verwijzingen Halt

Het aantal verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 18 jaar. Jongeren van 12 tot 18 jaar die een licht strafbaar feit plegen, worden door de politie of leerplichtambtenaren naar Bureau Halt verwezen voor een passende Halt-straf. Zij krijgen leeropdrachten en er volgen gesprekken met de jongere en de ouders. Op deze manier kunnen jongeren rechtzetten wat zij fout hebben gedaan, zonder dat zij in aanraking komen met het Openbaar Ministerie.

Meest recente waarde (2025): 9.

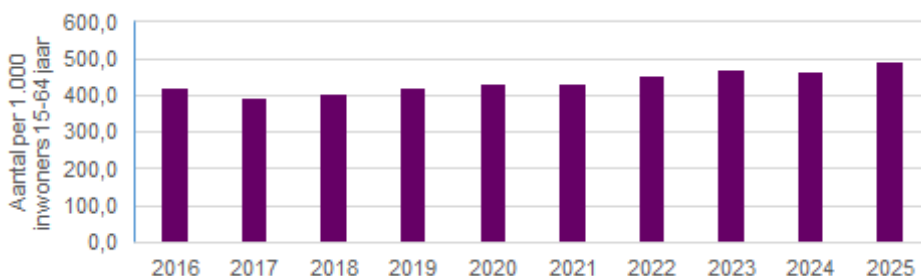

Bron: Stichting Halt

2 Banen

Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.

Meeste recente waarde (2025): 491,3.

Bron: CBS Bevolkingsstatistiek / LISA

3 Jongeren met een delict voor de rechter

Het percentage jongeren (12 t/m 21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS. (voor Mook en Middelaar te lage populatie, dus n.v.t.).

Meest recente waarde (2015): 1%.

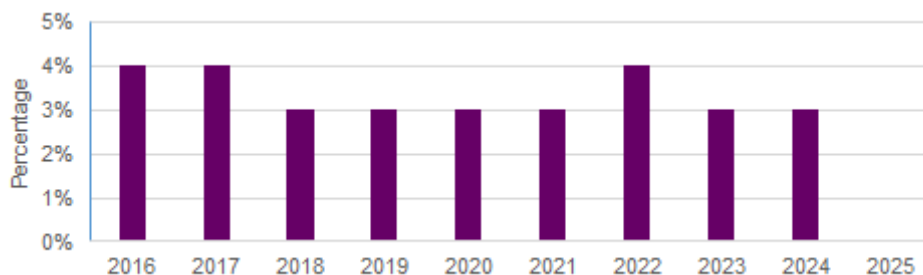

Bron: CBS - Jeugdmonitor

4 Kinderen in uitkeringsgezin

Percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen. Bijstandshuishouden is een huishouden waarvan minimaal één lid een bijstandsuitkering ontvangt. Onder bijstand wordt hier verstaan: uitkeringen aan huishoudens op grond van de Participatiewet (vanaf 2015) en het Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (Bbz). Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS

Meest recente waarde (2024): 3%.

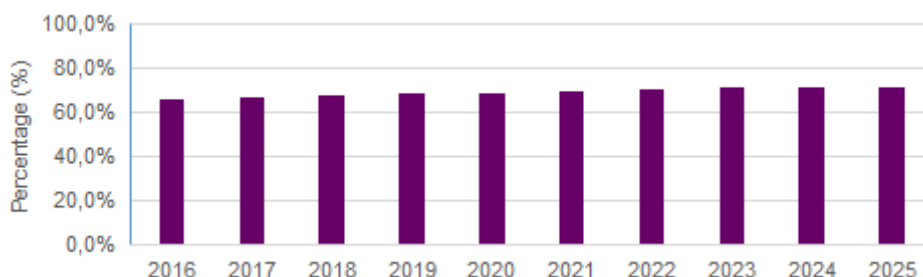

Bron: CBS - Jeugdmonitor

5 Netto arbeidsparticipatie

Het aandeel van de werkzame beroepsbevolking in de totale bevolking. Deze definitie heeft betrekking op personen die in Nederland wonen (exclusief de institutionele bevolking).

Meest recente waarde (2025): 71,3%.

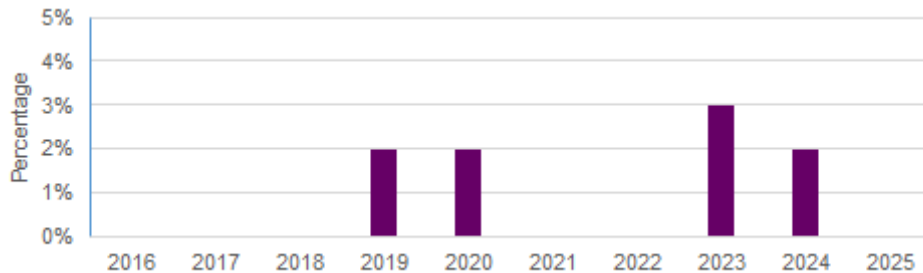

Bron: CBS - Arbeidsdeelname (gemeente)

6 Werkloze jongeren

Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV WERKbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.

Meest recente waarde (2024): 2%.

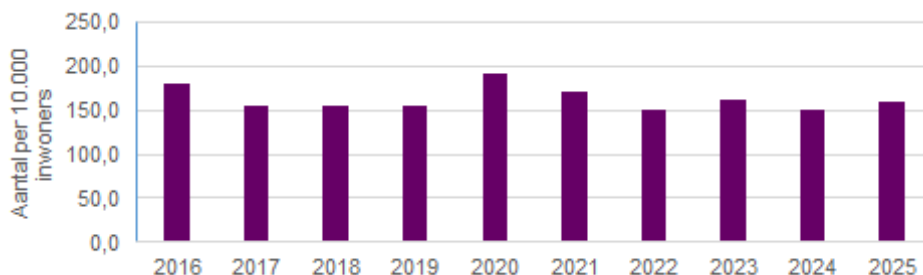

Bron: CBS - Jeugdmonitor

7 Personen met een bijstandsuitkering

Het aantal personen, per 10.000 inwoners, met een uitkering op grond van de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leefgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.

Meest recente waarde (2025): 160,4.

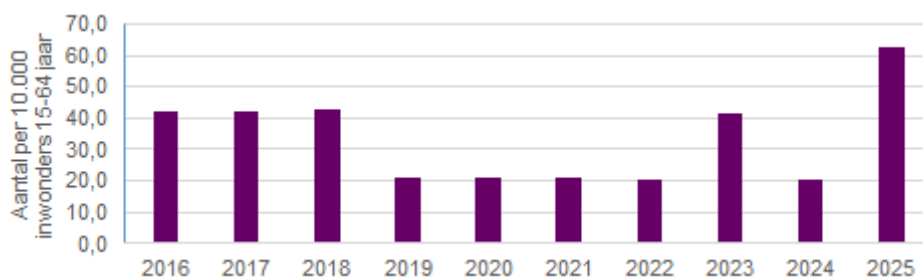

Bron: CBS - Bijstandsuitkeringen

8 Lopende re-integratievoorzieningen

Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.

Meest recente waarde (2025): 62,7.

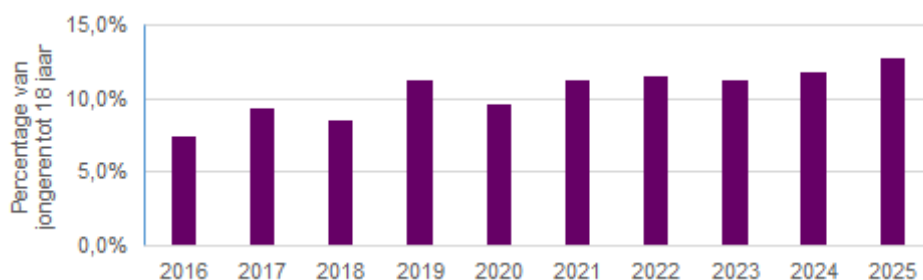

Bron: CBS - Re-integratie

9 Jongeren met jeugdhulp

Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar. Jeugdhulp is de hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014). PGB gefinancierde hulp en zorg valt hier dus buiten. Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en/of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders. Zorg in natura wordt direct vergoed aan de zorgverlener zonder tussenkomst van de zorggebruiker.

Meest recente waarde (2025): 12,7%.

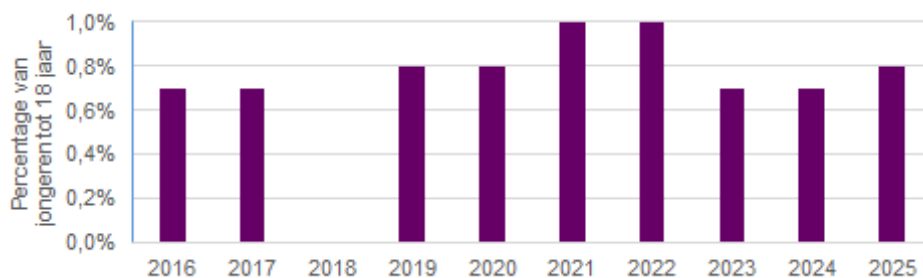

Bron: CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura

10 Jongeren met jeugdbescherming

Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdbescherming ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar. Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan onder toezicht gesteld of onder voogdij geplaatst.

Meest recente waarde (2025): 0,8%.

Bron: CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura

11 Jongeren met jeugdreclassering

Het percentage jongeren (12-23 jaar) met een jeugdreclasseringmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-23 jaar). Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie of leerplichtambtenaar in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 22 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door de kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming het vrijwillige kader worden opgestart.

Meest recente waarde: geen gegevens beschikbaar

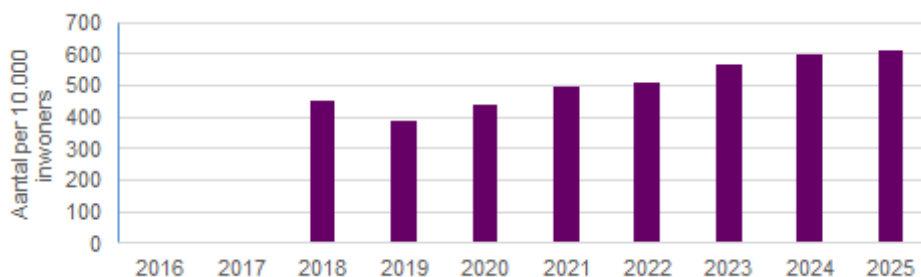

Bron: CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura

12. Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo

Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende Gemeenten.

Meest recente waarde (2025): 620.

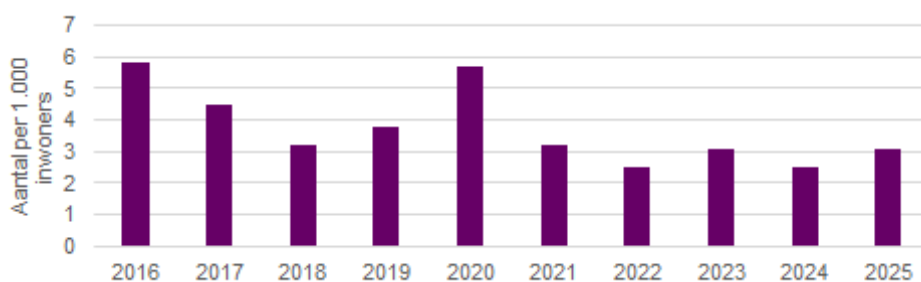
Bron: CBS - Gemeentelijke monitor sociaal domein Wmo

Programma Fysieke leefomgeving

1. Misdrijven - Vernielingen en misdrijven tegen openbare orde en gezag

Aantal vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte per 1.000 inwoners. Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag. Voorbeelden van misdrijven tegen de openbare orde en tegen het openbaar gezag zijn opruiing, huis-, computer- en lokaalvredebreuk, deelneming aan een criminele of terroristische organisatie, openlijke geweldpleging, godslastering, discriminatie en het doen van een valse aangifte. Omdat het delict mensenhandel vaak onder de dezelfde feitcode geregistreerd wordt als het delict mensensmokkel, worden deze twee delicten samengeteld en weergegeven bij de gewelds- en seksuele misdrijven.

Meest recente waarde (2025): 3,1.

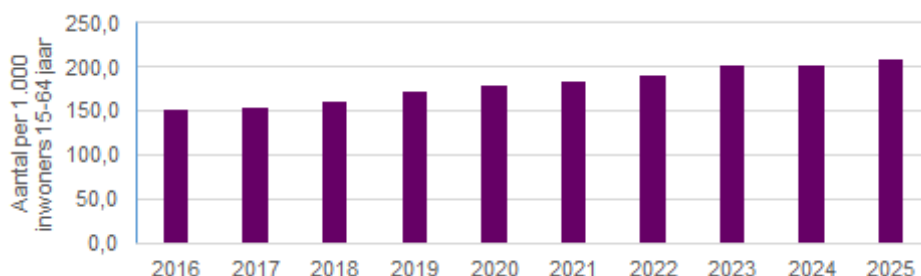

Bron: CBS - Geregistreeerde criminaliteit

2. Vestigingen (van bedrijven)

Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar.

Meest recente waarde (2025): 209,1.

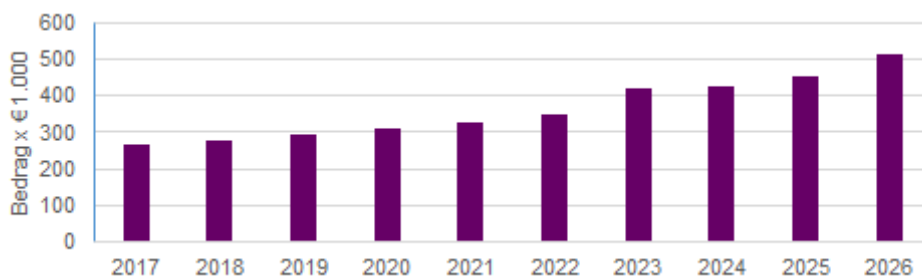

Bron: LISA

3. Gemiddelde WOZ-waarde

De gemiddelde woz-waarde van woningen x € 1.000. Alle verblijfsobjecten in de Basisadministratie Adressen en Gebouwen (BAG) met minimaal een woonfunctie en eventueel een of meer andere gebruiksfuncties worden als woning aangemerkt.

Meest recente waarde (2026): 514.

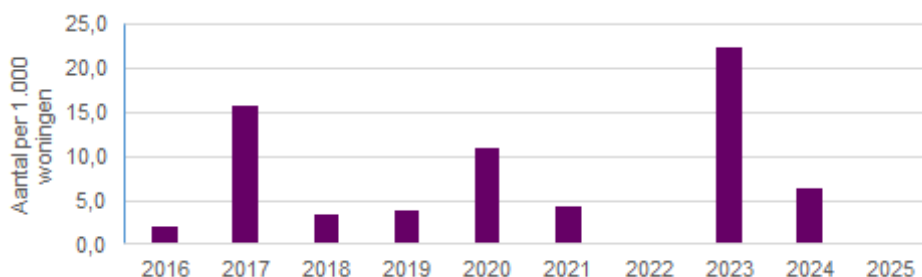

Bron: CBS - Waarde onroerende zaken

4. Nieuw gebouwde woningen

Nieuw gebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen, zoals transformaties, per 1.000 woningen. Onder een woning wordt verstaan de kleinste binnen één of meer panden gelegen en voor woondoeleinden geschikte eenheid van gebruik, ontsloten via een eigen toegang vanaf de openbare weg, een erf of een gedeelde verkeersruimte. Voorbeelden zijn vrijstaande woningen, eengezinswoningen, flat- of portiekwoningen, studentenhuizen. Alle verblijfsobjecten met minimaal een woonfunctie en eventueel een of meer andere gebruiksfuncties worden als woning aangemerkt.

Meest recente waarde (2024): 6,4.

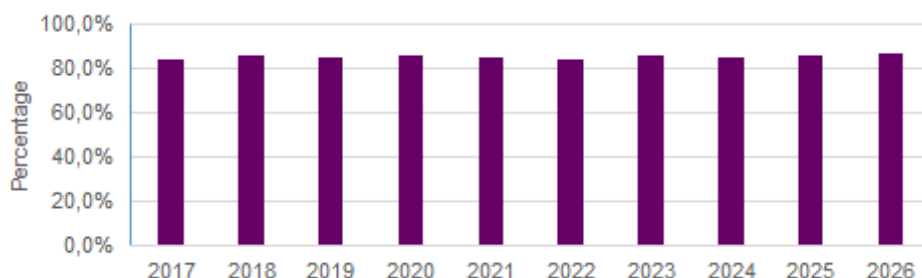

Bron: BAG (Bewerking ABF Research)

5. Demografische druk

Het aantal personen van 0 tot 20 jaar én 65 jaar en ouder per honderd personen van 20 tot 65 jaar.

Meest recente waarde (2026): 87,3%

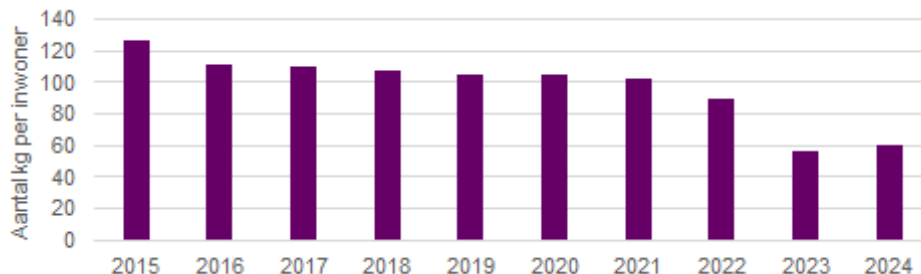

Bron: CBS - Bevolkingsstatistiek (Bewerking ABF Research)

Programma Toerisme, natuur en duurzaamheid

1. Omvang huishoudelijk restafval

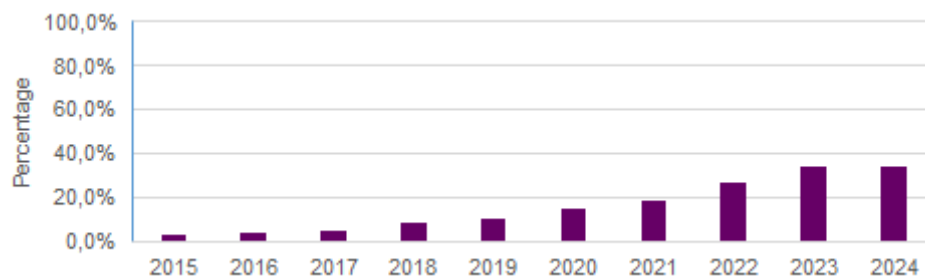
Niet-gescheiden ingezameld huishoudelijk afval in kilogrammen per inwoner.
Meeste recente waarde (2024): 60.

Bron: CBS - Huishoudelijk afval

2. Hernieuwbare elektriciteit

Percentage berekende hernieuwbare elektriciteit.
Meest recente waarde (2024): 33,8%.

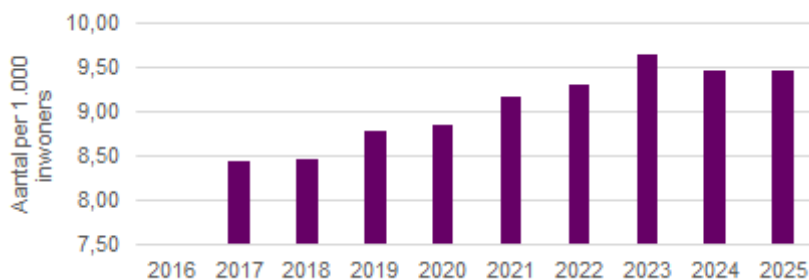

Bron: RWS (Berekening)

Programma Bestuur en organisatie

1. Formatie.

Fte per 1.000 inwoners.
Meest recente waarde (2025): 9,47.

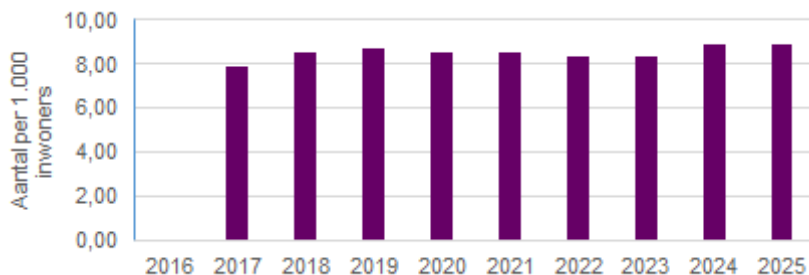

Bron: Jaarstukken

2. Bezetting

Fte per 1.000 inwoners.

Meest recente waarde (2025): 8,92.

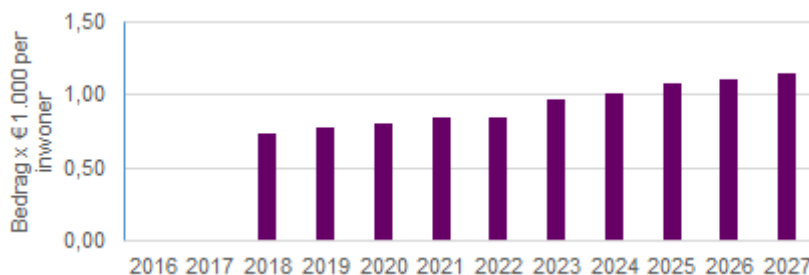

Bron: Jaarstukken

3. Apparaatskosten

Kosten x € 1.000 per inwoner

Meest recente waarde (2027): 1,15

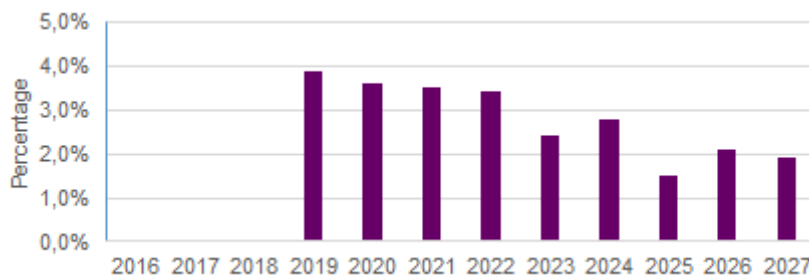

Bron: Programmabegroting

4. Externe inhuur (percentage)

Kosten als percentage van de totale loonsom.

Meest recente waarde (2027): 1,9%

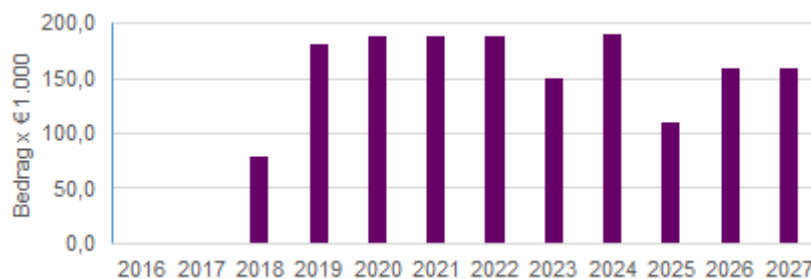

Bron: Programmabegroting

5. Externe inhuur (bedrag)

Totale kosten externe inhuur (x € 1.000)

Meest recente waarde (2027): 160.

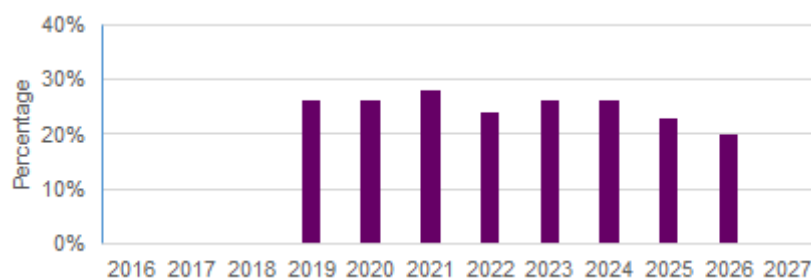

Bron: Programmabegroting

6. Overhead

Percentage lasten overhead (excl. mutaties reserves) conform taakveld 0.4 van de totale lasten.

Meest recente waarde (2027): 19%

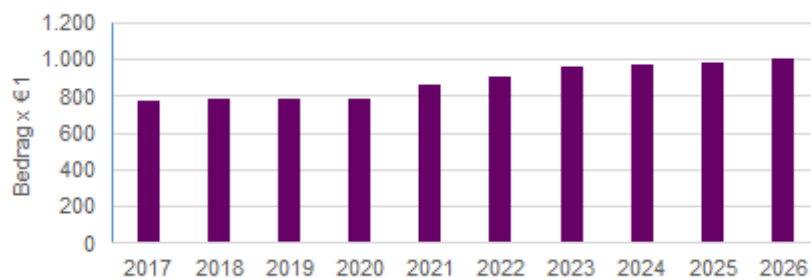

Bron: Programmabegroting

7. Gemeentelijk woonlasten eenpersoonshuishouden

Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

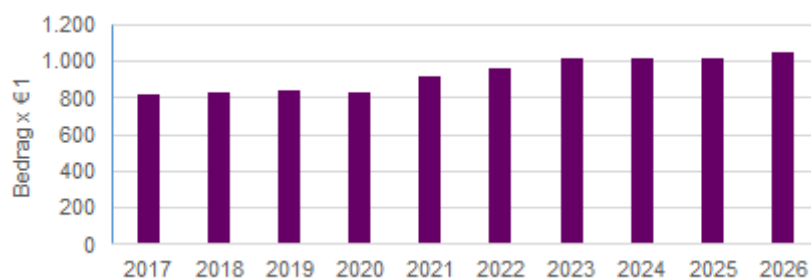
Meest recente waarde (2026): 1.010.

Bron: COELO

8 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens

Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.
Meest recente waarde (2026): 1.047.

Bron: COELO

Bijlage 2 Risico's

Dit betreft een bijlage van onderdeel '2.2 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing'.

Hieronder vindt u nadere informatie met betrekking tot de risico's zoals vermeld in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Onderstaande risico's zijn gegroepeerd conform de in september 2026 door de raad vastgesteld nota Risicomanagement. Dit betreffen: Sociaal & maatschappelijk, Fysieke leefomgeving & eigendommen, Bedrijfsvoering & organisatie, Informatievoorziening & veiligheid, Financieel & economisch en Samenwerking & juridisch. De kansklassen zijn: zeer laag 10%, laag 30%, gemiddeld 50%, hoog 70% en zeer hoog 90%.

SOCIAAL & MAATSCHAPPELIJK

1. Sociaal Domein: Overschrijding van kosten binnen het Sociaal Domein

Toelichting risico	Toelichting maatregel
Het risico bestaat dat er meer wordt uitgegeven, aangezien dit open einde regelingen zijn. De levering van zorg staat hierbij voorop waardoor het mogelijk is dat de middelen ontoereikend zullen zijn. De gemeente kan echter geen cliëntenstop afkondigen. Het risico betreft ook dat voorzieningen duur zijn en de gemeente geen grip heeft op de inzet van deze voorzieningen omdat de indicatie vaak loopt via een andere weg (huisarts, rechter enzovoort) en als laatste de duur van de inzet relatief lang kan zijn. Vooralsnog kwantificeren we het risico op 5% van de geraamde lasten van het begrotingsjaar, zijnde € 9.392k, afgerond op veelvoud van € 10k.	Als gemeente hebben we geen invloed op een stijging van aanmeldingen voor het sociale domein. Het risico kun je wel indirect beïnvloeden door in te zetten op preventie en met beleidsmatige actie probeer je dan meer grip te krijgen op de kosten om instroom en gebruik van dure voorzieningen te verminderen.

STR/INC	Soort maatregel	Kwantificering risico	Risico-inschatting	Kans%	Berekende omvang risico
INC	Accepteren	€ 470k	Hoog	70%	€ 329k

2. UPW: Uitvoering Participatiewet (vangnetregeling)

Toelichting risico	Toelichting maatregel
Om in aanmerking te komen voor de vangnetregeling moet aan enkele voorwaarden worden voldaan. Onder andere moet het tekort en het gecumuleerde tekort over de voorgaande drie jaren (inclusief het jaar van de definitieve beschikking), meer bedragen dan 7,5%. De eerste 7,5% is dus sowieso voor eigen rekening. Bij een budget van gemiddeld € 2,0 miljoen, bedraagt het eigen risico € 150k	Uitgangspunt is 100% kosten ter hoogte van de ontvangen bijdragen van het Rijk. Het eigen risico onder de vangnetuitkering wordt geaccepteerd als risico. Jaarlijks wordt de stand van zaken met betrekking tot het eigen risico dan wel de mogelijke aanvraag voor de vangnetuitkering, voorgelegd aan de raad.

STR/INC	Soort maatregel	Kwantificering risico	Risico-inschatting	Kans%	Berekende omvang risico
INC	Accepteren	€ 150k	Midden	50%	€ 75k

FYSIEKE LEEFOMGEVING & EIGENDOMMEN

3. Groot onderhoud: Niet voorziene kosten

Toelichting risico	Toelichting maatregel
De voorziening rationeel wegbeheer en de voorziening civieltechnische kunstwerken (bruggen) worden ingezet voor planmatig groot onderhoud in de openbare ruimte. De omvang van beide voorzieningen is relatief beperkt. Daardoor is er weinig financiële ruimte om grotere tegenvallers op te vangen. Onverwachte gebreken, extra werkzaamheden, forse inflatie of hogere uitvoeringskosten kunnen er daarom toe leiden dat aanvullende incidentele middelen nodig zijn. Het risico wordt gekwantificeerd voor één keer het bedrag van de reguliere dotatie.	De gemeente beperkt dit risico door wegen en bruggen periodiek te inspecteren en het onderhoud planmatig uit te voeren op basis van de geldende beheerplannen. De gemeente volgt de kosten, planning en ontwikkeling van beide voorzieningen. Bij een tegenvaller wordt eerst onderzocht of deze binnen de betreffende voorziening en onderhoudsplanning kan worden opgevangen.

STR/INC	Soort maatregel	Kwantificering risico	Risico-inschatting	Kans%	Berekende omvang risico
INC	Accepteren	€ 273k	Laag	30%	€ 82k

BEDRIJFSVOERING & ORGANISATIE

Geen risico's opgenomen.

INFORMATIEVOORZIENING & VEILIGHEID

4. ICT / Cybersecurity: Optreden van een ICT-veiligheidsprobleem (Cybersecurity)

Toelichting risico	Toelichting maatregel
Cyber risico's zijn een voortdurend evoluerend risico geworden voor organisaties en samenlevingen. Deze risico's vragen om actieve beheersing. Met een toename in werken op afstand, onderlinge connectiviteit van de toeleveringsketen, digitaliseringsdruk en kwetsbaarheden in de kritieke infrastructuur, worden organisaties meer blootgesteld dan ooit. Beschermende maatregelen volgen uit de BIO, het normenkader voor de Nederlandse overheden. BIO compliant is het streven. Naast bescherming moeten we ook oog hebben voor Business Continuity; veerkrachtig zijn op het moment dat de gemeente geraakt wordt door uitval van systemen. De kwantificering is gezet op vijf keer het bedrag dat we aan ICT kwijt zijn (prijsspeil 2027). Het risico is relatief laag omdat iRvN alle ICT-systemen continu monitort.	Netwerk- en technisch ICT-beheer is belegd bij iRvN. Deze partner regelt veel zaken om cyber risico's zo veel mogelijk te voorkomen dan wel eventuele gevolgen te mitigeren. Dat is maar één kant van de medaille; niet alleen blijven wij als gemeente zelf verantwoordelijk voor informatiebeveiliging (daarin zijn we opdrachtgevend), we voeren het functioneel beheer zelf uit en hebben een volledig eigen verantwoordelijkheid t.a.v. de organisatie-kant van beveiliging. Het is lastig om hier een inschatting van te maken. De (financiële) impact (kwantificering) kan heel groot zijn.

STR/INC	Soort maatregel	Kwantificering risico	Risico-inschatting	Kans%	Berekende omvang risico
	Accepteren	€ 5.804k	Zeër laag	10%	€ 580k

FINANCIEEL & ECONOMISCH

5. Prijzen: Stijgende prijzen a.g.v. geopolitieke ontwikkelingen

Toelichting risico	Toelichting maatregel
Geopolitieke ontwikkelingen kunnen leiden tot hogere prijzen voor onder andere energie, materialen en diensten. Deze prijsstijgingen kunnen gedurende het begrotingsjaar leiden tot hogere lasten dan waarmee in de begroting rekening is gehouden. Het risico wordt gekwantificeerd op 2% van de geraamde lasten van circa € 28 miljoen, zijnde € 563k.	De gemeente heeft beperkte invloed op prijsontwikkelingen als gevolg van geopolitieke ontwikkelingen. Waar mogelijk worden prijsstijgingen binnen de bestaande budgetten opgevangen. Daarnaast worden prijsontwikkelingen gevolgd en wordt hierover via de reguliere P&C-cyclus gerapporteerd.

STR/INC	Soort maatregel	Kwantificering risico	Risico-inschatting	Kans%	Berekende omvang risico
INC	Accepteren	€ 563k	Gemiddeld	50%	€ 282k

6. Sociale woningbouw: Hogere kosten als gevolg van achtervang leningen sociale woningbouw

Toelichting risico	Toelichting maatregel
Woningbouwcorporaties sluiten voor het uitvoeren van hun taak veelal leningen af waarbij de gemeente gevraagd wordt om als achtervang te dienen. Hiermee wordt bereikt dat de geldgever met een lagere rentevergoeding genoegen neemt omdat de gemeente als achtervang een zekere debiteur is. Sinds een aantal jaren is het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) in het leven geroepen, dat de functie van de gemeente overneemt en waardoor de woningbouwcorporaties met slechts één instituut te maken hebben en de zekerheid voor de gemeenten groter is. Bestaande leningen blijven tot aan het einde van de looptijd nog gewoon bij de gemeenten als achtervang-instituut. Door het WSW is de veiligheid nu nog beter geborgd.	Per 31 december 2025 (conform jaarstukken) staat er voor de sociale woningbouw een bedrag aan leningen uit van ongeveer € 15,7 miljoen. Wij kwantificeren het risico op 10% van een kwart van de omvang van de leningen. Het risico dat er daadwerkelijk een beroep gedaan wordt op de gemeente is minimaal.

STR/INC	Soort maatregel	Kwantificering risico	Risico-inschatting	Kans%	Berekende omvang risico
INC	Accepteren	€ 3.925k	Zeër laag	10%	€ 393k

7. Haven: Baggeren van haven

Toelichting risico	Toelichting maatregel
De passantenhaven kan door onder andere het gebruik van de haven en zandverplaatsingen bij extreme hoogwaterstanden dichtslippen. Indien hierdoor de bevaarbaarheid in het geding komt, kan het noodzakelijk zijn de haven uit te baggeren. De kosten hiervan worden geschat op € 125k en zijn niet in de begroting opgenomen.	Op dit moment zijn er geen bijzonderheden bekend en worden geen maatregelen voorzien.

STR/INC	Soort maatregel	Kwantificering risico	Risico-inschatting	Kans%	Berekende omvang risico
INC	Accepteren	€ 125k	Zeër laag	10%	€ 13k

SAMENWERKING & JURIDISCH

8. Verbonden Partijen: Extra kosten bij verbonden partijen

Toelichting risico	Toelichting maatregel
<i>MGR</i> Uitgangspunt is dat de MGR zelf geen weerstandsvermogen opbouwt, maar dat deelnemende gemeenten hiermee rekening houden. Voor de MGR bedraagt ons aandeel (voor 2027) € 69k. <i>Deelnemingen BV/NV</i> Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal in de vennootschappen (art. 2:81 BW), ter hoogte van € 555k.	<i>MGR</i> Het ingeschatte weerstandsvermogen van de MGR wordt 'doorgeschoven' naar de deelnemende gemeenten. <i>Deelnemingen BV/NV</i> Periodiek wordt beoordeeld of we blijven deelnemen in het aandelenkapitaal van de diverse vennootschappen. De drie grootste deelnemingen zijn BNG, Dar en Enexis.

STR/INC	Soort maatregel	Kwantificering risico	Risico-inschatting	Kans%	Berekende omvang risico
INC	Accepteren	€ 624k	Zeër laag	10%	€ 62k

9. Juridische procedures: Onvoorziene kosten als gevolg van juridische procedures

Toelichting risico	Toelichting maatregel
Proceskosten zijn kosten voor juridische bijstand en griffierechten die de gemeente moet betalen aan de wederpartij als de gemeente een rechtszaak verliest. Ze komen incidenteel voor.	Door intern de juiste procedures te doorlopen en onze besluiten goed te motiveren, wordt de kans op het verliezen van rechtszaken verminderd, maar nooit helemaal weggenomen.

STR/INC	Soort maatregel	Kwantificering risico	Risico-inschatting	Kans%	Berekende omvang risico
INC	Accepteren	€ 250k	Zeër laag	10%	€ 25k

Bijlage 3 Verbonden partijen

Dit betreft een bijlage van onderdeel '2.6 Paragraaf Verbonden partijen'.

Hieronder treft u nadere informatie aan over de verbonden partijen, zoals vermeld in de paragraaf Verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regelingen

Van een gemeenschappelijke regeling is sprake wanneer (de besturen van) twee of meer gemeenten samen een regeling treffen ter behartiging van één of meer belangen van die gemeenten. Hieronder worden de gemeenschappelijke regelingen beschreven waarin de gemeente Mook en Middelaar participeert. Voor wat betreft de vermelde geprognosticeerde omvang van het eigen en het vreemd vermogen en het resultaat wordt aansluiting gezocht bij de gegevens van de begrotingen 2025, voor zover deze beschikbaar zijn.

Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Rijk van Nijmegen te Nijmegen							
<i>Doel/openbaar belang</i>	De MGR is een samenwerkingsverband, ingesteld om de belangen van de deelnemende gemeenten te behartigen door afstemming en samenwerking binnen de regio Nijmegen. De eerste module van de MGR is gevormd door het Regionale WerkBedrijf. Per 1 januari 2016 is de module ICT toegevoegd aan de MGR onder de naam ICT-Rijk van Nijmegen (iRvN).						
<i>Betrokkenen</i>	Beuningen, Berg en Dal, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Nijmegen en Wijchen.						
<i>Financieel belang</i>	Wij verwachten in 2027 ongeveer € 1.069k uit te geven aan de MGR. Dit bedrag is als volgt onderverdeeld: <table> <tr> <td>Bestuursondersteuning</td><td>€ 7k</td></tr> <tr> <td>iRvN</td><td>€ 466k</td></tr> <tr> <td>Werkbedrijf</td><td>€ 596k</td></tr> </table>	Bestuursondersteuning	€ 7k	iRvN	€ 466k	Werkbedrijf	€ 596k
Bestuursondersteuning	€ 7k						
iRvN	€ 466k						
Werkbedrijf	€ 596k						
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het algemeen bestuur van de MGR wordt gevormd door leden van de raad of het college van B&W van de deelnemende gemeenten. Mook en Middelaar heeft zes van de 200 stemmen. Wethouders Dillerop en Mehlkop maken deel uit van het algemeen bestuur.						
<i>Ontwikkelingen</i>	De MGR kent twee uitvoeringsmodules: WerkBedrijf en ICT Rijk van Nijmegen (iRvN). Binnen WerkBedrijf verandert de doelgroep: kandidaten hebben gemiddeld een complexere en langdurigere ondersteuningsbehoefte, waardoor meer inzet nodig is op ontwikkeling en begeleiding. In 2027 wordt daarnaast extra ingezet op beschut werk en intensieve begeleiding via het plan Impuls Werkontwikkeling. De korting van € 1,2 miljoen op het participatiebudget is structureel in de begroting verwerkt. Binnen iRvN ligt de nadruk op de overgang naar een hybride ICT-infrastructuur, verdere toepassing van cloud- en SaaS-oplossingen, informatiebeveiliging en digitale weerbaarheid en de verdere ontwikkeling van Microsoft 365. De kostenontwikkeling wordt steeds moeilijker voorspelbaar door onder meer prijsstijgingen, abonnementsmodellen, beveiligingseisen en afhankelijkheid van een beperkt aantal leveranciers						
<i>Risico's</i>	Voor WerkBedrijf liggen belangrijke risico's bij de financiering van het participatiebudget en beschut werk. Bij beschut werk bestaat onzekerheid over de toekomstige rijksbekostiging, terwijl loonkosten en begeleidingskosten structureel doorlopen. Daarnaast zijn er risico's rond kostendekkende plaatsingen en stijgende loonkosten. Voor iRvN zijn uitval of hacking van ICT-voorzieningen, informatiebeveiliging en privacy belangrijke risico's. Daarnaast zorgen afhankelijkheid van leveranciers, prijsontwikkelingen en de overgang naar cloud- en SaaS-oplossingen voor financiële onzekerheid.						

Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Rijk van Nijmegen te Nijmegen		
	De MGR houdt zelf geen weerstandsvermogen aan. De risico's worden daarom betrokken bij het bepalen van de weerstandscapaciteit van de deelnemende gemeenten. Het aandeel van Mook en Middelaar in het totale netto risicoprofiel van € 2.868k bedraagt € 69k.	
	1 januari 2027	31 december 2027
Eigen vermogen	€ 700k	€ 365k
Vreemd vermogen	€ 31.787 k	€ 31.562 k
Resultaat	€ 0 k	

Gemeenschappelijke Regeling Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen		
Doel/openbaar belang	De regeling is getroffen om de positie van de Regio Arnhem-Nijmegen te versterken en een kwalitatieve groei van de regio te bewerkstelligen (met behoud van de typische balans tussen levendige verstedelijking en ontspannen leefkwaliteit) op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling (waaronder wonen, landschap, verkeer en mobiliteit) en sociaaleconomische ontwikkeling (waaronder werkgelegenheid, bedrijvigheid, recreatie, toerisme, leefbaarheid en cultuur) op de schaal van de regio, en waarbij integraliteit, innovatie, duurzaamheid en circulariteit belangrijke uitgangspunten zijn.	
Betrokkenen	De gemeenten Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar.	
Financieel belang	De gemeente Mook en Middelaar draagt in 2027 voor het Regiobureau 50% van € 2,95 per inwoner per jaar bij; Mook en Middelaar krijgt 50% korting. Voor de opgave Groene Groeiregio is € 1,04, voor de opgave Ontspannen regio € 0,91 en voor de opgave Verbonden regio is dat € 1,58 per inwoner per jaar. Totaal € 5,01 per inwoner per jaar. De totale kosten voor 2027 bedragen € 12k aan algemene bijdrage en specifieke bijdragen van € 29k. In totaliteit € 41k.	
Bestuurlijk belang	Burgemeester Van Dijk is namens de gemeente Mook en Middelaar lid van het Algemeen Bestuur. Wethouder Roozendaal is plaatsvervangend lid.	
Ontwikkelingen	De Groene Metropoolregio kent vijf opgaven: vervoer (Verbonden regio), toerisme en cultuur (Ontspannen regio), wonen (Groene Groeiregio), economie (Productieve regio) en circulariteit (Circulaire regio). In 2024 heeft de raad besloten om in de periode 2025-2028 deel te nemen aan de opgaven Groene Groeiregio, Ontspannen regio en Verbonden regio. De regionale agenda 2025-2028 vormt hiervoor het kader. In 2027 ligt het accent steeds meer op de uitvoering van de gezamenlijke ambities. De eerder getroffen besparingsmaatregelen werken door in 2027. De inwonerbijdrage voor 2027 is ten opzichte van 2026 geïndexeerd met de BRN-norm van 4,15%	
Risico's	De financiële risico's worden door de GMR als beperkt ingeschat. Voor exploitatierisico's beschikt de GMR over een algemene reserve van € 100k. Daarnaast is in de begroting 2027 een stelpost van € 100k opgenomen voor onvoorziene uitgaven. Risico's bestaan onder meer uit het wegvallen van financiering door gemeenten, provincie of andere partijen en uit de inzet van zzp'ers in relatie tot de Wet DBA (deregulering beoordeling arbeidsrelaties). Bij het wegvallen van financiering kan de flexibele inzet worden afgebouwd en kunnen projecten tijdelijk worden stilgelegd.	
	1 januari 2027	31 december 2027

Gemeenschappelijke Regeling Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen		
Eigen vermogen	€ 100k	€ 100k
Vreemd vermogen	€ 6.354k	€ 6.354k
Resultaat	€ 0 k	

Gemeenschappelijke Regeling Euregio Rijn-Waal te Kleve		
Doel/openbaar belang	De Euregio Rijn-Waal wil met haar werk bijdragen aan de eenwording van Europa. Tegelijkertijd wordt gestreefd naar een sterke economische, sociale en maatschappelijke positie van de regio middels het realiseren en stimuleren van grensoverschrijdende samenwerking in het Duits-Nederlandse grensgebied. De werkvelden zijn ruimtelijke structuur, economie, technologie en innovatie, milieu, natuur en landschap, kwalificering en arbeidsmarkt, sociaal-culturele integratie.	
Betrokkenen	De Euregio Rijn-Waal is een samenwerkingsverband met leden uit de Nederlandse provincies Gelderland, Noord-Brabant en Limburg, de Duitse stad Duisburg en de Kreisen Kleve en Wesel. De leden zijn gemeenten (waaronder de gemeente Mook en Middelaar), regionale overheden en andere publiekrechtelijke organisaties zoals de Kamer van Koophandel.	
Financieel belang	De gemeente betaalt aan jaarlijkse contributie circa € 3k.	
Bestuurlijk belang	Het hoogste orgaan van de Euregio Rijn-Waal is de Euregioraad, die verantwoordelijk is voor alle activiteiten van de Euregio Rijn-Waal. Raadslid Akkerman heeft namens de raad van Mook en Middelaar zitting in de Euregioraad. Namens het college neemt burgemeester Van Dijk deel. Plaatsvervangend lid is wethouder Mehlkop.	
Ontwikkelingen	De Euregio Rijn-Waal blijft zich richten op het stimuleren en ondersteunen van grensoverschrijdende samenwerking tussen Nederland en Duitsland. Een belangrijk instrument hiervoor is het Interreg Deutschland-Nederland-programma. Binnen dit programma worden projecten uitgevoerd op onder meer het gebied van economie en innovatie, klimaat en duurzaamheid, mobiliteit, arbeidsmarkt, onderwijs, gezondheid en maatschappelijke samenwerking. Daarnaast ondersteunt de Euregio inwoners en bedrijven bij grensoverschrijdende vraagstukken, onder meer via het GrensInfoPunt.	
Risico's	De financiële risico's voor Mook en Middelaar zijn beperkt. De Euregio Rijn-Waal wordt naast de contributies van de leden voor een belangrijk deel gefinancierd uit Europese, nationale en regionale subsidies en programmamiddelen. Hierdoor bestaat afhankelijkheid van de beschikbaarheid en voorwaarden van deze middelen. Voor Mook en Middelaar is het financiële belang met een jaarlijkse contributie van circa € 3k beperkt.	
	1 januari 2027	31 december 2027
Eigen vermogen	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
Vreemd vermogen	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
Resultaat	Geen begroting beschikbaar	

Gemeenschappelijke regeling Milieusamenwerking Afvalverwerking Regio Nijmegen (MARN) te Nijmegen		
<i>Doel/openbaar belang</i>	De GR MARN richt zich op de rollen van aandeelhouder en leverancier van afval aan ARN B.V. Hierbij staan ondersteuning en behartiging van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten ter bescherming van het milieu op de onderwerpen afval, bodem, klimaat en energie centraal.	
<i>Betrokkenen</i>	Gemeenten Berg en Dal, Beuningen, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Nijmegen en Wijchen.	
<i>Financieel belang</i>	Indien de ARN in enig jaar winst maakt, wordt door de aandeelhouders besloten op welke wijze verrekening plaatsvindt met de deelnemende gemeenten. De deelnemende gemeenten hoeven geen bijdrage te betalen aan de bedrijfsvoering van de GR MARN. Deze wordt gedekt uit de rentebaten van de lening die is verstrekt aan de ARN in 2017 voor de aankoop van de grond. Na 2036 vallen de rente- en aflossingsontvangsten uit deze lening weg, waardoor de gemeenten jaarlijks aan de exploitatie zullen moeten bijdragen.	
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het Algemeen Bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van de deelnemende gemeenten. Veelal zijn dit de wethouders die verantwoordelijk zijn voor milieu en duurzaamheid. Voor Mook en Middelaar maakt wethouder Roozendaal uit van dit bestuur. Wethouder Dillerop is plaatsvervangend lid.	
<i>Ontwikkelingen</i>	De MARN richt zich op haar rol als aandeelhouder van en leverancier van afval aan ARN B.V. De rente-inkomsten uit de aan ARN verstrekte lening nemen de komende jaren af. Om de exploitatie op langere termijn betaalbaar te houden, worden positieve resultaten toegevoegd aan de bestemmingsreserve Duurzame financiering. Na volledige aflossing van de lening in 2036 vallen de rente- en aflossingsontvangsten weg en zullen de deelnemende gemeenten jaarlijks moeten bijdragen aan de exploitatie. De bijdrage aan de Circulaire Raad en Cirkelstad loopt tot en met 2027; nog in 2026 wordt beoordeeld of deze daarna wordt voortgezet.	
<i>Risico's</i>	De financiële risico's van de MARN worden als beperkt beoordeeld. Na inzet van de eigen bestemmingsreserve Duurzame financiering resteert een risico van € 195,2k. Het aandeel van Mook en Middelaar hierin bedraagt € 4,7k. Vanaf 2027 verwacht de MARN tijdelijk onvoldoende liquide middelen om alle kortlopende betalingen te kunnen doen. Mogelijke dividenduitkeringen van ARN zijn daarbij nog niet meegerekend. Indien nodig kan de MARN hiervoor de eigen bestemmingsreserve Uitkering gemeenten inzetten. Als ook deze reserve onvoldoende is, moeten de deelnemende gemeenten naar rato van hun inwonertal bijdragen.	
	<i>1 januari 2027</i>	<i>31 december 2027</i>
<i>Eigen vermogen</i>	€ 6.843k	€ 6.282k
<i>Vreemd vermogen</i>	€ 1.518k	€ 1.389k
<i>Resultaat</i>	€ 0k	

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Limburg-Noord te Venlo (VRLN)	
<i>Doel/openbaar belang</i>	Het bevorderen van een zo optimaal mogelijke eenduidige en gelijkwaardige dienstverlening op het terrein van de veiligheid (brandweezorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing) en gezondheid (publieke gezondheidszorg) aan alle burgers in het regionale verzorgingsgebied Limburg-Noord.

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Limburg-Noord te Venlo (VRLN)		
<i>Betrokkenen</i>	Vijftien deelnemende gemeenten in de regio Limburg-Noord. Gemeente Mook en Middelaar, Gennep, Bergen, Venray, Horst aan de Maas, Venlo, Beesel, Peel en Maas, Roermond, Weert, Nederweert, Maasgouw, Roerdalen, Leudal en Echt-Susteren.	
<i>Financieel belang</i>	De gemeente levert een bijdrage per inwoner per jaar verdeeld over de volgende kostenposten: publieke gezondheid, brandweezorg en crisisbeheersing. De totale bijdrage in 2027 is geraamd op € 740k. Hiervan heeft € 103k betrekking op publieke gezondheid, € 552k op brandweezorg en € 85k op crisisbeheersing.	
<i>Bestuurlijk belang</i>	De burgemeester van Mook en Middelaar is lid van het Algemeen Bestuur en van de bestuurscommissie Veiligheid van de Veiligheidsregio Limburg-Noord. Wethouder Dillerop is lid van de bestuurscommissie gezondheid.	
<i>Ontwikkelingen</i>	In 2027 ligt de nadruk op de verdere versterking van de GGD, een toekomstbestendige brandweer en versterking van crisisbeheersing en maatschappelijke weerbaarheid. Ook wordt verder gewerkt aan strategische huisvesting en de ontwikkeling van noodsteunpunten en burgerhulpverlening.	
<i>Risico's</i>	De benodigde weerstandscapaciteit voor de belangrijkste risico's bedraagt € 2,4 miljoen. De belangrijkste risico's betreffen PFAS-verontreiniging door bluswater, uitval van de bedrijfsvoering, het wegvallen van niet-wettelijke taken en inkomsten, het voortzetten van gezondheidstaken voor Oekraïense ontheemden zonder structurele vergoeding, de verantwoording van subsidies en geopolitieke en digitale dreigingen.	
	<i>1 januari 2027</i>	<i>31 december 2027</i>
<i>Eigen vermogen</i>	€ 9.465k	€ 9.516k
<i>Vreemd vermogen</i>	€ 45.739k	€ 72.401 k
<i>Resultaat</i>	€ 0k	

Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem - Nijmegen te Arnhem (DRAN)	
<i>Doel/openbaar belang</i>	Het doel van de GR Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem - Nijmegen is: Samenwerking op het gebied van het regionale doelgroepenvervoer teneinde de kwaliteit van dienstverlening naar zowel de eigen organisaties als de inwoners te vergroten alsmede kosten te besparen en de efficiency te verhogen.
<i>Betrokkenen</i>	De GR is een samenwerkingsverband tussen de gemeenten Arnhem, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Berg en Dal, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar.
<i>Financieel belang</i>	De bijdrage van Mook en Middelaar bedraagt in 2027 € 267k. Deze bestaat uit € 114k voor vraagafhankelijk vervoer, € 135k voor routevervoer en € 18k voor overhead.
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het hoogste orgaan van de GR is het Bestuur waarvan wethouder Dillerop lid is. Het bestuur heeft tot taak de gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer door de deelnemers.
<i>Ontwikkelingen</i>	In 2027 wordt verder gewerkt aan een kwalitatief goede uitvoering van het vraagafhankelijk vervoer en routevervoer via Avan. Belangrijk aandachtspunt is de verdere overgang naar volledig emissieloos vervoer uiterlijk in 2028. Daarnaast worden vervoerscontracten gemonitord en waar nodig verlengd of opnieuw aanbesteed.
<i>Risico's</i>	Door de 'open einde'-systematiek leiden hogere vervoersvolumes direct tot hogere kosten voor gemeenten. Daarnaast kunnen nieuwe aanbestedingen, krapte op de arbeidsmarkt, energie- en brandstofprijzen en de overgang naar zero-emissievervoer leiden tot hogere

Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem - Nijmegen te Arnhem (DRAN)		
	tarieven. DRAN bouwt hiervoor geen eigen reserve op; financiële afwijkingen worden met de deelnemende gemeenten verrekend.	
	1 januari 2027	31 december 2027
Eigen vermogen	€ 0k	€ 0k
Vreemd vermogen	€ 12.000k	€ 13.000k
Resultaat	€ 0k	

Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Noord- en Midden-Limburg (ODNML)		
Doel/openbaar belang	Waarborgen van een goede kwaliteit van vergunningverlening, toezicht en handhaving.	
Betrokkenen	Vijftien Noord- en Midden-Limburgse gemeenten en de Provincie Limburg.	
Financieel belang	De deelnemers betalen een bijdrage voor de werkzaamheden van de ODNML. De verdeling is grotendeels gebaseerd op het bedrijvenbestand per deelnemer. Er vindt geen individuele nacalculatie plaats. Voor Mook en Middelaar is in 2027 € 125k geraamd.	
Bestuurlijk belang	Het bestuur van de ODNML bestaat uit de portefeuillehouders van alle deelnemende organisaties. Voor Mook en Middelaar maakt wethouder Roozendaal deel uit van dit bestuur.	
Ontwikkelingen	De ODNML is op 1 april 2026 ontstaan als opvolger van de RUD Limburg-Noord. In 2027 wordt de nieuwe organisatie verder opgebouwd en groeit deze naar ongeveer 150 medewerkers. Daarbij ligt de nadruk op het voldoen aan de landelijke robuustheids- en kwaliteitseisen, het uniformeren van werkprocessen en verdere professionalisering. Inhoudelijke aandachtspunten zijn waterkwaliteit en indirecte lozingen, zeer zorgwekkende stoffen, luchtkwaliteit en stikstof. Ook wordt ingezet op digitalisering en informatiegestuurd toezicht.	
Risico's	De financiële omvang van de risico's is geraamd op € 1.235k. De algemene reserve wordt versterkt tot € 1.000k, waardoor de weerstandratio 0,81 bedraagt. Hiermee voldoet de ODNML net aan de landelijke minimumnorm van 0,8. De belangrijkste risico's zijn onvoldoende beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel, kosten van de overgang naar de nieuwe organisatie, het niet behalen van de geraamde declarabele uren, een verouderd financieel systeem, ICT- en cyberincidenten en mogelijke bezuinigingen door deelnemers.	
	1 januari 2027	31 december 2027
Eigen vermogen	geen begroting ontvangen	geen begroting ontvangen
Vreemd vermogen	geen begroting ontvangen	geen begroting ontvangen
Resultaat	geen begroting ontvangen	

Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW)	
Doel/openbaar belang	Het optimaliseren van het maatschappelijke rendement door middel van lagere kosten en spreiden risico's bij de heffing en de invordering van de gemeentelijke belastingen.

Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW)		
<i>Betrokkenen</i>	Bijna alle Limburgse gemeenten (met uitzondering van Horst aan de Maas en Venray) : Beek, Beekdaelen, Beesel, Bergen, Brunssum, Echt-Susteren, Eijsden-Margraten, Gennep, Gulpe-Wittern, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf, Leudal, Maasgouw, Maastricht, Meerssen, Mook en Middelaar, Nederweert, Peel en Maas, Roerdalen, Roermond, Simpelveld, Sittard-Geleen, Stein, Vaals, Valkenburg aan de Geul, Venlo, Voerendaal en Weert en het Waterschap Limburg.	
<i>Financieel belang</i>	Voor 2027 is onze vaste bijdrage geraamd op €150k. Het gemeentelijk aandeel in de BsGW bedraagt ongeveer 0,6%.	
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het algemeen bestuur van BsGW bestaat uit de portefeuillehouders van de deelnemende gemeenten en waterschap. Op basis daarvan heeft de gemeente zeggenschap en de mogelijkheid om het stemrecht te gebruiken. De portefeuillehouder van Mook en Middelaar is wethouder Mehlkop.	
<i>Ontwikkelingen</i>	In 2027 werkt BsGW verder aan de taakstellende kostenreductie uit het OOP, digitalisering en procesoptimalisatie. Daarnaast ligt de nadruk op informatiebeveiliging en de implementatie van NIS2 en BIO2. De verhuizing naar een nieuw kantoorpand leidt tot lagere huisvestingskosten	
<i>Risico's</i>	De financiële omvang van de risico's is geraamd op € 1.235k. De algemene reserve wordt versterkt tot € 1.000k, waardoor de weerstandratio 0,81 bedraagt. Hiermee voldoet de ODNML net aan de landelijke minimumnorm van 0,8. De belangrijkste risico's zijn onvoldoende beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel, kosten van de overgang naar de nieuwe organisatie, het niet behalen van de geraamde declarabele uren, een verouderd financieel systeem, ICT- en cyberincidenten en mogelijke bezuinigingen door deelnemers.	
	<i>1 januari 2027</i>	<i>31 december 2027</i>
<i>Eigen vermogen</i>	€ 2.427k	€ 2.784k
<i>Vreemd vermogen</i>	€ 6.080k	€ 5.792
<i>Resultaat</i>	€ 0k	

Gemeenschappelijke regeling Regio Noord Limburg	
<i>Doel/openbaar belang</i>	Het versterken van de brede welvaart in Noord-Limburg door regionale samenwerking op het gebied van wonen, werken en samenleven. De regio voert de Regiovisie uit, coördineert regionale opgaven en beheert onder meer de Regio Deal en regionale stimuleringsfondsen.
<i>Betrokkenen</i>	De gemeenten Beesel, Bergen, Gennep, Horst aan de Maas, Mook en Middelaar, Peel en Maas, Venlo en Venray.
<i>Financieel belang</i>	De bijdrage van Mook en Middelaar bedraagt in 2027 €38k, bestaande uit: Algemene bijdrage: €22k, Regio Deal II: € 5k en uitvoeringsprogramma: € 12k Mook en Middelaar betaalt 50% van de reguliere inwonersbijdrage en neemt niet deel aan het Innovatiefonds en de bijdrage aan Crossroads.
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het algemeen bestuur bestaat uit een aangewezen collegelid van iedere deelnemende gemeente. Mook en Middelaar wordt vertegenwoordigd door burgemeester Van Dijk.
<i>Ontwikkelingen</i>	De samenwerking is per 1 januari 2026 omgevormd tot een gemeenschappelijke regeling. In 2027 wordt de nieuwe organisatie verder ingericht en wordt uitvoering gegeven aan de regionale opgaven op het gebied van wonen, werken en samenleven. Ook neemt de regio de kassiers- en penvoerdersrol voor Regio Deal Noord-Limburg II over. Het uitvoeringsprogramma 2027-2030 wordt nog verder uitgewerkt.
<i>Risico's</i>	Omdat dit de eerste begroting van de nieuwe gemeenschappelijke regeling is, zijn de paragraaf weerstandsvermogen en de financiële positie nog niet volledig uitgewerkt. De

Gemeenschappelijke regeling Regio Noord Limburg		
	financiële risico's zijn daarom niet gekwantificeerd en de toereikendheid van het weerstandsvermogen kan nog niet worden beoordeeld.	
	1 januari 2027	31 december 2027
Eigen vermogen	€ 1.146k	€ 1.146k
Vreemd vermogen	geen balans aanwezig	geen balans aanwezig
Resultaat	€ 0k	

Gemeenschappelijke regeling Instituut Bijzonder Onderzoek (IBO) te Wijchen		
Doel/openbaar belang	Het tegengaan van misbruik en oneigenlijk gebruik binnen de sociale zekerheidswetgeving en de zorg. IBO voert bijzondere controles en onderzoeken uit en adviseert de deelnemende gemeenten over de rechtmatigheid.	
Betrokkenen	De gemeenten: Berg en Dal, Beuningen, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, en Wijchen.	
Financieel belang	De totale kosten worden over de deelnemende gemeenten verdeeld, waarbij 50% van de totale lasten versleuteld wordt op basis van het inwoneraantal en 50% van de totale lasten op basis van het aantal afgedane opdrachten. De bijdrage voor 2027 bedraagt op basis van het inwoneraantal € 19k en op basis van de afgedane opdrachten (drie) € 26k. De totale bijdrage bedraagt € 45k.	
Bestuurlijk belang	Wijchen is centrumgemeente en voert de regeling uit. Iedere deelnemende gemeente wijst een collegelid aan voor de Commissie van Advies. Namens Mook en Middelaar is wethouder Mehlkop lid. De commissie adviseert het college van Wijchen over onder meer de begroting en de uitvoering van de regeling.	
Ontwikkelingen	In 2027 ligt de nadruk op toezicht en handhaving binnen de Participatiewet en op de verdere aanpak van zorgfraude binnen Wmo en Jeugdwet. Mook en Middelaar is sinds 1 januari 2026 formeel deelnemer. Daarnaast worden leaseauto's ingezet om de veiligheid van de sociaal rechercheurs te verbeteren.	
Risico's	IBO heeft geen eigen weerstandscapaciteit en vormt geen reserves. Een eventueel nadelig resultaat komt voor rekening van de deelnemende gemeenten. Het aandeel van Mook en Middelaar is afhankelijk van het inwonertal en het werkelijke aantal uitgevoerde onderzoeken. In de begroting zijn de financiële risico's niet afzonderlijk gekwantificeerd.	
	1 januari 2027	31 december 2027
Eigen vermogen	Geen balans in B2027	Geen balans in B2027
Vreemd vermogen	Geen balans in B2027	Geen balans in B2027
Resultaat	€ 0	

Vennootschappen en coöperaties

Vanuit het oogpunt van het behartigen van het publieke belang is de gemeente Mook en Middelaar geheel of gedeeltelijk in het bezit van de aandelen van een aantal vennootschappen. In deze paragraaf wordt ingegaan op de belangrijkste vennootschappen van de gemeente Mook en Middelaar.

BNG Bank N.V. te 's-Gravenhage		
Doel	De BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.	
Betrokkenen	De bank is een naamloze structuurvennootschap. De aandeelhouders zijn uitsluitend overheden. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap.	
Financieel belang	Het maatschappelijk aandelenkapitaal bestaat uit 100 miljoen aandelen van € 2,50 nominaal, waarvan 55.690.720 aandelen zijn geplaatst en volgestort. De gemeente Mook en Middelaar bezit hiervan 123.708 aandelen. BNG kan jaarlijks dividend uitkeren; de hoogte daarvan is afhankelijk van het resultaat en de besluitvorming door de algemene vergadering van aandeelhouders.	
Bestuurlijk belang	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders (1 stem per aandeel). Daarmee is ons aandeel iets meer dan 0,2%.	
Ontwikkelingen	<i>BNG voert de strategie 'Route naar Meer Meerwaarde' uit. De bank richt zich op betaalbare financiering van publieke investeringen, waaronder woningbouw, energie, zorg, onderwijs en infrastructuur. Daarnaast werkt BNG aan een eenvoudiger organisatie, verdere digitalisering en modernisering van de IT. In 2026 is een groene lening voor woningcorporaties geïntroduceerd.</i>	
Risico's	De resultaten van BNG kunnen fluctueren door renteontwikkelingen, veranderingen in de marktwaarde van financiële instrumenten, kredietrisico's en geopolitieke en economische onzekerheden. Daarnaast zijn cybersecurity, nieuwe wet- en regelgeving en de modernisering van de IT belangrijke operationele aandachtspunten. Medio 2026 lagen de kapitaal- en liquiditeitsratio's ruim boven de wettelijke vereisten. Het resultaat en dividend over 2027 kunnen nog niet worden geraamd.	
	<i>1 januari 2027</i>	<i>31 december 2027</i>
Eigen vermogen	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
Vreemd vermogen	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
Resultaat	Geen begroting beschikbaar*)	

*) Gezien de onvoorspelbare bewegingen op de financiële markten acht de BNG Bank het niet verantwoord een uitspraak te doen over de verwachte nettowinsten.

N.V. Waterleiding Maatschappij Limburg (WML) te Maastricht		
Doel	De vennootschap heeft ten doel in de Provincie Limburg te voorzien in de behoefte aan leidingwater, voor drinkwater en andere doeleinden en daarmee samenhangende diensten. De vennootschap tracht het doel te bereiken door het winnen, het zuiveren, het opslaan, het inkopen, het transporteren, het distribueren en het leveren van water, alsmede het verrichten van diensten op genoemde terreinen.	
Betrokkenen	De aandelen zijn verdeeld over de Provincie Limburg en de Limburgse gemeenten. Bij de gemeenten is gekeken naar inwonersaantal voor de verdeling van de aandelen. Iedere gemeente heeft minimaal één aandeel in eigendom.	
Financieel belang	De gemeente Mook en Middelaar bezit momenteel 3 aandelen van de 500 aandelen à € 4.538 per stuk. Het beleid van WML is om eventuele winst bij voorkeur aan te wenden tot versterking van het bedrijf en verwezenlijking van het doel van de vennootschap. Er wordt (dus) doorgaans geen dividend uitgekeerd.	
Bestuurlijk belang	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders (1 stem per aandeel). Daarmee is ons aandeel 0,6%.	
Ontwikkelingen	De vraag naar drinkwater neemt toe door bevolkingsgroei, woningbouw, economische ontwikkelingen en klimaatverandering. Tegelijkertijd staan de beschikbare grond- en oppervlaktewaterbronnen onder druk door vervuiling en droogte. WML investeert daarom in	

N.V. Waterleiding Maatschappij Limburg (WML) te Maastricht		
	nieuwe winlocaties, betere bescherming en zuivering van bronnen en uitbreiding en vervanging van het leidingnet. Samen met de Provincie Limburg werkt WML binnen het Programma Limburgs Drinkwater aan voldoende drinkwater tot 2050.	
<i>Risico's</i>	Het belangrijkste risico is dat op termijn onvoldoende water van geschikte kwaliteit beschikbaar is om aan de stijgende drinkwatervraag te voldoen. Andere risico's zijn onvoldoende financiële ruimte voor de noodzakelijke investeringen, strengere normen voor onder meer PFAS, krapte aan gekwalificeerd personeel en verstoring van de bedrijfsvoering door fysieke of digitale beveiligingsincidenten.	
	<i>1 januari 2027</i>	<i>31 december 2027</i>
<i>Eigen vermogen</i>	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
<i>Vreemd vermogen</i>	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
<i>Resultaat</i>	Geen begroting beschikbaar	

Enexis Holding N.V. te 's-Hertogenbosch	
<i>Doel</i>	Enexis beheert het energienetwerk voor elektriciteit en aardgas in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland voor de aansluiting van ongeveer 2,3 miljoen (huishoudens, bedrijven en overheden) voor gas en 3 miljoen klanten voor elektriciteit. De netbeheerderstaak is een publiek belang, wettelijk geregeld met onder andere toezicht vanuit de Autoriteit Consument en Markt.
<i>Betrokkenen</i>	Enexis Holding is een naamloze vennootschap volgens Nederlands recht. De aandelen van Enexis Holding N.V. zijn in handen van Nederlandse provincies en gemeenten in de gebieden waar zij actief zijn.
<i>Financieel belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar bezit 128.250 van de 149.682.196 aandelen à € 1 per stuk. Vanaf het boekjaar 2014 bedraagt het dividend maximaal 50% van de nettowinst, waarbij een minimumniveau van jaarlijks EUR 100 miljoen wordt nagestreefd. Dit percentage zal verlaagd worden als deze uitkering ertoe leidt dat het bedrijf binnen vijf jaar haar A rating profiel kan verliezen. De dividenduitkering op onze aandelen (over 2026) vindt plaats in 2027.
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders (1 stem per aandeel). Daarmee is ons aandeel 0,0857%. Onze gemeente heeft zich aangesloten bij de VEGAL, de vereniging van aandeelhouders Limburg. Deze vereniging vertegenwoordigt de Limburgse gemeenten bij alle zaken die Enexis en de aandeelhouders aangaan.
<i>Ontwikkelingen</i>	Enexis investeert fors in uitbreiding en verzwaring van het elektriciteitsnet. In de eerste helft van 2026 lagen de investeringen 22% hoger dan in dezelfde periode van 2025 en werd 1.150 MVA extra transportcapaciteit gerealiseerd. Uitbreiding alleen is niet voldoende om de netcongestie op te lossen. Daarom zet Enexis ook in op flexibel energiegebruik, flexcontracten en netbewust bouwen. Ondanks deze maatregelen blijft de wachtlijst voor nieuwe of zwaardere aansluitingen groeien. Het nieuwe prioriteringskader van de ACM bepaalt welke aanvragen bij schaarse netcapaciteit voorrang krijgen.
<i>Risico's</i>	Het belangrijkste risico is dat de uitbreiding van het elektriciteitsnet achterblijft bij de groeiende vraag. Hierdoor kunnen aansluitingen van woningen, bedrijven en maatschappelijke voorzieningen vertraging oplopen. Daarnaast kunnen een tekort aan technisch personeel, beperkte beschikbaarheid van materialen, lange vergunningprocedures en onvoldoende ruimte voor energie-infrastructuur de uitvoering vertragen. Andere risico's zijn arbeidsongevallen, cyberaanvallen en fysieke verstoringen van het energienet. De omvangrijke investeringen leiden bovendien tot een hogere

Enexis Holding N.V. te 's-Hertogenbosch		
	financieringsbehoefte en schuldpositie. Dit kan op termijn gevolgen hebben voor de financiële ratio's en het uit te keren dividend.	
	<i>1 januari 2027</i>	<i>31 december 2027</i>
<i>Eigen vermogen</i>	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
<i>Vreemd vermogen</i>	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
<i>Resultaat</i>	Geen begroting beschikbaar	

Inkoopcentrum Zuid (v.h. Stichting Regionaal Inkoopbureau Noord- en Midden-Limburg) te Echt		
<i>Doel</i>	Inkoopcentrum Zuid ondersteunt gemeenten en andere publieke organisaties bij inkoop, aanbestedingen en contractmanagement. Door samenwerking, kennisdeling en gezamenlijke inkoop worden deskundigheid en schaalvoordelen benut.	
<i>Betrokkenen</i>	BsGW, Beesel, Bergen, Brunssum, Echt-Susteren, Gennep, Horst aan de Maas, ICT-NML, Leudal, Maasgouw, Mook en Middelaar, Nederweert, Peel en Maas, Roerdalen, Roermond, Samenwerking MER, Venlo, Venray, VRLN, Weert en WML.	
<i>Financieel belang</i>	De geraamde lidmaatschapsbijdrage voor 2027 bedraagt € 8k. Aanvullende dienstverlening wordt afzonderlijk in rekening gebracht.	
<i>Bestuurlijk belang</i>	Iedere deelnemer wijst een vertegenwoordiger aan voor de Algemene Ledenvergadering. Mook en Middelaar wordt vertegenwoordigd door wethouder Mehlkop.	
<i>Ontwikkelingen</i>	Inkoopcentrum Zuid werkt als coöperatie met een basisaanbod voor leden en aanvullende dienstverlening via dienstverleningsovereenkomsten. Het aanbod bestaat onder meer uit kennisdeling, een juridische helpdesk, collectieve inkoopcontracten en structurele of tijdelijke inzet van inkoopspecialisten.	
<i>Risico's</i>	Bij onvoldoende beschikbare inkoopcapaciteit of specialistische kennis kunnen aanbestedingen vertraging oplopen of moet duurdere externe capaciteit worden ingezet. Daarnaast kunnen de kosten toenemen wanneer meer aanvullende dienstverlening nodig is.	
	<i>1 januari 2027</i>	<i>31 december 2027</i>
<i>Eigen vermogen</i>	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
<i>Vreemd vermogen</i>	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
<i>Resultaat</i>	Geen begroting beschikbaar	

Leisurelands B.V.	
<i>Doel</i>	Het ontwikkelen, aanleggen, faciliteren, exploiteren en beheren van recreatieve producten. Leisurelands wil een actieve bijdrage leveren aan het verbeteren en verduurzamen van de leefomgeving en de optimalisering van haar maatschappelijke rendement als organisatie. De strategie van Leisurelands heeft 5 belangrijke kernwaarden: 1. Een leven lang toegankelijk recreëren voor iedereen; 2. Recreatiegebieden met een herkenbaar hoog kwaliteitsniveau;

Leisurelands B.V.		
	3. Partner en regisseur op en rondom recreatiegebieden; 4. Duurzaam in alles wat we doen; 5. Verantwoorde strategische groei.	
<i>Betrokkenen</i>	Leisurelands B.V. heeft 32 aandeelhouders. De aandeelhouders betreffen gemeenten waarin de gebieden van Leisurelands zich grotendeels bevinden.	
<i>Financieel belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar is voor 0,18% aandeelhouder van Leisurelands (1.636 van de 900.000 aandelen à € 1,- nominaal). De gemeente Mook en Middelaar verstrekt geen subsidie aan deze verbonden partij en er wordt geen dividend uitgekeerd.	
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. De gemeente Mook en Middelaar wordt vertegenwoordigd door wethouder Dillerop.	
<i>Ontwikkelingen</i>	Leisurelands blijft investeren in de kwaliteit, toegankelijkheid, duurzaamheid en biodiversiteit van de recreatiegebieden. Bij de Mookerplas wordt gewerkt aan een nieuw strandpaviljoen dat naar verwachting begin 2027 opent. De botenhelling en het parkeerterrein zijn inmiddels heringericht en er worden maatregelen uitgevoerd om landschap en biodiversiteit te versterken. Daarnaast gaat vanaf 2027 een nieuwe aandeelhoudersovereenkomst gelden.	
<i>Risico's</i>	De inkomsten van Leisurelands zijn mede afhankelijk van bezoekersaantallen, weersomstandigheden, parkeren, horeca en evenementen. Tegenvallende bezoekersaantallen en hogere beheer-, onderhouds- of investeringskosten kunnen het financiële resultaat beïnvloeden. Verder zijn zwemwaterkwaliteit, bezoekersveiligheid en natuur- en milieueisen belangrijke aandachtspunten.	
	<i>1 januari 2027</i>	<i>31 december 2027</i>
<i>Eigen vermogen</i>	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
<i>Vreemd vermogen</i>	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
<i>Resultaat</i>	Geen begroting beschikbaar	

DAR N.V. te Nijmegen	
<i>Doel</i>	Dar verzorgt voor de deelnemende gemeenten de inzameling van huishoudelijk afval en ondersteunt gemeenten bij afvalbeheer, circulariteit en het beheer van de openbare ruimte.
<i>Betrokkenen</i>	Berg en Dal, Beuningen, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe en Wijchen.
<i>Financieel belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar bezit 1.460 aandelen in het geplaatste aandelenkapitaal à € 10 nominaal per stuk. De aanschafwaarde bedroeg € 116k.
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders.
<i>Ontwikkelingen</i>	Dar richt zich op verdere afvalscheiding, hergebruik en de overgang naar een circulaire economie. Vanaf 2026 verzorgt Dar ook de huishoudelijke afvalinzameling voor Overbetuwe.
<i>Risico's</i>	Stijgende personeels-, brandstof-, materieel- en verwerkingskosten kunnen leiden tot hogere tarieven voor gemeenten. Ook personeelstekorten en strengere regels voor de fysieke belasting van afvalbeladers kunnen gevolgen hebben voor de werkwijze en kosten.

DAR N.V. te Nijmegen		
	<i>1 januari 2027</i>	<i>31 december 2027</i>
<i>Eigen vermogen</i>	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
<i>Vreemd vermogen</i>	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
<i>Resultaat</i>	Geen begroting beschikbaar	

Nazorg (Bodemzorg) Limburg B.V.		
<i>Doel</i>	Bescherming van het milieu en het voorkomen van milieuvervuiling door gesloten stortlocaties.	
<i>Betrokkenen</i>	Alle Limburgse gemeenten	
<i>Financieel belang</i>	De gemeente is voor 0,7 % aandeelhouder (190 van de 27.640 aandelen a € 0,45 nominaal).	
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente heeft als aandeelhouder stemrecht in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders en wordt vertegenwoordigd door wethouder Roozendaal.	
<i>Ontwikkelingen</i>	Bodemzorg Limburg beheert twintig voormalige stortplaatsen, waaronder De Zandberg in Mook en Middelaar. Uit metingen in 2025 blijkt dat de bodem van De Zandberg slechts gering en gelijkmatig is ingeklonken. Herstelmaatregelen zijn daarom niet nodig. Het verhoogde arseengehalte in het grondwater heeft een natuurlijke oorzaak; uit de voormalige stortplaats spoelen geen verontreinigende stoffen uit.	
<i>Risico's</i>	Bodemzorg Limburg blijft blijvend verantwoordelijk voor beheer, monitoring en eventueel herstel van de voormalige stortplaatsen. De hiervoor gevormde voorziening bedroeg eind 2025 € 29,4 miljoen en is volgens Bodemzorg voldoende. Een structureel lager beleggingsrendement, hogere inflatie of onverwachte milieumaatregelen kan ertoe leiden dat de voorziening moet worden verhoogd.	
	<i>1 januari 2027</i>	<i>31 december 2027</i>
<i>Eigen vermogen</i>	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
<i>Vreemd vermogen</i>	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
<i>Resultaat</i>	Geen begroting beschikbaar	

Stichtingen en verenigingen

Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders in Limburg binnen Essent N.V. (VEGAL)	
<i>Doel</i>	Het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de Limburgse gemeenten die voortvloeien uit het aandeelhouderschap in Enexis Holding N.V. en de uit Essent voortkomende vennootschappen.
<i>Betrokkenen</i>	Alle 31 gemeenten van Limburg. Gezamenlijk bezitten zij ca. 9,5% van de aandelen van Enexis Holding N.V.
<i>Financieel belang</i>	Lidmaatschapsbijdrage (afgerond) € 1k.

Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders in Limburg binnen Essent N.V. (VEGAL)		
<i>Bestuurlijk belang</i>	Mook en Middelaar is lid van VEGAL. Iedere aangesloten gemeente heeft stemrecht in de Algemene Ledenvergadering	
<i>Ontwikkelingen</i>	VEGAL behartigt en coördineert de belangen van de Limburgse gemeenten als aandeelhouders van Enexis. Belangrijke onderwerpen zijn de omvangrijke investeringen in het elektriciteitsnet, de financiering daarvan en het gewijzigde dividendbeleid van Enexis. Vanaf boekjaar 2025 bedraagt het dividend 50% van de nettowinst uit gewone bedrijfsvoering, met een maximum van € 100 miljoen.	
<i>Risico's</i>	De financiële risico's van VEGAL zelf zijn beperkt. Voor de leden bestaat vooral het risico dat de hoge investeringen en toenemende financieringsbehoefte van Enexis leiden tot een lager dividend of een verzoek om aanvullend kapitaal. VEGAL ondersteunt de gemeenten bij de gezamenlijke beoordeling en belangenbehartiging.	
	<i>1 januari 2027</i>	<i>31 december 2027</i>
<i>Eigen vermogen</i>	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
<i>Vreemd vermogen</i>	Geen begroting beschikbaar	Geen begroting beschikbaar
<i>Resultaat</i>	Geen begroting beschikbaar	

Overige verbonden partijen

In deze Programmabegroting zijn er geen overige verbonden partijen aanwezig.

Bijlage 4 Verdeling taakvelden over programma's

Programma Sociale leefomgeving

- 0.2 Burgerzaken;
- 1.1 Crisisbeheersing en brandweer;
- 1.2 Openbare orde en veiligheid;
- 4.1 Openbaar basisonderwijs (*n.v.t.*);
- 4.2 Onderwijshuisvesting;
- 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken;
- 5.1 Sportbeleid en activering;
- 5.6 Media;
- 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie; en
- 7.1 Volksgezondheid.

Programma Sociaal domein

- 6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Wmo;
- 6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd;
- 6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal;
- 6.3 Inkomensregelingen;
- 6.4 WSW en beschut werk;
- 6.5 Arbeidsparticipatie;
- 6.60 Hulpmiddelen en diensten (Wmo);
- 6.711 Huishoudelijke hulp (Wmo);
- 6.712 Begeleiding (Wmo);
- 6.713 Dagbesteding (Wmo);
- 6.714 Overige maatwerkarrangementen (Wmo);
- 6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal;
- 6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal;
- 6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk;
- 6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal;
- 6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal;
- 6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk;
- 6.791 PGB Wmo;
- 6.792 PGB Jeugd;
- 6.811 Beschermd wonen (Wmo);
- 6.812 Maatschappelijke en vrouwenopvang (Wmo);
- 6.821 Jeugdbescherming;
- 6.822 Jeugdreclassering;
- 6.91 Coördinatie en beleid Wmo; en
- 6.92 Coördinatie en beleid Jeugd.

Programma Fysieke leefomgeving

- 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden;
- 0.63 Parkeerbelasting (*n.v.t.*);
- 2.1 Verkeer en vervoer;
- 2.2 Parkeren;
- 2.4 Economische havens en waterwegen;
- 2.5 Openbaar vervoer;
- 3.1 Economische ontwikkeling;
- 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur;
- 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen;

- 5.2 Sportaccommodaties;
- 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie (*deel openbaar groen*);
- 7.2 Riolering;
- 7.5 Begraafplaatsen en crematoria;
- 8.1 Ruimte en leefomgeving;
- 8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen) (*n.v.t.*); en
- 8.3 Wonen en bouwen.

Programma Toerisme, natuur en duurzaamheid

- 2.3 Recreatieve havens;
- 3.4 Economische promotie;
- 5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie;
- 5.4 Musea;
- 5.5 Cultureel erfgoed;
- 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie (*deel recreatie*);
- 7.3 Afval; en
- 7.4 Milieubeheer.

Programma Bestuur en organisatie

- 0.1 Bestuur; en
- 0.8 Overige baten en lasten (*exclusief deel onvoorzien*).

Algemene dekkingsmiddelen

- 0.5 Treasury;
- 0.61 Ozb woningen;
- 0.62 Ozb niet-woningen;
- 0.64 Belastingen overig; en
- 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds.

Overhead

- 0.4 Overhead.

Vennootschapsbelasting

- 0.9 Vennootschapsbelasting.

Onvoorzien

- 0.8 Overige baten en lasten (*alleen deel onvoorzien*).

Mutaties reserves alle programma's

- 0.10 Mutaties reserves.

Mutaties in reserves worden zo veel mogelijk functioneel verdeeld over alle programma's, zodat per programma de mutaties in de reserves bekend zijn. Voor de Uitvoeringsinformatie voor derden (IV3 / wettelijke taakvelden) worden deze mutaties ondergebracht in taakveld 0.10.

Bijlage 5 Begrippenlijst

In onderstaande lijst zijn diverse (financiële) begrippen toegelicht. Niet alle begrippen komen voor in deze Programmabegroting 2027.

Begrip	Omschrijving / toelichting
Achterstallig onderhoud	Onderhoud dat niet op tijd is uitgevoerd, waardoor een onderhoudsrichtlijn is overschreden en niet (meer) wordt voldaan aan het door de raad vastgestelde kwaliteitsniveau. Achterstallig onderhoud kan leiden tot schade en/of onveilige situaties, hetgeen vaak leidt tot hogere herstelkosten.
Activa-posten	De activa maken onderdeel uit van de balans (zie aldaar) en worden, kort gezegd, gevormd door de (in geldwaarde uitgedrukte) bezittingen, zoals gebouwen, goederen, vorderingen en geldtegoeden. De activa-posten worden meestal onderverdeeld in twee categorieën: - vaste activa, zijnde activa-posten die langer dan een jaar meegaan, zoals gebouwen, machines en inventaris en; - vlottende activa, zijnde activa-posten die maximaal één jaar meegaan, zoals voorraden, vorderingen en geldtegoeden. De tegenhanger van de activa-posten zijn de passiva-posten.
Algemene reserve	Reserves kunnen worden omschreven als eigen vermogensbestanddelen (op de balans) en zijn in principe vrij om te besteden. Een algemene reserve is een reserve waaraan de raad geen specifieke bestemming heeft gegeven, zoals bij een bestemmingsreserve het geval is. Mook en Middelaar heeft twee algemene reserves: - een (min of meer geblokkeerde) algemene reserve die als ondergrens wordt aangehouden voor het afdekken van risico's, zijnde de 'Algemene reserve' en; - een volledig vrij te besteden algemene reserve, zijnde de Vrij Besteedbare Reserve (VBR).
Balans	De balans bestaat uit twee gedeelten die met elkaar in evenwicht zijn: de activa en de passiva (zie aldaar). De term 'balans' doelt op dit evenwicht. De activa worden, kort gezegd, gevormd door de bezittingen en de passiva bestaan uit het eigen vermogen en het vreemd vermogen. Als de beide delen naast elkaar gepresenteerd worden, staan de activa aan de linkerzijde (debetkant) en de passiva aan de rechterzijde (creditkant). Er is echter niets op tegen om ze onder elkaar te zetten.
Bestuurlijk belang	Betreft zeggenschap in/bij een verbonden partij. Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.
BBV	Het 'Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten' (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere de begroting van een gemeente moet voldoen.
Belastingcapaciteit	De belastingcapaciteit maakt duidelijk hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Door de manier waarop dit financiële kengetal wordt berekend, is dit cijfer in het jaarverslag altijd hetzelfde als in de begroting.
Bestemmingsreserve	Reserves kunnen worden omschreven als eigen vermogensbestanddelen (op de balans) en zijn in principe vrij om te besteden. Een bestemmingsreserve is een reserve waaraan de raad echter een specifieke bestemming heeft gegeven. De raad is bevoegd om de bestemming te wijzigen of ongedaan te maken.
Bestemmingsreserve kapitaallasten	Bestemmingsreserve voor het dekken van kapitaallasten (afschrijving en rente) van reeds gerealiseerde of nog te realiseren investeringen. De kapitaallasten van nieuwe investeringen worden zoveel mogelijk opgenomen in de begroting, zodat deze bestemmingsreserve op termijn niet meer nodig is.
Bezuinigingsmaatregelen	Lastenverlagende maatregelen om een begrotingstekort weg te werken. Een bezuiniging is iets wat al rechtstreeks op de lasten van de begroting wordt verwerkt. In de begroting zijn deze bezuinigingen op programmaniveau verwerkt.
BIO	BIO staat voor 'Baseline Informatiebeveiliging Overheid'. De BIO is het gezamenlijke normenkader voor informatiebeveiliging binnen de gehele Nederlandse overheid (gemeenten, provincies, waterschappen en het Rijk). Het doel is het creëren van een uniforme basisbeveiliging voor alle overheidslagen.
Budgetrecht	De bevoegdheid om financiële middelen beschikbaar te stellen. Door de begroting vast te stellen geeft de raad het college toestemming om geld uit te geven aan de afgesproken activiteiten.
Deelneming	Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.
Dekkingsmiddelen	Middelen die worden gegenereerd dan wel aangewend om de lasten in de begroting op te vangen.

Begrip	Omschrijving / toelichting
	Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen algemene dekkingsmiddelen en specifieke dekkingsmiddelen. Algemene dekkingsmiddelen zijn vrij te besteden (zoals uitkeringen gemeentefonds), terwijl specifieke dekkingsmiddelen gebonden zijn aan bepaalde uitgaven binnen een programma (zoals een provinciale subsidie, de afvalstoffenheffing of leges voor de aanvraag van een paspoort).
Dividend	Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders (= deelneming).
EMU-referentiewaarde	Een individuele EMU-referentiewaarde betreft geen norm, maar betreft een indicatie van het aandeel dat een provincie of gemeente in de gezamenlijke tekortnorm heeft. De Wet Hof bepaalt dat de individuele referentiewaarde voor het EMU-saldo van de individuele overheden, naast het eigen aandeel, ook het aandeel in het EMU-saldo van gemeenschappelijke regelingen betreft waar de individuele overheid deel van uitmaakt.
EMU-saldo	Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven op kasbasis van een gemeente. Dit in tegenstelling tot het begrotings- of rekeningresultaat op basis van het baten- en lastenstelsel. Het EMU-saldo wordt berekend volgens Europese voorschriften.
ENSIA	ENSIA staat voor 'Eenduidige Normatiek Single Information Audit'. ENSIA is het verantwoordingssysteem waarmee gemeenten rapporteren over de status van hun informatiebeveiliging aan de rijksoverheid. Het doel is om de administratieve lasten voor gemeenten te verlagen door audits te bundelen. Gemeenten vullen jaarlijks één vragenlijst in over meerdere wetten en systemen (zoals BRP, BAG, Woz en Suwinet). De link met BIO is dat ENSIA de normen uit de BIO gebruikt om te controleren of de beveiliging op orde is.
Financieel belang	Een bedrag dat aan een verbonden partij ter beschikking is gesteld en niet verhaald kan worden als de verbonden partij failliet zou gaan. Het kan ook het bedrag zijn waarvoor de gemeente aansprakelijk is als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.
Financiële kengetallen	Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van een gemeente. Deze zijn vermeld in de paragraaf Weerstandvermogen en risicobeheersing.
Geïnterpreteerde risico's	In kaart gebrachte kansen op gevaar of schade met financieel gevolg van substantiële omvang.
Gekwantificeerde risico's	Het totaal van de financiële gevolgen van de kansen op gevaar of schade.
Gemeenschappelijke regeling	Een samenwerkingsverband tussen overheidslichamen (zoals bijvoorbeeld gemeenten) dat op grond van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen is opgericht.
Groot onderhoud	Uitvoering van correctieve maatregelen, als gevolg van slijtage na een langere periode van gebruik, om een object in goede staat (op een vooraf bepaald kwaliteitsniveau) te houden of te brengen. Groot onderhoud dient zich in de regel aan, is daarom vaak gepland, is veelal ingrijpend van aard en betreft een groot of belangrijk deel van het object.
Incidentele baten en lasten	De aard van de begrotingspost is altijd leidend voor het al dan niet incidentele karakter ervan. Een hulpmiddel bij het bepalen van het karakter van de begrotingspost is de tijdsduur. Incidentele baten en lasten zijn posten die het begrotingssaldo incidenteel beïnvloeden. Baten en lasten die zich in drie jaar of minder voordoen, kunnen worden gekwantificeerd als incidenteel, maar kunnen ook structureel van aard zijn. Baten die zich vier jaar of langer voordoen zijn in beginsel structureel van aard.
Investerings met economisch nut	Investerings die verhandelbaar zijn (bijvoorbeeld gebouwen of vervoermiddelen) en kunnen bijdragen aan het genereren van middelen.
Investerings met maatschappelijk nut	Investerings die in principe niet verhandelbaar zijn (bijvoorbeeld wegen). Voor sommige investeringen met maatschappelijk nut worden de kosten verhaald middels een heffing (bijvoorbeeld riolering).
Klein onderhoud	Preventieve maatregelen en dagelijkse reparaties die noodzakelijk zijn om het object in goede, werkende en veilige staat te houden tegen een van te voren vastgesteld kwaliteitsniveau.
Kwaliteitsniveau van het onderhoud	Een maat (norm) voor de staat van onderhoud waarop een kapitaalgoed zich moet bevinden.
Kwijtschelding	Inwoners die gemeentelijke belastingen (lokale heffingen) niet kunnen betalen, kunnen de gemeente om kwijtschelding vragen. Het is afhankelijk van het gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid wie daarvoor wel of niet in aanmerking komt en voor welke belasting.
Lokale heffingen	Rebtributies en eigen belastingen die de gemeente ontvangt op basis van publiekrechtelijke regels, zoals onroerende zaakbelastingen, leges, rioolheffing en afvalstoffenheffing.
Materiële vaste activa	Investerings met een meerjarig economisch of maatschappelijk nut.
Onderhoud kapitaalgoederen	Het systematisch aan de hand van beheerplannen onderhouden van in de gemeente aanwezige kapitaalgoederen (zoals wegen, groen, water, gebouwen).
Opschuiven sluitend meerjarenperspectief	In de Gemeentewet is bepaald dat een meerjarenraming voor (ten minste) de drie jaren volgend op het begrotingsjaar wordt opgesteld. Als het begrotingsjaar geen structureel en reëel evenwicht laat zien, moet aannemelijk worden gemaakt dat het evenwicht uiterlijk in het derde jaar van de meerjarenraming door de gemeente tot stand kan worden gebracht. Het is daarom in beginsel voor de toezichthouder niet acceptabel als ieder jaar opnieuw een meerjarenraming

Begrip	Omschrijving / toelichting
	wordt opgesteld waarbij er uitsluitend in het derde jaar van de meerjarenraming weer evenwicht is.
Overhead	Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces (zoals algemene personeelskosten, kosten van ICT, huisvestingskosten, kosten managementteam).
Passiva-posten	De passiva maken onderdeel uit van de balans en worden, kort gezegd, gevormd door het (in geldwaarde uitgedrukte) eigen vermogen en vreemd vermogen (schulden en verplichtingen). De passiva-posten worden meestal onderverdeeld in drie categorieën: - eigen vermogen, zijnde het verschil tussen alle bezittingen (activa) en het vreemd vermogen (schulden) - vaste passiva, zijnde passiva-posten die langer dan een jaar meegaan zoals voorzieningen en langlopende opgenomen geldleningen en; - vlottende passiva, zijnde passiva-posten die maximaal één jaar meegaan, zoals schulden aan leveranciers of 'rood staan' bij een bank.
Preventief toezicht	Wanneer de begroting niet aan de wettelijke criteria voor structureel en reëel evenwicht voldoet, is er sprake van preventief toezicht. In dat geval behoeven de begroting en de daarop volgende begrotingswijzigingen vooraf de goedkeuring van de toezichthouder (Gedeputeerde Staten).
Programma	Een samenhangend geheel van activiteiten in de gemeentebegroting. De programma's worden door de raad vastgesteld (en blijven in principe gedurende een raadsperiode gelijk).
Reëel evenwicht	Met reëel evenwicht wordt bedoeld dat de geraamde baten en lasten in de begroting en meerjarenraming volledig en realistisch zijn.
Repressief toezicht	Wanneer de begroting aan de wettelijke criteria voor structureel en reëel evenwicht voldoet, is er sprake van repressief toezicht. Dit is de standaardvorm van toezicht en houdt in dat de begroting en de daarop volgende begrotingswijzigingen direct uitgevoerd kunnen worden (rechtskracht krijgen), zonder afhankelijk te zijn van een voorafgaande goedkeuring van de toezichthouder (Gedeputeerde Staten).
Risico-inventarisatie	Een overzicht van de kansen van een positieve of een negatieve gebeurtenis van materieel belang.
Risicomanagement	Risicomanagement is een hulpmiddel om op een gestructureerde manier risico's in kaart te brengen, te evalueren en - door er pro-actief mee om te gaan - beter te beheersen. Risicomanagement is gebaseerd op het maken van risicoanalyses en maakt veelal gebruik van risicomodellen.
Solvabiliteitsratio	Dit financiële kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteitsratio is het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal.
Stelpost	Begrotingspost waarvan de concretisering nog moet worden uitgewerkt.
Stelsel van baten en lasten	Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dat betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben. Bij een kasstelsel, dat de Rijksoverheid bijvoorbeeld hanteert, worden inkomsten en uitgaven toegerekend aan het jaar waarin de betalingen zijn gedaan. Het omrekenen van het resultaat volgens het stelsel van baten en lasten naar een resultaat volgens het kasstelsel, gebeurt via het berekenen van het EMU-saldo.
Structureel en reëel evenwicht	Deze situatie is aan de orde als, uitgaande van het bestaande beleid en inclusief nieuw aanvaard beleid, - alle structurele lasten tenminste worden gedekt door structurele baten en - incidentele lasten worden gedekt door incidentele baten (waaronder onttrekkingen aan de VBR)
Suwinet	De afkorting 'SUWI' staat voor 'wet Structuur Uitvoeringsorganisatie Werk en Inkomen' Het Suwinet is de digitale infrastructuur waarmee Nederlandse overheidsinstanties in de keten van Werk en Inkomen (zoals UWV, SVB en gemeenten) persoonsgegevens en werkgegevens veilig met elkaar delen. Het doel is om instanties snel toegang te kunnen geven tot keuringsgegevens, arbeidsverleden en uitkeringsdata zonder dat burgers dit telkens opnieuw moeten aanleveren. Vanwege de privacygevoelige data gelden er zeer strenge Suwinet-beveiligingsnormen. Gemeenten moeten via de ENSIA-audit verantwoording afleggen over het rechtmatige en veilige gebruik van Suwinet.
Taakstelling	Opdracht tot bezuinigingen, terwijl (nog) geen concrete maatregelen zijn genomen. Pas op langere termijn ontstaan de positieve financiële effecten.
Voorziening	Voorzieningen kunnen worden omschreven als vermogensbestanddelen die als vreemd vermogen zijn aan te merken, omdat deze gelden niet vrij beschikbaar zijn. Er staat namelijk altijd een verplichting of een kwantificeerbaar risico tegenover. De raad stelt voorzieningen in voor een specifiek doel. Ter onderbouwing moet een (beheers)plan opgesteld worden. De voorziening kan alleen gebruikt worden voor het doel waarvoor zij is ingesteld.
Vrij Besteedbare Reserve (VBR)	De Vrij Besteedbare Reserve is een vorm van een algemene reserve, maakt onderdeel uit van het eigen vermogen op de balans en is vrij te besteden.

Begrip	Omschrijving / toelichting
Weerstandsvermogen	Het weerstandsvermogen geeft de mate aan waarin de gemeente in staat is middelen vrij te maken dan wel middelen heeft vrijgemaakt om niet begrote financiële tegenvallers op te vangen zonder ingrijpende beleidswijzigingen. Het weerstandsvermogen bestaat uit twee onderdelen, namelijk de weerstandscapaciteit en de risico's. Het weerstandsvermogen geeft de verhouding tussen deze twee onderdelen aan.
Weerstandscapaciteit, incidenteel	Het vermogen om onverwachte eenmalige tegenvallers op te kunnen vangen, zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van taken op het geldende niveau.
Weerstandscapaciteit, structureel	Het vermogen om onverwachte tegenvallers structureel in de lopende begroting op te kunnen vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken.

Colofon

Bezoekadres:

Gemeentehuis
Raadhuisplein 6
6585 AP MOOK

Correspondentieadres:

Gemeente Mook en Middelaar
Postbus 200
6585 ZK MOOK

internet : www.mookenmiddelaar.nl

e-mail : gemeente@mookenmiddelaar.nl

telefoon : (024) 696 9111

Oplage

Papier : 45 exemplaren

Digitaal : Gemeentelijke website

Afbeeldingen voorzijde

Visuals van de vijf programma's vanaf 2027